

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015

dla

**Lokalnej Grupy Działania –
Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój”**

Obszar gmin:

**Ciepielów, Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia Letnisko, Kazanów,
Pionki, Policzna, Przyłęk, Tczów, Zwoleń**

Kwiecień 2014

Spis treści

WSTĘP	3
I. Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR)	
a) nazwa i status prawny LGD oraz data rejestracji w sądzie	4
b) proces budowania partnerstwa	4
c) charakterystyka członków/ partnerów LGD i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD	4
d) struktura Rady - określona jest na podstawie zapisów statutu Stowarzyszenia	9
e) zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego	11
f) kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego przedstawione są i udokumentowane w załączniku do wniosku o wybór LGD	11
g) doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji przedstawione są w załączniku do wniosku o wybór LGD	11
II. Opis obszaru objętego LSR	
1. Uwarunkowania przestrzenne	12
2. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze	13
3. Uwarunkowania historyczne i kulturowe	17
4. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru	23
III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR	29
IV. Cele ogólne i szczegółowe LSR oraz planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje zwane dalej projektami	34
V. Misja LGD	63
VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR	64
VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć ..	65
VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć ..	67
IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji przez LGD i odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy, oraz kryteriów na podstawie, których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów	69
X. Budżet LSR dla każdego roku jej realizacji	70
XI. Proces przygotowania LSR	72
XII. Proces wdrażania i aktualizacji LSR	75
XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej	77
XIV. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR	79
XV. Planowane działania, przedsięwzięcia lub operacje realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR	90
XVI. Wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich	91
XVII. Informacja o załącznikach	93

WSTĘP

Zebranie Założycielskie Stowarzyszenia odbyło się 2 lutego 2006r. w Zwoleniu, przy udziale 40 Członków Założycieli. Wybrano władze (Zarząd oraz Komisję Rewizyjną LGD), które zgodnie z wymogami reprezentują różnych partnerów społecznych i gospodarczych.

Lokalna Grupa Działania (LGD) w I Schemacie Programu LEADER + obejmowała teren gminy Zwolen i przyjęła nazwę i formę prawną – Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój”.

W wyniku działań szkoleniowych, informacyjnych i promocyjnych obszar realizacji projektu został rozszerzony o gminy: Policzna, Ciepiałów, Kazanów, Tczów, Iłża do realizacji Schematu II. Wybrano dwa tematy wiodące przeprowadzając stosowne ankiety i konsultacje na warsztatach do przygotowania ZSROW (Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich). Tematami wiodącymi były:

- poprawa jakości życia na obszarach wiejskich,
- wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

W ramach realizacji osi 4 Leader na lata 2007-2013 Lokalna Grupa Działania „Dziedzictwo i rozwój” rozszerzyła swój zasięg i obejmuje obszar 11 gmin z powiatu lipskiego, radomskiego i zwoleńskiego: Ciepiałów, Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia Letnisko, Kazanów, Pionki, Policzna, Przyłęk, Tczów i Zwolen.

Celem nadrzędnym Stowarzyszenia jest trójsektorowa współpraca partnerska sektora społecznego, sektora gospodarczego i publicznego w zakresie podejmowania wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju swojego obszaru oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez realizację spójnego programu zrównoważonego rozwoju, sprzyjanie lepszemu wykorzystaniu potencjału rozwojowego, poprawę konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Opracowana Strategia koncentruje się wokół trzech celów strategicznych:

- 1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD**
- 2. Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru**
- 3. Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”**

Strategia opracowana przez Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój” ma za zadanie wykorzystać endogeniczne zasoby regionu na rzecz podniesienia standardów życia społeczności lokalnej i rozwijać nowe funkcje obszarów wiejskich takich jak: turystyka, przedsiębiorczość wykorzystując w tym celu istniejący lokalny potencjał ludzki.

I. Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR)

a) nazwa i status prawny LGD oraz data rejestracji w sądzie

Na obszarze jedenastu gmin województwa mazowieckiego: Ciepielów, Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia Letnisko, Kazanów, Pionki, Policzna, Przyłęk Tczów, Zwoleń powołane zostało Lokalna Grupa Działania – Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój”.

Lokalna Grupa Działania - Stowarzyszenie o nazwie „Dziedzictwo i Rozwój” jest stowarzyszeniem działającym na zasadach ogólnych, tzw. rejestrowych (lub zarejestrowanym). Posiada osobowość prawną. Działa zgodnie z przepisami ustawy Prawo o Stowarzyszeniach (Dz. U. z 1989 r. Nr 20, poz. 104 z późniejszymi zmianami) oraz ustawy z dnia 07 marca 2007r. o Wspieraniu Rozwoju Obszarów Wiejskich z Udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz z przyjętym statutem.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania - Dziedzictwo i Rozwój” z siedzibą w Zwoleniu, ul. Wojska Polskiego 80A, 26-700 Zwoleń zostało utworzone poprzez podjęcie przez 40 Członków – Założycieli stosownej uchwały w dniu 02.02.2006r. w Zwoleniu.

Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój” zostało zarejestrowane w dniu 06.04.2006r. i otrzymało numer KRS: 0000254626, REGON: 140547112.

b) proces budowania partnerstwa

Lokalna Grupa Działania (LGD) w I. Schemacie Programu LEADER + obejmowała tylko teren gminy Zwoleń.

W wyniku działań szkoleniowych, informacyjnych i promocyjnych obszar realizacji projektu został rozszerzony o gminy: Policzna, Ciepielów, Kazanów, Tczów, Iłża. Do realizacji Schematu II wybrano dwa tematy wiodące przeprowadzając stosowne ankiety i konsultacje na warsztatach do przygotowania Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dla obszaru sześciu gmin należących do LGD została opracowana ZSRW.

W ramach realizacji osi 4 Leader na lata 2007-2013 Lokalna Grupa Działania „Dziedzictwo i Rozwój” rozszerzyła swój zasięg i obejmuje obecnie obszar 11 gmin z powiatu lipskiego, radomskiego i zwoleńskiego: Ciepielów, Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia - Letnisko, Kazanów, Pionki, Policzna, Przyłęk, Tczów i Zwoleń.

Poszczególne gminy przystępowały do stowarzyszenia po przyjęciu przez Rady Gmin uchwał o przystąpieniu do LGD „Dziedzictwo i Rozwój”.

c) charakterystyka członków/ partnerów LGD i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD

Zmiany składu LGD odbywają się na podstawie zapisów statutu stowarzyszenia - rozdział III statutu, od art. 9 do art.14.

Rozdział III statutu - Członkowie Stowarzyszenia mówi:

§ 9.

1. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być osoba fizyczna i prawna, która spełnia warunki określone w ustawie „Prawo o stowarzyszeniach” oraz w ustawie z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

§ 10.

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia.

§11

1. Członek zwyczajny Stowarzyszenia jest obowiązany:
  - 1) propagować cel Stowarzyszenia i aktywnie uczestniczyć w realizacji tego celu,
  - 2) przestrzegać postanowień Statutu,
  - 3) opłacać składki członkowskie,
  - 4) brać udział w Walnych Zebraniach Członków
2. Członek zwyczajny Stowarzyszenia ma prawo:
  - 1) wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia,
  - 2) składać Zarządowi Stowarzyszenia wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia,
  - 3) brać udział w organizowanych przez Stowarzyszenie przedsięwzięciach o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym,
  - 4) wstępu na organizowane przez Stowarzyszenie imprezy kulturalne

§ 12.

Utrata członkostwa przez członka zwyczajnego Stowarzyszenia następuje wskutek:

- 1) złożenia Zarządowi pisemnej rezygnacji,
- 2) wykluczenia przez Zarząd:
  - a) za działalność niezgodną ze Statutem lub uchwałą władz Stowarzyszenia,
  - b) z powodu pozbawienia praw publicznych prawomocnym wyrokiem sądu,
- 3) cofnięcia rekomendacji, o której mowa w § 9 ust. 1 pkt 2,
- 4) śmierci.

§ 13.

1. Osoby prawne mogą zostać członkami wspierającymi Stowarzyszenie po złożeniu wniosku do Zarządu Stowarzyszenia i pisemnym ustaleniu z Zarządem zasad wspierania Stowarzyszenia.
2. Utrata członkostwa, o którym mowa w ust. 1, następuje wskutek:
  - 1) złożenia Zarządowi pisemnej rezygnacji,
  - 2) wykluczenia przez Zarząd:
    - a) za działalność niezgodną ze Statutem lub uchwałą władz Stowarzyszenia,
    - b) z powodu nie realizowania ustalonych zasad wspierania Stowarzyszenia,
  - 3) likwidacji osoby prawnej będącej członkiem wspierającym Stowarzyszenia.
3. Członkowie wspierający mają prawo:
  - 1) składać Zarządowi Stowarzyszenia wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia,
  - 2) brać udział w posiedzeniach władz Stowarzyszenia z głosem doradczym, na zaproszenie tych władz.

§ 14.

Od uchwały Zarządu w przedmiocie wykluczenia członkowi Stowarzyszenia przysługuje odwołanie do Walnego Zebrania Członków w terminie 21 od dnia doręczenia uchwały Zarządu o wykluczeniu. Uchwała Walnego Zebrania jest ostateczna i jest podejmowana na najbliższym Walnym Zebraniu.

W wyniku aktywnie prowadzonych działań informacyjnych na dzień uchwalenia LSR stowarzyszenie zrzesza **w sumie 91 członków** w tym:

- 10 podmiotów sektora gospodarczego,
- 13 podmiotów sektora publicznego,
- 68 podmiotów sektora społecznego.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

Tabela: Szczegółowe informacje o członkach LGD:

Lp.	Imię i nazwisko/Nazwa instytucji	Sektor	Rodzaj prowadzonej działalności	Funkcja w strukturze
1.	Bartosiewicz Stanisław	społeczny	Członek Stowarzyszenia Przyjaciół Czarnolasu	Członek Zarządu
2.	Bednarczyk Henryk	społeczny	Prezes Stowarzyszenia Oświatowego Sycyna	Wiceprezes Zarządu
3.	Bienias Paweł	społeczny	-	Członek
4.	Bogusiewicz Marian	społeczny	-	Członek
5.	Borek Mariusz	społeczny	-	Członek Rady Stowarzyszenia
6.	Buczma Zbigniew	społeczny	-	Prezes Zarządu
7.	Burakowski Grzegorz	społeczny	-	Członek
8.	Chołuj Andrzej	społeczny	-	Członek Zarządu
9.	Chołuj Elżbieta	społeczny	-	Członek
10.	Ciecieląg Augustyn	społeczny	-	Członek
11.	Ciupak Michał	społeczny	-	Członek
12.	Dubil Józef	społeczny	Przewodniczący Rady Gminy w Zwoleniu	Członek
13.	Dusiński Dariusz	społeczny	-	Członek
14.	Figura Arkadiusz	społeczny	-	Członek
15.	Stowarzyszenie Oświatowe Sycyna	społeczny	-	Członek
16.	Gąsior Stanisław	społeczny	-	Członek
17.	Głód Grzegorz	społeczny	-	Zastępca Przewodniczącego Rady Stowarzyszenia
18.	Górniak Krzysztof	społeczny	-	Członek
19.	Gradka Ireneusz	społeczny	-	Członek
20.	Grela Irena	społeczny	-	Członek Zarządu
21.	Gruszka Mirosław	społeczny	-	Członek
22.	Januszewicz Eugenia Franciszka	społeczny	-	Członek
23.	Jaworska Bogusława Janina	społeczny	-	Wiceprezes Zarządu
24.	Kabus Włodzimierz	społeczny	-	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej
25.	Kacperczyk Iwona	społeczny	-	Członek
26.	Kajdan Alicja	społeczny	-	Członek
27.	Kęmpińska Lidia	społeczny	-	Członek
28.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Iłżeckiej	społeczny	-	Członek Rady Stowarzyszenia
29.	Koziński Jerzy	społeczny	-	Członek
30.	Kraczkowska Ewa	społeczny	-	Członek
31.	Kukliński Robert	społeczny	-	Członek
32.	Liberski Karol Wojciech	społeczny	-	Członek
33.	Machnik Wojciech Michał	społeczny	-	Członek
34.	Madejeski Mirosław	społeczny	-	Członek Rady Stowarzyszenia
35.	Mendyk Marianna	społeczny	-	Członek
36.	Mital Sławomir	społeczny	-	Członek
37.	Nowak – Krawiec Elżbieta	społeczny	-	Członek

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

38.	Nowakowska Elżbieta	społeczny	-	Członek Rady Stowarzyszenia
39.	Nowakowski Czesław	społeczny	-	Członek
40.	Nowicka Justyna	społeczny	-	Członek
41.	Oleś Adam	społeczny	-	Członek Komisji Rewizyjnej
42.	Opalska Wiesława	społeczny	-	Członek
43.	Ostrowski Andrzej	społeczny	-	Członek
44.	Ostrowski Dariusz	społeczny	-	Członek
45.	Pietruszewska Elżbieta	społeczny		Członek
46.	Piorun Władysław	społeczny	-	Członek
47.	Piskorek Michał	społeczny	-	Członek
48.	Pyrka Hanna	społeczny	-	Członek Zarządu – Skarbnik Stowarzyszenia
49.	Rojek Grażyna	społeczny		Członek Rady Stowarzyszenia
50.	Rokomińska Wiesława	społeczny	-	Członek
51.	Rylo Mirosław	społeczny	-	Członek
52.	Sałbut Mateusz	społeczny	-	Zastępca Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej
53.	Siepietowska Jadwiga	społeczny	-	Członek
54.	Siwiec Marcin	społeczny	-	Członek
55.	Skorek Andrzej	społeczny	-	Członek
56.	Stawarz Grzegorz Witold	społeczny	-	Sekretarz Zarządu
57.	Strzelecka Agnieszka	społeczny	-	Członek
58.	Strzelecki Robert	społeczny	-	Członek Rady Stowarzyszenia
59.	Sulima Arkadiusz	społeczny	Wicestarosta Zwoleński	Członek
60.	Sulima Marianna	społeczny		Członek
61.	Szarpak Danuta	społeczny	-	Członek
62.	Świątek Krzysztof	społeczny	-	Członek
63.	Wajs Piotr	społeczny	-	Członek
64.	Wawrzonek Longin	społeczny	-	Członek
65.	Wieczerzyńska Natalia Anna	społeczny	-	Sekretarz komisji Rewizyjnej
66.	Zaborski Krzysztof	społeczny	-	Członek
67.	Zdrzałik Jolanta	społeczny	-	Członek
68.	Zięba Mariusz	społeczny	-	Członek
69.	Bartosik Wiesława Agent Ubezpieczeniowy	gospodarczy	-	Członek
70.	Figura Piotr „Zakład Piekarniczo – Cukierniczy Piotr Figura”	gospodarczy	-	Członek
71.	Kacperczyk Pyciarz Anna, Firma Handlowa „MIRANN”	gospodarczy	-	Członek
72.	Kaim Mieczysław, “APR CENTRUM s.c. Mieczysław Kaim, Joanna Gwizd”	gospodarczy	-	Członek
73.	Kaleta Ewa, Księgarnia „Ania”	gospodarczy	-	Sekretarz Rady Stowarzyszenia

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

74.	Król Robert „Usługi Budowlane”	gospodarczy		Członek Rady Stowarzyszenia
75.	Maraszkiewicz Alicja Zakład Handlowo – Usługowy „AMMR”	gospodarczy	-	Członek
76.	Molendowska Anna Przedsiębiorstwo Handlowe „Anna HURT – DETAL”	gospodarczy	-	Członek
77.	Czesław Zdrzałik „Usługi Lekarsko – Weterynaryjne”	gospodarczy	-	Członek
78.	Danuta Rutkowska „Sklep Spożywczo – Przemysłowy Danuta Rutkowska”	gospodarczy	-	Członek
79.	Gmina Gózd	publiczny	-	Członek Rady Stowarzyszenia
80.	Gmina Zwolen	publiczny	-	Wiceprezes Zarządu
81.	„Mazowiecka Izba Rolnicza”	publiczny	-	Członek
82.	Gmina Jastrzębia	publiczny	-	Zastępca Przewodniczącego Rady Stowarzyszenia
83.	Gmina Kazanów	publiczny	-	Członek
84.	Gmina Przyłęk	publiczny	-	Członek
85.	Gmina Jedlnia - Letnisko	publiczny	-	Członek Rady Stowarzyszenia
86.	Gmina Iłża	publiczny	-	Członek Zarządu
87.	Gmina Policzna	publiczny	-	Członek
88.	Gmina Ciepiałów	publiczny	-	Członek
89.	Powiat Zwoleński	publiczny	-	Członek
90.	Gmina Tczów	publiczny	-	Przewodniczący Rady Stowarzyszenia
91.	Gmina Pionki	publiczny	-	Członek

d) struktura Rady - określona jest na podstawie zapisów statutu Stowarzyszenia

§ 19a statutu mówi:

1. Rada Stowarzyszenia składa się z 9 do 17 osób przy zachowaniu następującej struktury: Przewodniczący Rady, 2 Zastępców Przewodniczącego Rady, Sekretarz Rady, Członkowie Rady.
2. Rada konstituuje się na swoim pierwszym posiedzeniu, w terminie niezwłocznym.
3. Minimum 50% składu Rady Stowarzyszenia stanowią przedstawiciele sektora społeczno - gospodarczego.
4. W celu zapewnienia składu, o którym mowa w ust.3, po ustaleniu liczby członków Rady Stowarzyszenia przez Walne Zebranie Członków, w pierwszej kolejności wybiera się członków Rady rekomendowanych przez podmioty sektora społeczno-gospodarczego w liczbie zapewniającej spełnienie wymogu, o którym mowa w ust.3.
5. Do wyłącznej kompetencji Rady Stowarzyszenia należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR (kompetencja decyzyjna).
6. Członek Rady Stowarzyszenia może zrezygnować z udziału w pracach związanych z wyborem operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, jeżeli uzna, że zachodzą wątpliwości, co do jego bezstronności.
7. Każdy członek Rady Stowarzyszenia może wystąpić z wnioskiem o wykluczenie osoby lub osób, z prac związanych z wyborem operacji, które mają być realizowane w ramach LSR jeżeli uznają, że zachodzą wątpliwości, co do ich bezstronności.
8. Członek rady nie może brać udziału w pracach związanych z wyborem operacji, które mają być realizowane w ramach LSR jeżeli rozpatrywany jest jego wniosek.
9. Z wnioskiem o odwołanie osoby lub osób ze składu Rady Stowarzyszenia mogą wystąpić: Prezes Zarządu, Zarząd Stowarzyszenia, Komisja Rewizyjna lub grupa minimum 11 członków Stowarzyszenia, przedstawiając uzasadnienie wniosku do Walnego Zebrania.
10. Decyzję w sprawie, o której mowa w ust. 6, 7 i 8 podejmuje Rada Stowarzyszenia zwykłą większością głosów w głosowaniu tajnym.
11. Decyzję w sprawie, o której mowa w ust.9 podejmuje Walne Zebranie zwykłą większością głosów w głosowaniu tajnym.
12. W przypadku odwołania kogokolwiek z Członków ze składu Rady Stowarzyszenia wybory uzupełniające przeprowadza się w terminie 3 tygodni od chwili odwołania. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio.
13. Od decyzji Rady przysługuje odwołanie wnoszone za pośrednictwem biura Stowarzyszenia do samej Rady.
14. Rada pracuje w oparciu o Regulamin Rady zatwierdzony przez Walne Zebranie Członków.
15. Decyzje Rady są jawne i podlegają ogłoszeniu na stronie internetowej Stowarzyszenia.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

Walne Zebranie Członków ustaliło, że Rada Stowarzyszenia liczyć będzie **13 osób**. W wyniku wyborów przeprowadzonych podczas Walnego Zebrania Członków, w dniu 25 kwietnia 2013 roku struktura Rady ukształtowała się następująco:

- 1) Przedstawiciele sektora społecznego 7 osób (54%)
- 2) Przedstawiciele sektora gospodarczego 2 osoby (15%)
- 3) Przedstawiciele sektora publicznego 4 osoby (31%)

Tabela: Skład Rady Stowarzyszenia

Lp.	Imię i nazwisko/ Nazwa Instytucji	Członek Rady reprezentuje Gmine	Sektor	Funkcja w strukturze Rady
1.	Kaleta Ewa, Księgarnia „Ania”	Iłża	gospodarczy	Sekretarz Rady Stowarzyszenia
2.	Król Robert „Usługi Budowlane”	Kazanów	gospodarczy	Członek Rady Stowarzyszenia
3.	Elżbieta Nowakowska	Zwoleń	społeczny	Członek Rady Stowarzyszenia
4.	Borek Mariusz	Ciepielów	społeczny	Członek Rady Stowarzyszenia
5.	Krzysztof Kozera Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Iłżeckiej	Iłża	społeczny	Członek Rady Stowarzyszenia
6.	Rojek Grażyna	Pionki	społeczny	Członek Rady Stowarzyszenia
7.	Madejski Mirosław	Przyłęk	społeczny	Członek Rady Stowarzyszenia
8.	Strzelecki Robert	Policzna	społeczny	Członek Rady Stowarzyszenia
9.	Głód Grzegorz	Zwoleń	społeczny	Zastępca Przewodniczącego Rady Stowarzyszenia
10.	Gmina Jastrzębia	Jastrzębia	publiczny	Zastępca Przewodniczącego Rady Stowarzyszenia
11.	Gmina Tczów	Tczów	publiczny	Przewodniczący Rady Stowarzyszenia
12.	Gmina Jedlnia- Letnisko	Jedlnia -Letnisko	publiczny	Członek Rady Stowarzyszenia
13.	Gmina Gózd	Gózd	publiczny	Członek Rady Stowarzyszenia

Przyjęto zasadę, że nikt z członków Rady nie może zostać zatrudniony w Biurze Stowarzyszenia.

e) zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego

Szczegółowe zasady i procedury funkcjonowania LGD określa Statut Stowarzyszenia, który stanowi załącznik do wniosku o wybór lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju.

Zasady i procedury funkcjonowania organu decyzyjnego, czyli Rady określone zostały w jej Regulaminie, który także jest załącznikiem do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania.

Głównym zadaniem **Rady** jest wybór operacji (projektów) do dofinansowania ze środków pozostających w dyspozycji LGD. Szczegółowe regulacje dotyczące wyboru operacji oraz organizacji pracy Rady zawarte są w Regulaminie.

Dokument ten zapewnia przejrzystość decyzji podejmowanych przez Radę, określa quorum, (co najmniej 50% członków Rady musi być obecnych na posiedzeniu Rady), wymagane do przeprowadzenia procedury wyboru operacji. Decyzje Rady są jawne – podaje się je do publicznej wiadomości, a procedury podejmowania decyzji są podawane do publicznej wiadomości. Regulamin zawiera także zapisy gwarantujące bezstronność oceny operacji oraz procedura wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie, gdy Członek Rady złożył wniosek o dofinansowanie operacji będącej przedmiotem posiedzenia, w którym uczestniczy lub w przypadku stwierdzenia, iż operacja, która będzie podlegać ocenie została złożona przez osobę lub podmiot, z którym Członek Rady pozostaje w zależności rodzinnej lub z tytułu zwierzchnictwa lub podległości zawodowej.

Procedura naboru pracowników Biura LGD zawiera załącznik nr 1 do LSR.

Opis stanowisk precyzujący podział obowiązków, zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach stanowi załącznik nr 2 do LSR.

Opis warunków technicznych i lokalowych biura LGD stanowi załącznik do wniosku o wybór lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju.

f) kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego przedstawione są i udokumentowane w załączniku do wniosku o wybór LGD

Rada Stowarzyszenia składa się z 13 osób. Sześć z nich posiada niezbędną wiedzę (merytoryczna lub praktyczna). W zakresie realizacji projektów korzystających ze wsparcia ze strony środków unijnych. 13 członków rady jest zameldowanych na obszarze dziania LGD „Dziedzictwo i Rozwój” przez okres co najmniej 3 lat. W strukturze Rady zachowany został wymóg reprezentatywności sektora gospodarczego i społecznego.

g) doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji przedstawione są w załączniku do wniosku o wybór LGD

Prawie połowa członków Stowarzyszenia LGD (35 podmiotów) ma doświadczenie w realizacji projektów realizowanych na terenach obszarów wiejskich. Doświadczenie w realizacji projektów działania LEADER LGD zdobyła przy wdrażaniu projektów w ramach Leader + na obszarze gmin Ciepelów, Iłża, Policzna, Kazanów, Tczów, Zwoleń w ramach działalności LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. Pozostali członkowie Stowarzyszenia realizowali projekty współfinansowane z SAPARD (3 podmioty), ZPORR (9 podmiotów), SPO RZL (6 podmiotów), PO KL (1 podmiot), PAOW (2 podmioty). Członkowie i partnerzy LGD „Dziedzictwo i Rozwój” korzystali także z innych programów i inicjatyw wspólnotowych

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

m.in. SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego z udziałem środków krajowych, Poakcesyjny Program Wspierania Obszarów Wiejskich – PIS Bank Światowy.

Największe doświadczenie w realizacji dużych projektów inwestycyjnych dofinansowywanych ze środków UE posiada sektor publiczny z gmin: Zwoleń, Iłża, Kazanów, Tczów.

II. Opis obszaru objętego LSR
1. Uwarunkowania przestrzenne

Lokalna Strategia Rozwoju realizowana będzie przez Lokalną Grupę Działania „Dziedzictwo i Rozwój” na terenie jedenastu gmin leżących w południowo - wschodniej części województwa mazowieckiego. Gminy te wchodzi w skład trzech powiatów tj. powiatu lipskiego: (Ciepielów), powiatu radomskiego (Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia Letnisko, Pionki), powiatu zwoleńskiego (Kazanów, Policzna, Przyłęk, Tczów, Zwoleń). Łącznie zajmują obszar 1427,11 km².

Pod względem administracyjnym większość gmin analizowanego obszaru jest gminami wiejskimi, wyjątek stanowią gminy: Iłża oraz Zwoleń, które są gminami miejsko - wiejskimi. Cały obszar objęty projektem jest spójny terytorialnie, z uwagi na fakt, że gminy sąsiadują ze sobą.

Tabela 1. Gminy należące do stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój”

Lp.	Gmina	Jednostka administracyjna		Powierzchnia w km ²		Identyfikator gminy
		typ gminy	powiat	2008	2010	
1.	Ciepielów	wiejska	lipski	134,77	134,77	140902 2
2.	Gózd	wiejska	radomski	77,95	77,95	142502 2
3.	Iłża	miejsko-wiejska	radomski	256,01	256,02	142503 3
4.	Jastrzębia	wiejska	radomski	89,76	89,76	142504 2
5.	Jedlnia Letnisko	wiejska	radomski	65,58	65,58	142506 2
6.	Kazanów	wiejska	zwoleński	94,92	94,92	143601 2
7.	Pionki	wiejska	radomski	229,72	229,73	142508 2
8.	Policzna	wiejska	zwoleński	112,52	112,52	143602 2
9.	Przyłęk	wiejska	zwoleński	131,57	131,57	143603 2
10.	Tczów	wiejska	zwoleński	72,15	72,15	143604 2
11.	Zwoleń	miejsko-wiejska	zwoleński	162,14	162,14	143605 3
Razem				1427,09	1427,11	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2011

Obszar LGD usytuowany jest w południowo - wschodniej części województwa mazowieckiego. Otaczają go powiaty: kozienicki z województwa mazowieckiego, starachowicki z województwa świętokrzyskiego oraz powiat puławski z województwa lubelskiego. W skład otaczających gmin wchodzi następujące gminy: Gniewoszków, Garbatka - Letnisko, Kozienice, Głowaczów, Jedlińsk, Radom, Skaryszew, Wierzbica, Mirzec, Brody, Rzecznów, Siemno, Lipsko, Chotcza, Janowiec, Puławy.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

i akumulacji rzek i wiatru. Krajobraz terenu urozmaicają liczne naturalne i sztuczne stawy oraz oczka wodne, a także pojedyncze drzewa, zarośla i kępy. Występują też zwarte drzewostany leśne.

KLIMAT

Cechy charakterystyczne dla mikroklimatu obszaru gmin tworzących LGD „Dziedzictwo i Rozwój”:

Średnią roczną temperaturą powietrza	+7,6°C - + 8°C
Średnią sumą opadów rocznych	550-600 mm
Czasem trwania pokrywy śnieżnej	50 - 70 dni
Najwyższą temperaturą dobową w lipcu	+ 23°C

GLEBY

Cały obszar realizacji strategii z wyłączeniem granic administracyjnych miast należy do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania I strefy zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29.06.2004r. Gleby zaliczane są przeważnie do IV, V i VI klasy bonitacyjnej, a więc są niskiej jakości – przeważnie są to gleby bielcowe.

ZALESIENIE OBSZARU

Zalesienie obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój” wynosi ponad 21,65%, co jest wynikiem zbliżonym do średniej dla całego województwa mazowieckiego. Gmina Pionki jest najbardziej zalesiona gmina – 63,0%. Nieco mniejszą powierzchnią leśną dysponuje gmina Iłża (41,4%). Z kolei gminy Tczów i Gózd należą do najmniej zalesionych. Powierzchnia gruntów leśnych na przestrzeni lat 2007 – 2010 nie uległa znaczącym zmianom w gminach należących do LGD . Nastąpił niewielki wzrost w procentowym zalesieniu obszaru - o 3,46%.

Tabela 2. Lesistość gmin wchodzących w skład LGD „Dziedzictwo i Rozwój” wg danych z 2007r.

Gmina	Powierzchnia gruntów leśnych (ha)		% powierzchni ogólnej		Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa (ha)	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010
Ciepielów	2 377,1	2 377,1	17,40	24,4	1 162,5	1136,0
Gózd	626,3	626,3	8,00	8,00	29,3	29,0
Iłża	10 778,5	10 778,5	41,10	41,4	9 356,5	9140,0
Jastrzębia	1 353,9	1 353,9	14,90	18,1	478,9	463,0
Jedlnia – Letnisko	827,6	827,6	12,40	13,9	502,6	494,0
Kazanów	1 510,0	1 510,0	15,70	16,2	793,0	782,0
Pionki	14 790,8	14 790,8	62,60	63,3	13 882,8	13469,0
Policzna	1 091,6	1 091,6	9,70	9,7	127,6	124,0
Przyłęk	1 492,6	1 492,6	11,30	11,8	168,6	189,0

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”

Tczów	501,8	501,8	7,00	7,0	4,8	5,0
Zwoleń	4 010,9	4 010,9	24,20	24,3	2 592,2	2532,0
LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	39 361,1	39 361,1	18,19	21,65	29 097,8	28 363,0
Woj. mazowiecki	805 615,2		22,30		463 860,4	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2010

OBSZARY CHRONIONE

Obszary chronione to wyróżniające się krajobrazowo tereny tworzące sieć połączeń pomiędzy poszczególnymi obszarami odznaczającymi się dużym bogactwem przyrodniczym. Są one głównymi ogniwami środowiska przyrodniczego tworzącymi węzły ekologiczne o wyjątkowych i niezwykle ważnych walorach ekologicznych, środowiskowych i krajobrazowych.

Obszar działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój” posiada stosunkowo bogate zasoby przyrodnicze. Największymi kompleksami leśnymi są: Puszcza Kozienicka oraz Puszcza Iłżecka.

Parki krajobrazowe, takie jak **Kozienicki Park Krajobrazowy**, zaliczane są do wielko-powierzchniowych form ochrony przyrody. Służą ochronie nie tylko wartości przyrodniczych, ale także mają przyczynić się do zachowania walorów historycznych i kulturowych obszaru, popularyzować je i upowszechniać w warunkach racjonalnego gospodarowania. Kozienicki Park Krajobrazowy został utworzony w 1983r. w celu ochrony naturalnego bogactwa lasów Puszczy Kozienickiej. Park obejmuje obszar 26233,83 ha Puszczy z najcenniejszymi drzewostanami. Otulina wokół zajmująca obszar o powierzchni 36009,62ha jest doskonałym miejscem do rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych gmin: Gózd, Jastrzębia, Jedlnia - Letnisko, Pionki, Policzna, Zwoleń.

Dzięki położeniu przestrzennemu Kozienicki Park Krajobrazowy charakteryzuje się dużą różnorodnością form ukształtowania terenu oraz bogactwem **świata fauny i flory**. Na obszarze Parku zlokalizowanych jest łącznie **15 rezerwatów przyrody** z nawet 200-letnim drzewostanem oraz 263 **obiektów przyrody ożywionej** podlegających ochronie. Na terenie Nadleśnictwa Zwoleń występuje 76 obiektów zakwalifikowanych jako **pomniki przyrody**. Wśród nich jest 67 gatunków chronionych, a 6 wpisanych jest do „Polskiej czerwonej księgi roślin”. Z pomniki przyrody uznano także zabytkowe egzemplarze gatunków drzew występujące na obszarze pozostałych gmin: Pionki (80szt.), Jastrzębia (7szt.), Iłża (4szt.), Gózd (2szt.), Jedlnia–Letnisko (1szt.), Cielmów (1szt.). Za występujących na terenie Parku ponad 218 gatunków ptaków (m.in. orlik krzykliwy, bocian czarny, żuraw i kraska) do „Polskiej czerwonej księgi zwierząt” wpisanych jest 10 gatunków. Ssaki reprezentowane są przez 54 gatunki – w tym 29 chronionych.

Na terenie Kozienickiego Parku Krajobrazowego zlokalizowanych zostało ponadto 92 **użytki ekologiczne** o łącznej powierzchni 300,67ha, na które składają się śródleśne bagna, liczne oczka wodne i torfowiska. Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk.

Puszcza Iłżecka, drugi niezwykle istotny pod względem ekologiczno - środowiskowym kompleks leśny o ogólnej powierzchni 251 km², położona jest na Przedgórzu Iłżeckim, łącząc się częściowo z lasami Puszczy Świętokrzyskiej. W jej drzewostanie przeważają sosny z domieszką jodeł, modrzewi i drzew liściastych. Obrzeża tych lasów szczególnie w sąsiedztwie Iłży stanowią tereny atrakcyjne pod względem

krajobrazowym. Szczególnie piękny jest fragment puszczy, przez który przepływa rzeka Iłżanka. W gminie Iłża podlegającym ochronie użytkiem ekologicznym jest torfowisko przejściowe, charakteryzujące się zróżnicowaną i cenną przyrodniczo florą i fauną.

Na omawianym obszarze występują liczne zespoły przyrodnicze tj. **rezerwaty przyrody**. Ich istnienie służy ochronie substancji ekosystemów, ostoi przyrodniczych, siedlisk różnorodnych gatunków fauny i flory, tworów przyrody nieożywionej. Do najważniejszych rezerwatów przyrodniczych zlokalizowanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” należą: „Miodne”, „Okólny Ług”, „Ługi Helenowskie”, „Borowiec”, „Jedlnia”, „Piotrowe Pole”, „Źródła Królewskie”, „Zagożdżon”, „Brzeźniczka”, „Ciszek”, „Ponty im. Teodora Zielińskiego”, „Ponty – Dęby”, „Załamanek”, „Pionki”, „Leniwa”. Planuje się utworzyć Rezerwat „Wyspy Gniazdkowskiej” na obszarze gminy Przyłęk obejmujący jeden z ciekawszych fragmentów Wisły. Dla kilku gatunków Wisła stanowi główną ostoję na obszarze Polski. Gniazduje tu 50% polskiej populacji rybitwy pospolitej, 80% rybitwy bioloczelnej, 95% mewy pospolitej. Rzeka stanowi też ważny szlak wędrówkowy ptaków.

Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Zwolenki” obejmuje dolinę rzeki Zwolenki o powierzchni 5040 ha. Jest to teren o szczególnie dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych. Obszar stanowi mozaikę siedlisk wodnych, podmokłych i suchych. Miejscami na dnie doliny, spotyka się również zbiorniki wodne powstałe w wyniku wydobycia torfu. Na tarasie zalewowym zachowały się zbiorowiska leśne rzadko spotykane w innych regionach Polski – fragmenty olsów i lasów łęgowych. Świat zwierząt, a zwłaszcza ptactwa jest również niezwykle bogaty i wymaga ochrony gatunkowej. W dolinie gniazduje ich około 80 gatunków, o wiele liczniejsze są gatunki pojawiające się na tym obszarze sezonowo. Jest to także siedziba około 19 gatunków ssaków.

Nadwiślański Park Krajobrazowy położony w południowo-wschodniej części gminy Przyłęk stanowi jeden z najcenniejszych europejskich ekosystemów rzecznych. To kompleks przyrodniczy, który posiada walory by stać się kolejnym parkiem krajobrazowym tego obszaru. Zgodnie z konwencją „Ramsar” o obszarach wodno-błotnych mających unikatowe znaczenie dla ptactwa wodno - błotnego odcinek ten został zakwalifikowany do ochrony w skali międzynarodowej.

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Sycyna” utworzony został w 2003 r. i obejmuje swym zasięgiem stawy w dolinie Sycynki oraz park przy dawnym dworze Kochanowskich. Zlokalizowany został na obszarze Równiny Radomskiej, gdzie dominują gleby wytworzone głównie z glin lekkich i średnich oraz z piasków nadglinowych. Park zajmuje powierzchnię 1,15 ha. Głównym elementem struktury ekologicznej terenu są doliny rzeczne. Rzeka Sycynka jest dopływem Zwolenki, która wpada do Wisły. Większość drzewostanu stanowią nasadzenia z początków XX w. W składzie gatunkowym dominują kasztanowce. Nad fundamentami dworu dominuje wyrosła w miejscu ganku dawnego dworu Kochanowskich potężna topola. Sycyna jest miejscem o ciekawej historii oraz bogatych walorach kulturowych i przyrodniczych, co stwarza możliwości rozwoju różnorodnej działalności. Jest miejscowością atrakcyjną turystycznie, związaną z życiem Jana Kochanowskiego.

Wytypowane zespoły przyrodniczo – krajobrazowe:

Obszar położony w dolinie rzek (strumieni) Plewki i Czerniawki w gminie Przyłęk - na tarasie zalewowym obu rzeczek zachowały się fragmenty olsów oraz lasów łęgowych, brzegi dolin porastają zbiorowiska kserotermiczne. Niżej położone tereny zajmują łąki, wilgotne w różnym stopniu. Charakterystyczna jest mozaika trzcinowisk, turzycowisk oraz kępiastych wierzb. Celem ochrony byłoby zachowanie harmonijnego

układu ekologicznego połączonego z walorami krajobrazowymi (głęboko wcięte doliny obu rzeczek).

Fragment doliny Strugi Polickiej - wąwóz porośnięty jest olsem, z terenami zabagnionymi, ze stawami, z roślinnością szuwarowo-torfowiskową. Gniazdują tu liczne ptaki, występują liczne płazy.

3. Uwarunkowania historyczne i kulturowe

Uwarunkowania historyczne

Prace archeologiczne prowadzone na tym obszarze w pierwszej połowie XIX wieku pozwoliły stwierdzić, że najstarsze ślady osadnictwa pochodzą najprawdopodobniej z czasów prehistorycznych. W okresie nowożytnym, dzięki przebiegającym przez te tereny szlakom handlowym nastąpił bujny rozkwit regionu. Apogeum osadnictwa i rozwoju społeczno – gospodarczego tych terenów przypada na czasy jagiellońskie. Bliskość geograficzna sprawiła, że koleje losów 11 gmin tworzących LGD „Dziedzictwo i Rozwój” są zbieżne. W jednakowy sposób przebiegał ich rozwój, dotyczyły je te same zawieruchy historii, zrywy powstańcze i działania zbrojne I i II wojny światowej. Z obszarem tym związane są także nazwiska wielkich postaci takich jak Jan Kochanowski, dla którego ziemia zwoleńska była ziemią rodzinną. Jacka Malczewskiego, wybitnego polskiego malarza i jego dwóch braci przygotowywał do nauki w gimnazjum pisarz i pedagog Adolf Dygasiński. Był on także pedagogiem Wacława Karczewskiego. Ten znany literat związanych jest ze wsią Wielgie w gminie Ciepiałów. Dla poety Bolesława Leśmiana Iłża była nie tylko miejscem wypoczynku. Tu spotkał swoją żonę – Teodorę Lebenthal, której poświęcił cykl liryków. Okolice iłżeckie twórczo natchnęły poezję poety gdyż pełne są wątków związanych z tą miejscowością i urokami samej gminy.

Ciepiałów - lokalizacja miejscowości nastąpiła w XVI w. Swój rozwój zawdzięcza położeniu na historycznym trakcie z Sandomierza do Warszawy przez rzekę Iłżankę. Na obszarze tym zarówno w okresie powstańczym, jak i podczas I i II wojny światowej doszło do licznych zbrojnych potyczek, aktywnie działały oddziały partyzanckie.

Gózd - wieś powstała w miejscu osiemnastowiecznych karczowisk Puszczy Kozienskiej. Do XVII w. wsie położone na obszarze obecnej gminy Gózd stanowiły część własności ziemskiej szlachty różnych rodów herbowych. Pierwsze wzmianki o miejscowości Gózd pochodzą z pierwszej połowy XIX w. Niewątpliwa zaleta okolic gminy jest jej bliskość z Czarnolasem i Podgórzem oraz położenie w okolicach Puszczy Kozienskiej, dzięki czemu istnieje tu niezwykle przyjazny mikroklimat.

Iłża - miasto od XIII w. stanowiło siedzibę biskupów krakowskich, choć jego rodowód sięga czasów wczesno – średniowiecznych. Lokowanie miasta dokonał bp. Iwo Odrowąż. Ruiny zamku biskupów i zabytkowa struktura przestrzenna jest cech charakterystyczną okolicy. W XIV w. Iłża zaślęta dzięki produkcji ceramiki i rozwojowi rzemiosła garncarskiego, którym zawdzięcza rozwój swoich funkcji handlowych. Schyłek okresu prosperitomu nastąpił po potopie szwedzkim. Obszary gminy były też miejscem walk powstańczych oraz działań zbrojnych okresu II wojny światowej. Ziemię Iłżyckie gościły polskich królów, biskupów, uczonych i humanistów choćby takich jak Jan Kochanowski. Duży wkład w rozwój miasta i okolic wnieśli osadnicy żydowscy. Dumą mieszkańców jest spuścizna patriotyczna.

Jastrzębia - pierwsza wzmianka o Jastrzębi pochodzi z 1191r. Wieś od najdawniejszych czasów stanowiła własność królewską. Tedy przebiegał historyczny „trakt królewski”, którym podróżował król Władysław Jagiełło. Lokalizacja w pobliżu „brzóskiego” traktu handlowego determinowała dalszy handlowy kierunek rozwoju społeczno – gospodarczego obecnej gminy.

Jedlnia-Letnisko - tereny nad Gzówką, leżące w granicach dzisiejszej Jedlni-Letnisko były zamieszkane już od drugiej połowy XIX w. Walory klimatyczne i środowiskowe sprawiły, iż obecnie jest to niezwykle urokliwa osada wypoczynkowa – letniskowa. Atutem miejscowości jest także charakterystyczna dla niej stylowa drewniana zabudowa willowa.

Kazanów - osada Kazanów założona przez Marcina Kazanowskiego uzyskała prawa miejskie w XVI wieku. Jej lokacji dokonano na mocy przywileju wydanego przez króla Zygmunta Augusta. Miasto i jego okolice stanowiły przez długi czas własność możnych szlacheckich, którzy przyczynili się znacząco do rozwoju architektury zwłaszcza o charakterze sakralnym. Choć jest to gmina o tradycjach rolniczych, posiada także dobrze rozwinięte tradycje rzemieślnicze i handlowe. Także i w przypadku Kazanowa w rozwój gminy duży wkład wnieśli mieszkańcy żydowscy. W czasie II wojny światowej aktywnie działali na tym terenie partyzanci.

Pionki - w okolicach Jedlni należącej do gminy Pionki odnaleziono najstarsze ślady osadnictwa z obszaru działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. Dzięki bogactwu przyrody, jakim dysponowała Puszcza Kozienicka u początku wieku nowożytnego okolice te stały się atrakcyjnym miejscem kolonizacyjnym. Na ten okres datuje się powstanie najstarszych wsi m.in. Jedlnia Kościelna. Ówczesna fauna przyciągała królów polskich, którzy do XVIII w. otaczali te okolice szczególną opieką. Osada powstała z połączenia dwóch wiosek – Zagożdżonu i Pionek. Gospodarczy rozwój Zagożdżonu zdeterminowany został decyzją rządu o wybudowaniu wytwórni prochu i materiałów kruszących.

Policzna - geneza miejscowości sięga czasów średniowiecznych. Od końca XV wieku pozostaje silnie związana z rodem Kochanowskich. Na tym terenie istniała osada hutnicza, działała cegielnia i warsztaty tkackie. W okresie obu wojen światowych prowadzono na tym terenie aktywne działania zbrojne. Tradycje patriotyczne sięgają czasów powstania styczniowego.

Przyłęk - choć miejscowość istniała od czasów średniowiecznych, notowano ją w XV w. jako część wielkiej własności ziemskiej szlachty herbu Serokomla. W następnych latach przechodziła w ręce różnych posiadaczy ziemskich, by w 1577 r. stać się dzierżawą poety Jana Kochanowskiego. Od XVI w. ponownie zmieniali się jej właściciele i dzierżawcy.

Tczów - nazwa miejscowości pochodzi najprawdopodobniej od słowa „trzcina”, oznaczającego zarośla. Miejscowość istniała już w XII w. Początkowo wieś należała do włości królewskich. Dwa wieki później Tczów wraz z okolicami został wcielony przez króla Władysława Jagiełłę do starostwa zwoleńskiego. Podczas II wojny światowej działały na tym terenie oddziały partyzanckie.

Zwoleń - w latach 20 - tych XV w., na mocy przywileju wydanego przez króla Władysława Jagiełłę na podwalinie wsi Gotardowa Wola utworzono Zwoleń. Dwa czynniki wpłynęły na dalszy dynamiczny rozwój społeczno – gospodarczy miasta: lokalizacja na szlaku komunikacyjnym biegnącym z Lublina przez Zwoleń do Radomia i Wielkopolski oraz działalność rzemieślnicza. W latach 1566-1575 Jan Kochanowski pełnił tu funkcję prebendarza. Tutejszy kościół parafialny jest kojarzony powszechnie jako miejsce pochówku poety. Potop szwedzki i późniejsze wojny XX w. znacznie przyczyniły się do umniejszenia znaczenia miasta, które pomimo tego zachowało część swoich funkcji jako ważny lokalny ośrodek administracyjny, ale przede wszystkim jako ważny ośrodek oświaty i życia kulturalnego.

Uwarunkowania kulturowe

Na poziom i jakość życia społeczeństwa znaczny wpływ ma środowisko kulturowe. Z uwagi na historyczną przynależność gmin tworzących LGD „Dziedzictwo i Rozwój” do Województwa Mazowieckiego i przenikaniu na te tereny elementów kulturalnych Małopolski, posiadają one niezwykle podobną do siebie spuściznę kulturową – zarówno tą materialną, jak i niematerialną.

Na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” zachowało się wiele zabytków przypominających okresy świetności, bujnego rozkwitu oraz czasy tragicznych wydarzeń. Są to przeważnie obiekty sakralne, pozostałości dwornej zabudowy rodów szlacheckich, miejsca pamięci ofiar patriotycznych zrywów i mogiły żołnierzy uczestniczących w walkach I i II Wojny Światowej.

Obiekty kultury materialnej objęte ochroną prawną
znajdujące się na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju:

Gmina Ciepiałów

- zespół dworski (park dworski i dwór) z XIXw. w Bąkowej,
- kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża w Ciepiałowie powstały w latach 1923-39,
- synagoga w Ciepiałowie z XIXw.,
- park dworski w Łaziskach z poł. XIXw.,
- park w Starym Ciepiałowie z XVIIIw.,
- Wielgie
- kościół cmentarny w Wielgim p.w. św. Wojciecha z końca XVIw.,
- park w Wielgim z XVIIIw., nr rej.: 745 z 20.12.1957;

Gmina Ilża:

- Kościół farny pw. Wniebowzięcia NMP z I poł. XIVw.,
- Zabudowania parafialne z I poł. XVIIw.,
- Ruiny zamku w parku im. D. Czachowskiego z XIIIw.,
- Kościół pw. św. Ducha z I poł. XVw.,
- Dawny budynek szpitalny wzniesiony w 1754r. na miejscu szpitala z XV w. Od 1980r. mieści się w nim Muzeum Regionalne. Przy drodze do Chwałowic
- pozostałości grodziska i kościół z XVIIw. Zespół pieców garncarskich z XIX w. (jedyny w kraju). Grodzisko nosi nazwę – Kopiec Tatarski,

- Cmentarz parafialny na Wzgórzu św. Leonarda,

Gmina Jastrzębia:

- Kościół pw. Zwiastowania NMP, pierwotnie drewniany z poł. XIXw., wyposażenie barokowe,

Gmina Jedlnia Letnisko:

- kościół parafialny pw. Opieki św. Jozefa składający się z części murowanej z cegły w stylu neogotyckim i drewnianej z bali w stylu staropolskim z sobotami (podcienia),
- pomnik poświęcony bohaterom ruchu oporu poległym za wolność kraju,

Gmina Kazanów

- cmentarz grzebalny gminy żydowskiej użytkowany od poł. XVIIIw. do 1942 r. w Kazanowie
- cmentarz parafii rzymsko katolickiej założony w 1807r., kwatery żołnierskie z I-szej wojny światowej i września 1939r. oraz kwatera partyzancka
- kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego 1788-1790 oraz ogrodzenie cmentarza z kapliczką i bramą z XIX/XXw.

Gmina Pionki:

- kościół pw. św. Mikołaja i Małgorzaty w Jedlni, pierwotnie był drewniany ufundowany przez Władysława Jagiełłę w latach 1387-1391, obecnie murowany, ufundowany przez Stanisława Augusta w latach 1790-1792

Gmina Policzna

- zespół dworski (dwór, kaplica dworska, park) w Czarnolesie
- kościół parafialny pw. św. Trójcy oraz dzwonnica w Gródku Starym
- gorzelniak, XIXw. – budynek murowany w Policznie
- neogotycki kościół parafialny pw. św. Stefana wzniesiony w l. 1889-94 w Policznie
- zespół pałacowo-parkowy z II poł. XIXw. (pałac, pawilon, brama wjazdowa, portiernia, park) w Policznie

Gmina Przyłęk

- kaplica w stylu neogotyckim, wybudowana na przełomie XIX/XXw. w Grabowie nad Wisłą
- kaplica p.w. św. Zofii przy parafii w Grabowie n. Wisłą
- Kapliczka z XIXw. w Mszadli Dolnej (nie wpisana)
- park podworski z poł. XIXw. w Grabowie nad Wisłą
- kościół parafialny p.w. św. Floriana, wzniesiony w l. 1862-63 w Łagowie
- cmentarz parafii rzymsko katolickiej w Łagowie (nie wpisany)
- dwór „Zwierzyniec” – Mszadla Stara (zburzony)

Gmina Tczów

- dom drewniany z 1898r. w Bartodziejach
- spichlerz – obiekt drewniany w Rawicy
- dom nr 47 z 1872r. w Rawicy
- chałupa nr 65 z 1867r. w Tczowie
- kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wybudowany w l. 1910-1926 w Tczowie
- dom drewniany z ok. 1840r. z bali półtraktowych w Wilczym Ługu

Gmina Zwoleń:

- kościół parafialny w Zwoleniu p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego
- park pałacowy, poł. XIXw. w Jasieńcu Soleckim (Kolonja)
- kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Jasieńcu Soleckim
- zespół dworski w Sycynie (zarys fundamentów) wraz z parkiem
- zabytkowy układ urbanistyczny m. Zwolenia wraz z zabudową pierzeją rynku i budynkami przy ulicach Krakowskiej i Staropuławskiej
- cmentarz katolicki w Zwoleniu przy ul. Cmentarnej
- cmentarz żydowski w Zwoleniu przy ul. Chopina
- kaplica i cmentarz przykościelny w Zwoleniu

- teren pocmentarny przy ul. Wojska Polskiego w Zwoleniu
- kapliczka przydrożna z 1621r. w Sycynie.

Zachowało się także charakterystyczne dla tego regionu wiejskie budownictwo mieszkalne i gospodarskie, a także liczne eksponaty związane z życiem i pracą społeczności wiejskich: meble i sprzęty, które były obecne w izbach chłopskich lub w pokojach dworów szlacheckich, sprzęt rolniczy,

rękodzielnicze elementy dekoracyjne, charakterystyczne dla tego regionu elementy stroju tj.: męskie nakrycia głowy tzw. „maciejówki”, czy kobiece „szalinówki”, zapaski i gorsety.

Zabytki kultury materialnej to nie jedyne bogactwo obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. Niemniej ważne i godne uwagi są pozostałości kultury niematerialnej, do których należy zaliczyć przede wszystkim kultywowane na terenach wiejskich różnego rodzaju zwyczaje i obyczaje ludowe silnie schrystianizowane i związane z rolniczym charakterem gmin. Niektóre z nich miały, a nawet mają do dziś dnia, dość widowiskowy charakter i z tego tytułu warte są kultywowania. Służą utrwaleniu tożsamość mieszkańców, integrują społeczność wiejską, stanowią atrakcyjny element promocji całego mikroregionu. Należy do nich bez wątpienia zwyczaj przemierzania wsi przez kolędników w okresie świąt Bożego Narodzenia, uroczystość Niedzieli Palmowej, święcenie pokarmów w Wielką Sobotę, lany poniedziałek, procesja w święto Bożego Ciała, sobótki świętojańskie, uroczystości dożynkowe po święcie Matki Boskiej Zielnej i inne. Ze świętami tymi związanych jest szereg zwyczajów ogólnopolskich, np. przygotowywanie pisanek, czy palm wielkanocnych, ale także regionalnych, np. bębnienie w wielki bęben w Iłży w Wielką Niedzielę.

Niektóre z wymienionych powyżej obyczajów świątecznych są kultywowane do dziś, inne zanikają lub tracą znaczenie. W tym ostatnim przypadku można wspomnieć odpusty w wiejskich kościołach parafialnych, które tracą powoli charakter świąt religijnych połączonych z wielkimi festynami ludowymi. Wydaje się w pełni celowym i uzasadnionym, aby zwyczaje i obrzędy ludowe propagować, a nawet reaktywować, co może przyczynić się do promocji regionu i rozwoju turystyki. Przykładem takich działań są Regionalne Spotkania z Folklorem, organizowane w Iłży, będące okazją do prezentacji zespołów ludowych, „Jarmark Sztuki Ludowej”.

Kultura całego mikroregionu LGD „Dziedzictwo i Rozwój” rozwija się w sposób dynamiczny. Do tradycji włączane są nowe elementy, które służą rozwojowi dorobku kulturalnego. Dominującą postacią regionu jest renesansowy poeta Jan Kochanowski. To jego osoba była inspiracją dla utworzenia szlaku turystycznego: Sycyna przez Zwolenie do Czarnolasu. Niezwykle istotnymi wydarzeniami kulturalnymi są obchody „Dni Jana Kochanowskiego” i w ramach nich organizowane „Imieniny Pana Jana”. Od kilku lat Iłża kultywuje więzi Bolesława Leśmiana z miastem organizując „Dni Leśmianowskie”, których głównym punktem jest konkurs literacki. Prowadzone są także i inne ciekawe imprezy m.in.: „Iłżeckie Dni Kultury”, „Ogólnopolskie Spotkania z Balladą”, „Regionalny Przegląd Twórczości Artystycznej Osób Niepełnosprawnych”.

4. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru Społeczność lokalna na obszarze LGD

Na terenie działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój” mieszka 94 450 osób. Zróżnicowanie potencjału ludnościowego w poszczególnych gminach jest większe aniżeli w przypadku powierzchni. Wyróżniają się trzy gminy: Iłża (15268), Zwoleń (15059) oraz Jedlnia Letnisko (11993). Pozostałe gminy liczą mniej niż 10 000 osób (najmniejsze są Kazanów (4632) i Tczów (4876) - poniżej 5 tys. mieszkańców).

Tabela 3: Liczba ludności analizowanego obszaru zameldowanych na pobyt stały

Lp.	Wyszczególnienie	Ludność ogółem			Różnica
		2008	2009	2010	
1.	Ciepielów	5727	5699	5662	- 65
2.	Gózd	8198	8275	8346	148
3.	Iłża	15416	15352	15268	- 148
4.	Jastrzębia	6521	6544	6586	65
5.	Jedlnia – Letnisko	11766	11905	11993	227
6.	Kazanów	4638	4616	4632	- 6
7.	Pionki	9823	9827	9854	31
8.	Policzna	5824	5798	5797	- 27
9.	Przyłęk	6451	6403	6377	- 74
10.	Tczów	4857	4864	4876	19
11.	Zwoleń	15152	15115	15059	- 93
	Ogółem Obszar LGD	94373	94398	94450	77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2010

Liczba ludności zamieszkująca na obszarze LGD utrzymuje się na stałym poziomie. Według danych GUS 2010, w 2008 roku liczba mieszkańców wyniosła 94373, w 2009 – 94398 ludności, a w 2010 – 94450. Między 2008 rokiem a 2010, nastąpił niewielki wzrost ludności na obszarze LGD (77 mieszkańców). Najbardziej licznymi gminami są Iłża (15268), Zwoleń (15059) oraz Jedlnia – Letnisko (11993), pomimo iż na przestrzeni lat w gminie Zwoleń jak i Iłża, spadła liczba mieszkańców, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do znaczącej zmiany w liczebności mieszkańców LGD „Dziedzictwo i rozwój” jak i również zmiany struktury owej społeczności. Najbardziej liczne gminy LGD sąsiadują z gminą Radom, co ma swoje konsekwencje w liczebności owych gmin. Do najmniej licznych gmin LGD należą, gmina Kazanów (4632), Tczów (4876), a także Ciepielów (5662).

Tabela 4. Liczba ludności na obszarze LGD według wieku

Wyszczególnienie	liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym		liczba ludności w wieku produkcyjnym		liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Ciepielów	22,8	20,3	57,9	60,4	19,3	19,3
Gózd	27,2	23,9	60,9	64,1	12,0	11,8
Iłża	21,0	18,8	61,5	62,5	17,5	18,9
Jastrzębia	26,3	23,7	59,8	62,8	13,8	13,4
Jedlnia Letnisko	23,7	21,5	63,0	64,7	13,4	13,7
Kazanów	24,6	22,3	56,6	59,6	18,9	18,0
Pionki	24,5	22,4	60,1	61,9	15,4	15,7

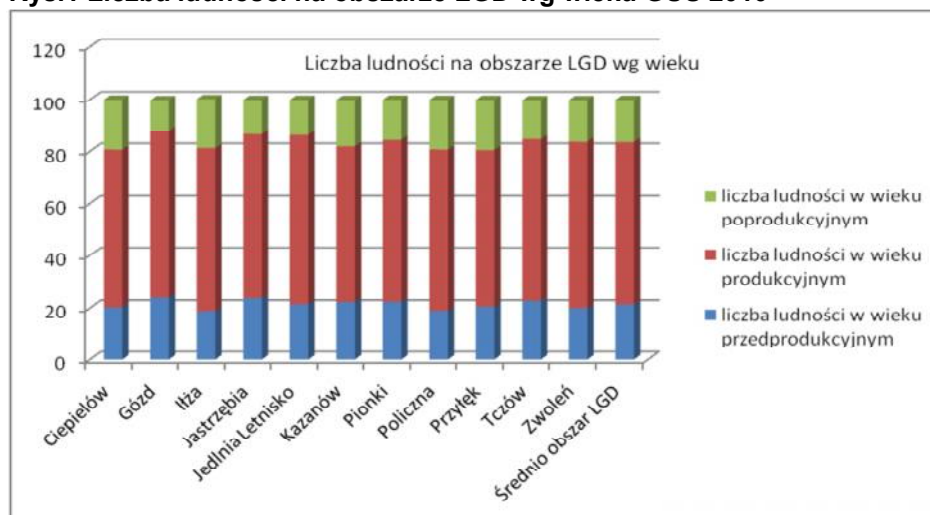
**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

Policzna	23,3	18,9	57,2	61,8	19,5	19,2
Przyłek	22,2	20,6	57,6	59,9	20,2	19,4
Tczów	24,7	22,7	59,4	61,9	15,9	15,2
Zwoleń	22,6	20,0	62,5	63,6	14,9	16,2
Średnio obszar LGD	23,9	21,4	59,68	62,1	16,44	16,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2010

Z danych GUS wynika, iż w 2006 liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym na terenie LGD wynosiła 23,9%. Natomiast w 2010 roku owy procent został oszacowany na 21,4%. Jak można zauważyć nastąpił spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym na terenie LGD o 2,5%. Natomiast na przestrzeni czterech lat nastąpił wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym o 2,42%, w 2006 roku wynosił 59,68%, a w 2010 roku 62,1%. Natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym nie uległa zmianie. Najwięcej ludności w wieku przedprodukcyjnym jest w gminach Gózd (23,9%), Jastrzębia (23,7%) oraz Tczów (22,7%). Najmniej ludności w tym wieku wg GUS występuje w gminie Zwoleń (20%). Procentowy udział liczby ludności w wieku produkcyjnym w 9 gminach wynosi średnio około 60%, najwięcej ludności w wieku produkcyjnym mieszka w Jedlni – Letnisko (64,7%), a najmniej w gminie Kazanów (59,6%). Jeżeli tendencje demograficzne, które można zaobserwować na terenie LGD - migracje do większych ośrodków miast i za granicę, a w konsekwencji malejący poziom ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym, będą się wciąż utrzymywać to w dłuższej perspektywie struktura zatrudnienia na owym obszarze ulegnie negatywnym zmianom.

Rys.1 Liczba ludności na obszarze LGD wg wieku GUS 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2010

Ludność zamieszkująca na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” posiada nieco młodszą strukturę wiekową, ze zdecydowanie większym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym (21,4%) i mniejszym udziałem ludności poprodukcyjnej (16,4 %).

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

Tabela 5: Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały w latach 2006 i 2007 ludności z 11 gmin tworzących LGD.

Gminy	Napływ						Odpływ						Saldo migracji ogółem	
	zameldowania ogółem		z miast		z zagranicy		wymeldowania ogółem		do miast		za granicę		2007r.	2006r.
	2007r.	2006r.	2007r.	2006r.	2007r.	2006r.	2007r.	2006r.	2007r.	2006r.	2007r.	2006r.		
Cieplełów	61	41	22	16	-	-	80	44	38	23	-	-	- 19	- 3
Gózd	133	100	68	76	-	-	75	97	37	40	-	-	59	3
Iłża	169	170	87	75	2	3	225	221	144	134	2	3	- 56	- 51
Jastrzębia	90	90	62	66	-	-	80	52	50	31	1	-	10	38
Jedlnia Letnisko	303	214	248	176	2	-	171	89	111	56	9	-	132	125
Kazanów	55	43	23	20	-	1	72	59	42	31	-	-	- 17	- 16
Pionki	121	103	83	81	-	1	126	110	62	76	4	7	- 5	- 7
Policzna	82	63	55	32	-	-	73	75	41	38	1	-	9	- 12
Przyłęk	72	59	33	21	1	-	67	94	38	40	-	-	5	- 35
Tczów	68	31	29	14	-	-	57	56	26	16	-	-	1	- 25
Zwoleń	193	182	88	88	1	2	280	202	110	96	7	2	- 87	- 20
RAZEM Obszar LGD	1 347	1 096	798	665	6	7	1 316	1 099	699	581	22	12	31	- 3

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

wzrostowego salda migracyjnego, jaki można zaobserwować na terenie gminy Jedlnia-Letnisko (132 w 2007r. i 125 w 2006r.). Saldo migracyjne w przypadku 2 największych gmin należących do LGD „Dziedzictwo i Rozwój”: Zwoleń i Iłża jest ujemne i co bardzo niepokojące, wskaźnik ujemny wzrasta na przestrzeni lat. W analizowanym przedziale czasu wzrasta stopniowo poziom migracji ludności do większych ośrodków miast i za granicę. Dotyczy to przede wszystkim osób w wieku produkcyjnym, czynnych zawodowo, osób młodych legitymujących się wyższym wykształceniem.

Gospodarka obszaru

Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie objętym działaniem LGD według stanu na koniec 2007r. wynosiła 5182. Znaczna większość, bo blisko 96% podmiotów gospodarczych na obszarze LGD należy do sektora prywatnego. Jedynie 218 podmiotów działających na obszarze LGD należy do sektora publicznego. Duża liczba prywatnych inicjatyw gospodarczych jest zjawiskiem bardzo pozytywnym. Oznacza rozwój przedsiębiorczość lokalnej i rosnącą mobilność zawodową ludności w kierunku samozatrudnienia oraz tworzenia nowych miejsc pracy.

W analizowanych gminach struktura własnościowa podmiotów gospodarczych wygląda podobnie. W celu przedstawienia pełnej charakterystyki gospodarki konieczne jest pokazanie liczebności podmiotów gospodarczych według branż, w których działają.

Największa liczba firm przypada na handel i naprawy - 1768 firm. Kolejna to wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych z 704 podmiotami oraz budownictwo – 698 firm. 466 firm reprezentuje branże rolnicze i około rolnicze, należy podkreślić, że chodzi wyłącznie o podmioty prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, gdyż statystyka ta nie obejmuje indywidualnych gospodarstw rolnych. Najwięcej takich firm jest zlokalizowanych w gminie Iłża. Rolnictwo stanowi dominującą gałąź gospodarczą. Duże znaczenie nie tyle gospodarcze ile związane z zachowaniem i kultywowaniem tradycji regionalnych odgrywają lokalne produkty tj.: miody z Czarnolasu, pieczywo z Policznej, obwarzanki „Sycynka”.

Mniejszą liczebnością podmiotów odznacza się działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, w którym działa 303 podmioty

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

gospodarcze. Najmniej firm zarejestrowanych jest w branży górnictwo, przemysł oraz firm zajmujących się dostawą wody oraz gospodarowaniem ciekami i odpadami.

Poniższa tabela przedstawia strukturę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie LGD wg stanu na koniec roku 2007.

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji PKD na terenie LGD w roku 2007

	Ogółem		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Górnictwo i wydobywanie	Przemysł i energoelektryczność, gaz, ciepła i chłód, wodociąg i kanalizacja, klimatyzacja	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	Wykazanie i gospodarowanie odpadami, oraz działalność związana z rekultywacją	Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając robociznę	Transport i gospodarka magazynowa	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	Informacja i komunikacja	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	Administracja publiczna i obywatelskie organizacje społeczne
	publiczne	Prywatne														
Ciepielów	309		57	1	0	33	0	46	97	9	5	4	11	10	7	10
	15	294														
Gózd	328		30	0	0	49	0	53	111	9	11	6	24	10	5	13
	13	315														
Iłża	894		96	0	1	99	2	110	287	12	41	20	63	17	34	60
	46	848														
Jastrzębia	319		34	0	0	53	1	40	91	4	16	14	14	6	0	21
	13	306														
Jedlnia Letnisko	871		50	0	0	161	0	86	319	16	60	19	66	6	22	50
	20	851														
Kazanów	244		26	0	0	45	0	17	63	3	14	4	9	10	6	9
	13	231														
Pionki	429		42	0	0	71	0	42	168	6	20	10	22	5	5	20
	12	417														
Policzna	307		30	0	1	32	0	52	95	6	36	3	11	8	5	19
	14	293														
Przyłęk	246		21	0	0	18	0	43	81	6	25	3	9	11	3	15
	16	230														
Tczów	201		26	0	0	25	0	35	69	2	13	0	3	6	4	6
	15	186														
Żwoleń	1031		51	0	0	118	2	127	387	26	56	41	81	19	25	59
	41	990														
Ogółem obszar LGD	5102		466	1	2	704	5	698	1768	99	303	124	313	108	147	290
	218	4964														

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon na terenie LGD w roku 2010

Gmina	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON			Sektor		
	Ogółem	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. Ludności	Przemysłowy	Budowlany	Usługowy
Ciepielów	325	574	495	27	60	178
Gózd	349	418	352	47	69	201
Iłża	918	601	489	102	128	588
Jastrzębia	387	588	509	67	66	216
Jedlnia-Letnisko	890	742	637	132	110	611
Kazanów	255	551	471	38	62	128
Pionki	448	455	389	73	78	245
Policzna	265	457	373	29	47	157
Przyłęk	214	336	279	19	42	122
Tczów	197	404	351	24	56	98

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

Zwoleń	1038	689	572	112	141	717
Ogółem obszar LGD	5286	5815	4917	670	859	3261

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2010

W roku 2010 liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na obszarze LGD wyniosła 5286. Z danych GUS wynika, iż najwięcej podmiotów zarejestrowanych w REGONie jest w gminie Zwoleń (1038), Iłża (918) oraz Jedlnia – Letnisko (890). Najwięcej rejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej jest w sektorze usługowym (3261), następnie budowlanym (859) i przemysłowym (670).

Tendencje, które można zaobserwować na terenie LGD tj. dominacja przedsiębiorstw o charakterze usługowym oraz mniejszy udział w rynku przedsiębiorstw o charakterze budowlanym i przemysłowym w dłuższej perspektywie mogą mieć negatywny wpływ na gospodarkę tego obszaru, prowadzić do zmian na rynku pracy, a nawet powiększać stopę bezrobocia na terenie LGD.

Specyfika obszaru

Elementy świadczące o specyfice obszaru, na którym będzie realizowana Lokalna Strategia Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”:

- **Spójność geograficzna i administracyjna**

Lokalna Grupa Działania „Dziedzictwo i Rozwój” obejmuje swoim zasięgiem teren jedenastu gmin tj. Ciepiałów, Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia Letnisko, Kazanów,

Pionki, Policzna, Przyłęk Tczów, Zwoleń. Iłża i Zwoleń to gminy miejsko-wiejskie, pozostałe zaś są gminami wiejskimi. Wszystkie gminy należące do Stowarzyszenia zlokalizowane są w województwie mazowieckim, w trzech powiatach: lipskim, radomskim i zwoleńskim. Ich obszar obejmuje 1426,02 km², który zamieszkuje ponad 95 tys. ludzi. Wszystkie gminy z racji spójności terytorialnej i usytuowania w pobliżu tras mają bardzo dobry lokalny i regionalny układ komunikacyjny.

- **Spójność przyrodnicza**

Obszar LGD ma charakter rolniczy, brak jest zanieczyszczeń przemysłowych, dzięki czemu obszar LGD jest niezwykle atrakcyjny dla turystów ceniących czyste środowisko. Krajobraz urozmaicają kompleksy leśne stanowiące blisko 19% powierzchni.

Gminy należące do Stowarzyszenia są w znacznej części gminami wiejskimi, gdzie gospodarstwa rolne prowadzone są w głównej mierze metodami tradycyjnymi. Dodatkowo brak rozwiniętego przemysłu sprawia, że środowisko nie zostało niekorzystnie przekształcone w wyniku ingerencji człowieka. Tym samym obszar ten posiada warunki dla rozwoju funkcji turystycznych oraz osadniczych.

- **Spójność historyczno - kulturowa**

Zgodność lokalnych zwyczajów i obyczajów ludowych będących efektem silnego wpływu Kościoła Katolickiego oraz przestrzenne sąsiedztwo gmin przemawia za wzajemnym przenikaniem się różnych elementów kulturowych. Zbieżne losy historii, czasy wojen i niepokoїв, które dotknęły w tym samym zakresie obszar jedenastu gmin wpłynęły na jednolitość dziedzictwa historycznego.

Dziedzictwo kulturowe jest zaraz po zasobach środowiska naturalnego cennym atutem obszaru. Elementy charakterystyczne dla obszaru działania Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój” pod względem kulturalnym związane są z postaciami sławnych ludzi, którzy żyli i działali na opisywanym terenie poszczególnych gmin.

- **Spójność gospodarcza**

Wszystkie gminy należące do Stowarzyszenia to gminy wiejskie o charakterze rolniczym. Oprócz działalności rolniczej mieszkańcy prowadzą również różnego rodzaju działalność nierolniczą - handlową, usługową oraz budowlaną.

Lokalna Grupa Działania „Dziedzictwo i Rozwój” ma olbrzymi potencjał do wykorzystania. Różnorodne tradycje kulturowe, wyjątkowo interesujące położenie geograficzne, liczne walory środowiskowe sprawiają, iż istnieje wiele możliwości działania.

Jedna czwarta powierzchni LGD pokryta jest lasami, co stwarza doskonałe warunki dla wypoczynku. Ponadto, wysoki odsetek podmiotów gospodarczych świadczących drobne usługi oraz handel detaliczny sprawia, że łatwo będzie dostosować się mieszkańcom z gmin tworzących LGD do nowego profilu gospodarki.

Rozwój gospodarczy obszaru przebiega zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju, a tym samym zasoby środowiska naturalnego stanowią cenny element wpływający na rozwój regionu i jego funkcji agroturystycznej i turystyczno - rekreacyjnej. Charakter gmin świadczy o dużym udziale gospodarstw rolnych w lokalnej gospodarce. W zakresie rozwoju przedsiębiorczości dominującym sektorem są drobni przedsiębiorcy, których działalność nie wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego. Prywatne inicjatywy gospodarcze wykraczające poza rolnictwo są największą szansą na wykorzystanie potencjału zawodowego społeczności lokalnej.

III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR.

Po wstępnych analizach sytuacji prezentowanego obszaru, podjęto czynności zmierzające do całościowej oceny stanu istniejącego oraz wskazania głównych trendów i kluczowych problemów rozwoju. W tym celu przeprowadzona została analiza SWOT, która pozwala na zidentyfikowanie problemów i potencjałów rozwojowych oraz uwarunkowań zewnętrznych, stanowiących zagrożenia i szanse rozwoju.

Analiza SWOT jest metodą stosowaną w opracowaniach strategii rozwoju, umożliwiającą rozpoznanie atutów - mocnych stron (Strengths), słabości (Weaknesses), szans (Opportunities) i zagrożeń (Threats).

Pojęcia te należy rozumieć następująco:

- Atut – uwarunkowanie oceniane pozytywnie ze względu na możliwość realizacji celów rozwojowych, wewnętrzny potencjał LGD,
- Słabość – uwarunkowanie wewnętrzne oceniane negatywnie, niekorzystne z punktu widzenia realizacji celów,
- Szansa – korzystne zjawisko zewnętrzne lub proces sprzyjający realizacji celów rozwoju LGD, poza możliwościami bezpośredniego wpływu LGD
- Zagrożenie – zjawisko lub proces stanowiący przeszkodę w realizacji celów.
- Analiza SWOT została przeprowadzona w ramach konsultacji społecznych prowadzonych w 11 gminach LGD „Dziedzictwo i Rozwój”.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

MOCNE STRONY/ATUTY	SŁABE STRONY/SŁABOŚCI
LOKALIZACJA	
korzystne położenie geograficzne względem metropolii	brak dobrych powiązań gospodarczych z metropoliami
położenie obszaru LGD w centrum Polski	niedostateczne wykorzystanie atrakcyjnego położenia geograficznego
atrakcyjne położenie komunikacyjne, dobrze rozwinięta sieć dróg krajowych oraz dobre połączenie międzynarodowe (Wschód – Zachód)	słabo wykorzystane połączenia komunikacyjne, krajowe i międzynarodowe
-	słabo rozwinięta sieć dróg lokalnych z połączeniem z drogami krajowymi
ŚRODOWISKO NATURALNE	
środowisko naturalne w niewielkim stopniu przekształcone w wyniku ingerencji człowieka – brak zagrożeń degradacji przy braku większych zakładów przemysłowych	intensywny ruch komunikacyjny negatywnie wpływających na higienę środowiska naturalnego przy jednoczesnym braku barier ochronnych
walory przyrodniczo – klimatyczne – położenie obejmujące południową część Kozienickiego Parku Krajobrazowego	niedostatecznie wykorzystana baza turystyczno-rekreacyjna
atrakcyjna oferta wypoczynkowa i rekreacyjna, wynikająca z naturalnych walorów przyrodniczych, skupiających się przy rezerwach przyrody, parkach, kompleksach leśnych, zbiornikach wodnych itp.	niedostateczne działania w sferze edukacji ekologicznej mieszkańców
obszary chronione ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe, dające możliwość zachowania różnorodność gatunkową przyrody	lokalne zanieczyszczenia gleb i cieków wodnych
bogactwo świata fauny i flory	niewystarczająca ilość oczyszczalni ścieków na obszarach wiejskich
atrakcyjne kompleksy leśne mogące zostać wykorzystane do celów turystycznych	niskie nakłady środków publicznych na ochronę środowiska naturalnego
zbiorniki wodne i sieć rzeczna mogące zostać wykorzystane na cele rekreacyjne, sportowe, turystyczne (np. Zalew w Jedlni-Letnisko)	słabo rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna
czyste powietrze	brak kurortów
korzystny mikroklimat - warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa ekologicznego	brak większych inicjatyw w organizowaniu gospodarstw ekologicznych
inicjatywy władz gmin na rzecz ochrony środowiska możliwe zwiększenie zalesienia obszaru	brak inicjatyw partnerskich (partnerstwa publiczno-prywatnego) brak małej infrastruktury turystycznej
brak dużych emiterów zanieczyszczających środowisko naturalne	występujące ograniczenia i limity administracyjne
planowanie budowy zbiorników wodnych	-

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

duża aktywność LGD „Dziedzictwo i Rozwój” na rzecz kształtowania naturalnego środowiska i rozwoju turystyki	-
GOSPODARKA	
stosunkowo dobrze rozwinięte rolnictwo i leśnictwo (dogodne warunki przyrodniczkoklimatyczne)	niska rentowność gospodarstw rolnych spowodowana wysokimi kosztami produkcji i dużym rozdrobnieniem gospodarstw
rozwój drobnej przedsiębiorczości	niskie nakłady na turystykę i rekreację – mało środków z zewnętrznych źródeł finansowania
duże zainteresowanie działalnością pozarolniczą	niedostateczne zewnętrzne wsparcie finansowe
dobre warunki rozwoju agroturystyki i sektora usługowo – handlowego związanego z turystyką, rekreacją i wypoczynkiem	brak promocji turystyki i wypoczynku na obszarach wiejskich
wolne, atrakcyjne tereny inwestycyjne	niewystarczająca promocja przedsiębiorczości wiejskiej
przychylność władz samorządowych dla inwestorów tworzących miejsca pracy, zwłaszcza nowo podejmujących działalność gospodarczą	brak ofert pracy dla osób z wyższym wykształceniem
atrakcyjne tereny przygotowane pod inwestycje dla dużych i małych podmiotów gospodarczych	brak tradycji przekazywania rzemiosła i ginących zawodów na nowe pokolenie
funkcjonowanie instytucji ukierunkowanych na pomoc mieszkańcom wsi	brak różnicowania działalności - zróżnicowanej oferty turystycznej
dobrze rozwinięte usługi finansowe	brak przetwórstwa i ograniczone możliwości zbytu płodów rolnych
warunki sprzyjające rozwojowi odnawialnych źródeł energii	wysokie koszty wdrażania technologii OZE, przy ograniczonym dostępie zewnętrznych źródeł finansowania
istniejące stare rzemiosła i zawody	brak doradztwa i pomocy finansowej na rozwój przedsiębiorczości wiejskiej
INFRASTRUKTURA	
korzystny układ komunikacyjny dla rozwoju turystyki	słabe połączenie komunikacyjne z większymi ośrodkami miejskimi i poszczególnymi miejscowościami wiejskimi w wyniku słabego stanu technicznego dróg lokalnych
tendencje rozwoju budownictwa indywidualnego	niski poziom skanalizowania gmin
dobry system zwodociągowania gmin	stosunkowo mało obszarów inwestycyjnych
plany gmin (m.in. miejscowego zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań, plan rozwoju lokalnego itp.) uatrakcyjnijające obszar pod względem inwestycyjnym	stosunkowo słabo rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna na obszarach wiejskich
dobrze rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna w miastach powiatowych	słabo rozbudowana infrastruktura turystyczna (brak ścieżek rowerowych, oznaczeń szlaków)

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

(do 20 tys. mieszk.)	turystycznych, tarasów widokowych itp.)
SPOŁECZEŃSTWO	
duży potencjał ludzki – zasoby wykwalifikowanej kadry	wysokie bezrobocie, mało miejsc pracy
solidarność społeczna	przewaga mieszkańców o niskim wykształceniu
dobrze rozwinięte szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne	brak perspektyw rozwojowych dla ludzi młodych, a w konsekwencji duża migracja
zadowolający stan bezpieczeństwa – wzrastający poziom opieki medycznej	brak większego wsparcia w umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego
działające na tym obszarze formalne i nieformalne inicjatywy społeczne – stosunkowo dużo, sprawnie funkcjonujących organizacji pozarządowych	brak infrastruktury do społecznej działalności (świetlic, remiz, bibliotek, wiejskich domów kultury, chodników, deptaków, parkingów, renowacji parków, oświetleń ulicznych, budowli i sprzętu do kultywowania ludowej działalności artystycznej etc.)
pracowici i zaangażowani mieszkańcy w sprawy społeczne wsi i miasteczek	migracja osób wykształconych do większych miast
inicjatywy odnowy wsi (opracowane Planu Odnowy Miejscowości)	słaba znajomość języków obcych
liczne programy przeciwdziałania bezrobociu	-
KULTURA	
Cenne zabytki kultury materialnej i niematerialnej	niewystarczająca ilość placówek kulturalnych na obszarach wiejskich
zabytki sakralne skupiające rzesze wiernych oraz turystów	brak dofinansowania dla imprez integracyjnych, sportowych, kulturalnych i promocyjnych
tradycje rolne	zły stan obiektów zabytkowych i charakterystycznych dla budownictwa tego regionu
folklor ludowy – tradycje kultywowane przez zespoły folklorystyczne	ograniczony dostęp do miejskich ośrodków kultury (kina, teatry, galerie, muzea)
Inicjatywy samorządowe prowadzone na rzecz rozwoju życia kulturalnego	niewystarczające wsparcie przez organizacje pozarządowe
działalność kulturalna w gminach	niedostateczne wsparcie organizowanych imprez kulturalnych
tradycje historyczne	brak obiektów na muzea – potrzeba adaptacji obiektów
tradycje kulinarne	-
zapotrzebowanie lokalne na rozwój funkcji turystycznej, wypoczynkowej, kulturalnej i sportowej wsi	-
SZANSE	ZAGROŻENIA
wykorzystanie na rzecz rozwoju gospodarczego i funkcji turystycznej obszarów wiejskich istniejącej sieci komunikacyjnej i atrakcyjnego położenia	konkurencja ze strony innych regionów
wykorzystanie walorów przyrodniczych obszaru	niestabilne i niespójne prawo stanowiące poważną barierę dla rozwoju

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

	przedsiębiorczości wiejskiej
koordynacja działań na rzecz ochrony środowiska i promocji walorów przyrodniczych obszaru LGD	migracje z terenów wiejskich
edukacja ekologiczna mieszkańców	brak edukacji ekologicznej
rozwój agroturystyki i małej przedsiębiorczości wiejskiej	rosnące koszty edukacji ogólnej
zapotrzebowanie na ofertę turystyczną obszarów wiejskich w tym także na ofertę wypoczynku weekendowego	spadek opłacalności produkcji rolnej
rozwój infrastruktury gminnej korzystnie wpływającej na atrakcyjność inwestycyjną	starzenie się społeczeństwa i towarzyszące temu zjawisko niżu demograficznego
integracja europejska stworzyła duże możliwości pozyskiwania środków zewnętrznego finansowania	niebezpieczeństwo niewykorzystania z powodu barier administracyjno - biurokratycznych
rosnące zapotrzebowanie na tzw. „zdrową żywność” w kraju i za granicą, sprzyjające rozwojowi rolnictwa ekologicznego	wysokie koszty produkcji i brak zorganizowanych rynków zbytu grozi stagnacją rozwoju rolnictwa ekologicznego
rozwój sektora usługowo – handlowego na obszarach wiejskich zaspokajającego podstawowe potrzeby mieszkańców i gości	nadmierne obciążenia fiskalne
poprawa zbytu na produkty rolne	wysokie bezrobocie
napływ turystów	stosunkowo słaba aktywność mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie współdziałania na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego regionów na skutek niedoinformowania dostępnych źródeł finansowych na realizację projektów lub inwestycji
budowa sieci kanalizacyjnej ograniczającej negatywne oddziaływanie człowieka na środowisko naturalne	brak integracji społecznej
budowa sprawnej komunikacji podmiejskiej	brak prawnych instrumentów mogących wyegzekwować od mieszkańców prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów
zagospodarowanie całoroczne terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych	postępująca degradacja zabytków
rozwój urbanistyczny miejscowości posiadających istotne walory turystyczne, wypoczynkowe i rekreacyjne	utrata możliwości skorzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego zwłaszcza unijnego

Źródło: Opracowanie własne

IV. Cele ogólne i szczegółowe LSR oraz planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje, zwane dalej projektami.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Dziedzictwo i Rozwój” zawiera trzy cele ogólne, wynikające ze specyfiki obszaru i analizy SWOT:

1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD;
2. Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru;
3. Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój.”

Cele te mają charakter strategiczny i mogą być realizowane w długim okresie czasu. Wynikają one z Analizy SWOT, specyfiki obszaru i są zgodne z celami Osi 4 Leader „określonymi w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013:

- poprawa jakości życia;
- różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy;
- aktywizacja mieszkańców, wzmocnienie kapitału społecznego;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi;
- polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja;
- poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie lokalnym.

Cele ogólne zawierają cele szczegółowe, które są niezbędne do ich realizacji.

Każdemu z celów przyporządkowano przedsięwzięcia, zamykające ogólny plan operacyjny Lokalnej Grupy Działania na lata 2009 - 2015. W ramach zaprezentowanych celów, podmioty działające na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój”, mogą zgłaszać do zrealizowania własne projekty. Po spełnieniu określonych w LSR warunków, będą mogły je zrealizować.

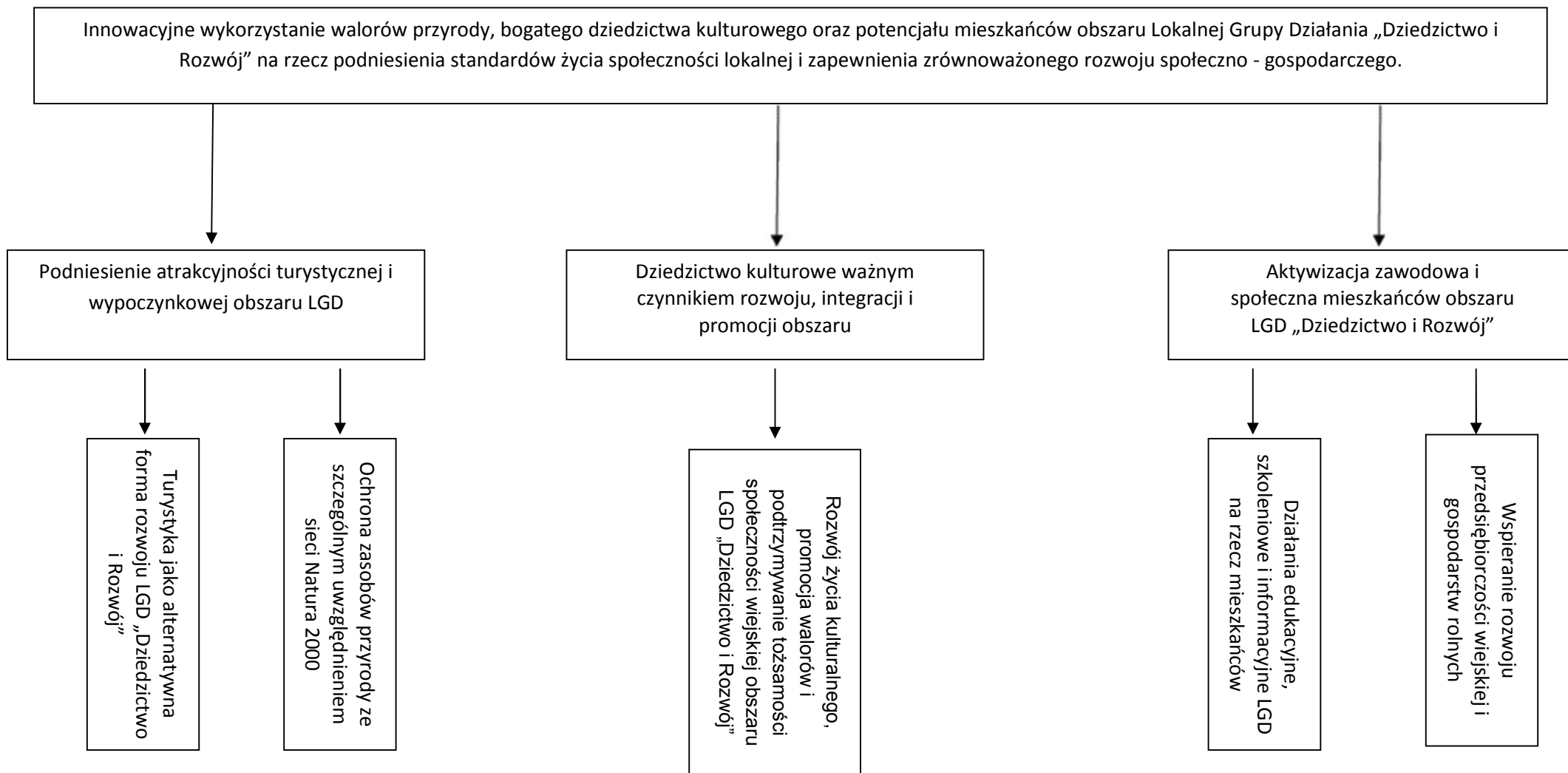
Przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Dziedzictwo i Rozwój”:

CELE OGÓLNE	CELE SZCZEGÓŁOWE	PRZEDSIĘWZIĘCIA
1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD	1.1 Ochrona zasobów przyrody ze szczególnym uwzględnieniem sieci Natura 2000	I Wykorzystanie walorów przyrodniczych jako cennych atutów obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
	1.2 Turystyka jako alternatywna forma rozwoju obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	II Podejmowanie działań w celu utworzenia konkurencyjnej oferty turystycznej i rozwoju turystyki dla obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
2. Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru	2.1 Rozwój życia kulturalnego, promocja walorów i podtrzymywanie tożsamości społeczności wiejskiej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	III Podejmowanie inicjatyw w celu budowy wizerunku kulturowego i uatrakcyjnienia oferty kulturalnej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
3. Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	3.1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych	IV Tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych
	3.2 Działania edukacyjne, szkoleniowe i informacyjne LGD na rzecz mieszkańców	V Podnoszenie świadomości i wykształcenia społeczności wiejskiej

Prognozowany budżet celów ogólnych i przedsięwzięć

Cele ogólne	Budżet celów ogólnych (zł)	Przedsięwzięcia	Budżet przedsięwzięć (zł)
Cel ogólny nr 1 Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD	4 738 870,95	Przedsięwzięcie nr I- Wykorzystanie walorów przyrodniczych jako cennych atutów obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	1 024 521,90
		Przedsięwzięcie nr II Podejmowanie działań w celu utworzenia konkurencyjnej oferty turystycznej i rozwoju turystyki dla obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	3 714 349,05
Cel ogólny nr 2 Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru	4 544 733,07	Przedsięwzięcie nr III Podejmowanie inicjatyw w celu budowy wizerunku kulturowego i uatrakcyjnienia oferty kulturalnej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	4 544 733,07
Cel ogólny nr 3 Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	1 757 855,98	Przedsięwzięcie nr IV Tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych	1 322 789,00
		Przedsięwzięcie nr V Podnoszenie świadomości i wykształcenia społeczności wiejskiej	435 066,98

Drzewo celów Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Dziedzictwo i Rozwój”:

Szczegółowa charakterystyka planowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach LSR.

CEL OGÓLNY 1

Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.1.

Ochrona zasobów przyrody ze szczególnym uwzględnieniem sieci Natura 2000

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Wykorzystanie walorów przyrodniczych jako cennych atutów obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
Docelowi beneficjenci:	• dzieci i młodzież, • dorośli mieszkańcy obszaru działania LGD, • szkoły, • organizacje pozarządowe, • jednostki samorządu terytorialnego, • właściciele obiektów zabytkowych, • Kościół i inne związki wyznaniowe.
Uzasadnienie:	Obszar objęty LSR posiada istotne dla rozwoju turystyki walory środowiska naturalnego związane z występowaniem na tym terenie ważnych kompleksów środowiskowych (Kozienicki Park Krajobrazowy, Nadwiślański Park Krajobrazowy, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Sycyna”, bogate skupiska fauny i flory zlokalizowane w rezerwatach przyrody, parkach, kompleksach leśnych, zbiornikach wodnych) oraz obszarów należących do sieci Natura 2000. W tym kontekście szczególnie cenna jest Dolina rzeki Zwolenki. Już w poprzednim Schemacie Programu Leader LGD „Dziedzictwo i Rozwój” za jeden ze swoich głównych celów działań wybrała ochronę różnorodności środowiska naturalnego na tym terenie poprzez m.in. rozwój infrastruktury ochrony środowiska (organizacja selektywnej zbiórki odpadów, modernizacja systemów ciepłowniczych, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków) i współpracę z lokalnymi kołami łowieckimi i nadleśnictwami. Także w obecnie przyjętej LSR uznano, iż należy wykorzystać zasoby naturalne regionu, w tym także potencjał środowiskowy obszarów należących do sieci Natura 2000, aby na podstawie zasobów naturalnych rozszerzać i podnosić jakość oferty turystycznej dla przyjeżdżających w celach wypoczynkowych,

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

	edukacyjnych oraz rekreacyjnych turystów i dbać o czystość środowiska naturalnego sprzyjającego także zdrowiu mieszkańców. Jednocześnie ważna jest szczególna dbałość o zasoby naturalne, aby nie ulegały zniszczeniu lub zapomnieniu. W tym celu planuje się budowę lub modernizację istniejących obiektów służących ochronie środowiska naturalnego lub jego promocję oraz zorganizowanie szerokiej kampanii proekologicznej. Należy także promować i rozwijać działalność związaną z turystyką aktywną i agroturystyką związaną z obszarem Natura 2000.
Zakres tematyczny projektów:	
W ramach komponentu: „Wdrażanie LSR”	
„Odnowa i rozwój wsi”	• budowa, przebudowa, remonty lub wyposażenie obiektów służących promocji obszarów wiejskich; • propagowanie i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego; • budowanie i oznakowanie ścieżek dydaktycznych oraz wykorzystywanych na cele turystyki aktywnej; • kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej.
„Małe projekty”	• organizacja kursów, szkoleń i innych działań edukacyjnych w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej różnych grup społecznych; • zachowanie lub odtworzenie, zabezpieczenie i oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczego i krajobrazowego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000; • wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; • zakup i nasadzenie tradycyjnej roślinności oraz starych odmian roślin w celu odnowy cennego dziedzictwa przyrodniczego; • renowacja parków wiejskich i miejsc pamięci; • renowacja, zabezpieczenie i oznakowanie kapliczek; • przygotowanie i wydanie folderów i innych publikacji na temat walorów przyrodniczych LGD „Dziedzictwo i Rozwój”.
W ramach komponentu:	Współpraca na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

„Wdrażanie projektów współpracy”	wykorzystania i promocji walorów przyrodniczych obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
W ramach komponentu: „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”	• promowanie i informowanie o walorach przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD; • szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR; • informowanie o nowych technologiach wykorzystujących odnawialne źródła energii; • wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju na terenie LGD; • wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju w zakresie zagospodarowania i wykorzystania obiektów zabytkowych i miejsc historycznych; • uświadamianie społeczności lokalnej o współodpowiedzialności za stan środowiska naturalnego; • wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju w zakresie zastosowania odnawialnych źródeł energii na terenie LGD; • animowanie społeczności lokalnych w zakresie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.2.

Turystyka jako alternatywna forma rozwoju obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podjęmowanie działań w celu utworzenia konkurencyjnej oferty turystycznej i rozwoju turystyki dla obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
Docelowi beneficjenci:	• jednostki samorządu terytorialnego, • instytucje kultury, • organizacje pozarządowe zajmujące się turystyką, kulturą, sportem oraz krzewieniem zdrowego stylu życia, • grupy nieformalne zainteresowane turystyką, kulturą, sportem oraz krzewieniem zdrowego stylu życia, • gospodarstwa agroturystyczne, • przedsiębiorcy, • osoby fizyczne, • osoby (rolnicy, domownicy gospodarstw rolnych) zainteresowani różnicowaniem działalności gospodarczej na

	obszarach wiejskich.
Uzasadnienie:	Środowisko naturalne, dziedzictwo kultury ludowej i historia regionu, potencjał gospodarczy i społeczny to niewątpliwe atuty obszarów wiejskich. Atuty te są skutecznie wykorzystywane dla rozwoju turystyki wiejskiej. Pod tym względem obszar, na którym ma być realizowana prezentowana strategia posiada te atrybuty. Dla omawianego obszaru należy stworzyć spójną i atrakcyjną dla turysty ofertę łączącą ze sobą najciekawsze obiekty przyrodnicze i kulturowe tego terenu z ich praktycznym wykorzystywaniem na rzecz turystyki aktywnej i weekendowej oraz agroturystyki. Równocześnie należy rozwijać infrastrukturę okołoturystyczną, czyli bazy noclegowe i gastronomiczne. Obecnie istniejące na obszarze LGD zaplecze noclegowo-gastronomiczne wymaga niewątpliwie doinwestowania. Pełna oferta turystyczna musi uwzględniać w równej mierze rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej w regionie, na którą składają się restauracje, zajazdy, karczmy, bary, pizzerie itp. Usługi gastronomiczne na terenie LGD świadczone są także w istniejących obiektach noclegowych, a zwłaszcza w gospodarstwach agroturystycznych. Ich atutem jest domowe, tradycyjnie wiejskie menu w przygotowaniu, którego wykorzystuje się produkty wytwarzane w gospodarstwie rolnym cieszące się wysokimi walorami zdrowotnymi i smakowymi. Rozwój spójnej dla całego obszaru oferty turystycznej ma zachęcić mieszkańców, rolników i przedsiębiorców do udziału w przedsięwzięciach mających na celu przyciągnięcie turystów i wpłynię na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej. Z uwagi na niską rentowność gospodarstw rolnych, a co za tym idzie niskie dochody otrzymywane z tytułu działalności ściśle związanej z rolnictwem dywersyfikacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich jest najbardziej realną szansą na zwiększenie dochodów gospodarstw domowych i poprawę materialnego bytu społeczności wiejskiej. Najlepiej w tym celu wykorzystać już posiadane zasoby i produkty, co sprawia, że prowadzenie działalności związanej z turystyką wiejską i agroturystyką ma największe szanse na powodzenie. Tym samym wsparcie będzie kierowane do tych

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

	mieszkańców, rolników i przedsiębiorców, których inicjatywy gospodarcze przyczynią się do rozwoju funkcji turystycznych, wypoczynkowych i rekreacyjnych obszarów wiejskich. Bazując na lokalnych zasobach i tradycji lokalnej preferowana będzie działalność gospodarcza wykorzystująca tradycje rzemieślnicze i rękodzielnictwo ludowe, projekty nowatorskiego wykorzystania lokalnych produktów, projekty zaspokajające potrzeby turystyczno – rekreacyjne przyjezdnych gości. Skuteczność podejmowanych przez te podmioty działań zależy od przygotowania merytorycznego i nabycia umiejętności prowadzenia w sposób skuteczny działalności gospodarczej. W tym obszarze LGD prowadzi będzie działalność szkoleniową zmierzającą do uprofesjonalnienia działań gospodarczych prowadzonych na obszarze, gdzie będzie realizowana LSR.
Zakres tematyczny projektów:	
W ramach komponentu: „Wdrażanie LSR”	
„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”	• rozwój usług turystycznych, w tym: wynajmowanie pokoi oraz sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwach rolnym; • handel artykułami zaspokajającymi potrzeby turystów; • rozwój bazy noclegowej: hotele, schroniska turystyczne, pola kempingowe, miejsca krótkotrwałego zakwaterowania; • rozwój bazy gastronomicznej; • inne usługi turystyczne związane m.in. z rzemiosłem, rękodziełem, produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym, wypożyczaniem rowerów, prowadzeniem stadnin koni itp.; • rozwój gospodarstw agroturystycznych; • rozwój nowych usług turystycznych oraz usług związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem itp. wypożyczanie sprzętu sportowego, turystycznego itp.; • rozwój lokalnego rękodzielnictwa i rzemieślnictwa; • rozwój produkcji i handlu tradycyjnymi produktami lokalnymi.
„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”	• handel artykułami zaspokajającymi potrzeby turystów; • rozwój bazy noclegowej: hotele, schroniska turystyczne, pola

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

	kempingowe, miejsca krótkotrwałego zakwaterowania; • rozwój bazy gastronomicznej; • inne usługi turystyczne związane m.in. z rzemiosłem, rękodziełem, produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym, wypożyczaniem rowerów, prowadzeniem stadnin koni itp.; • rozwój produkcji i handlu tradycyjnymi produktami lokalnymi. • organizacja kursów, szkoleń i innych działań edukacyjnych w zakresie agroturystyki i turystyki.
„Odnowa i rozwój wsi”	• rozwój małej infrastruktury komunikacyjnej towarzyszącej turystyce i rekreacji (parkingi, miejsca postojowe, parki, place zabaw, mini zespoły infrastruktury sportowej); • budowa, przebudowa lub remont ścieżek rowerowych, miejsc rekreacji i wypoczynku; • rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków użytkowanych na cele publiczne, obiektów małej architektury, lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci; • odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej i cmentarzach wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków; • budowa, przebudowa lub remont infrastruktury turystycznej w tym: obiektów gastronomicznych, bazy noclegowej i obiektów rekreacyjnych i wypoczynkowych; • poprawa stanu technicznego pozostałych obiektów pełniących funkcje turystyczne, rekreacyjne, wypoczynkowe.
„Małe projekty”	• utworzenia, modernizacji i doposażenie bazy informacji turystycznej o obszarze, na którym działa LGD „Dziedzictwo i Rozwój”; • organizacja imprez rekreacyjnych i sportowych; • budowa i oznakowanie małej infrastruktury turystycznej np. punktów widokowych w tym placów zabaw, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras rowerowych, konnych, pieszych, dydaktycznych; • remont lub wyposażenie muzeów, zagospodarowanie

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

	przyległego terenu oraz doposażenie ekspozycji muzealnych.; • przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych na temat walorów turystycznych i oferty turystycznej na obszarze LGD;
W ramach komponentu: „Wdrażanie projektów współpracy”	Współpraca na rzecz promocji walorów turystycznych obszaru Działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój” oraz na rzecz dywersyfikacji działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.
W ramach komponentu: „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”	• promowanie i informowanie o walorach turystycznych obszaru LGD; • promocja agroturystyki, organizacja kursów, szkoleń i innych działań edukacyjnych w zakresie agroturystyki i turystyki.; • wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju w zakresie rozwoju oferty turystycznej obszaru LGD.

CEL OGÓLNY 2

Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2.1.

**Rozwój życia kulturalnego, promocja walorów i podtrzymywanie tożsamości
społeczności wiejskiej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”**

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podejmowanie inicjatyw w celu budowy wizerunku kulturowego i uatrakcyjnienia oferty kulturalnej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
Docelowi beneficjenci:	• jednostki samorządu terytorialnego, • instytucje kultury, • organizacje pozarządowe zajmujące się turystyką, kulturą oraz ochroną dziedzictwa kulturowego, • właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych i historycznych, • Kościoły i związki wyznaniowe. • Przedsiębiorcy, • Osoby fizyczne • dzieci i młodzież • pozostali mieszkańcy • turyści z kraju i z zagranicy
Uzasadnienie:	Obszar Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój” jest bogaty

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

	w zabytki i obiekty historyczne. Lista zabytków, które przetrwały do dnia dzisiejszego jest niezwykle ciekawa. Na szczególną uwagę zasługują ruiny zamku w Łży, zespoły dworskie i zespoły pałacowo – parkowe, miejsca kultu religijnego: kościoły rzymsko – katolickie i synagoga żydowska, egzemplarze zabudowy chłopskiej. Ponadto na tym terenie zachowało się bardzo dużo przydrożnych kapliczek i krzyży, często o znacznej wartości artystycznej, będących dziełami miejscowych rzemieślników i samorodnych artystów. Niezwykłym dziedzictwem historycznym na tym terenie jest duża liczba cmentarzy wojskowych oraz lokalne pomniki poświęcone bohaterom I i II wojny światowej. Wiele z obiektów zabytkowych leżących na obszarze LGD wymaga remontu i rewaloryzacji, wybrane obiekty – po odpowiedniej modernizacji –mogłyby pełnić funkcje publiczne (edukacyjne, kulturalne, turystyczne) Niewątpliwie przyczyniłoby się to do zachowania cennych walorów historycznych tych obiektów, poprawy estetyki przestrzeni publicznej, a nawet może sprzyjać powstaniu nowych miejsc pracy. Stanowią także niezwykle istotny element oferty turystycznej regionu i działań promujących dziedzictwo historyczne i kulturalne obszaru. Realizacja tego przedsięwzięcia stanowi odpowiedź na zdiagnozowaną słabość obszaru, a mianowicie poważny brak lub niedoinwestowanie istniejących już placówek kulturowotwórczych i inicjatyw sprzyjających rozwojowi kulturalnemu społeczności lokalnej i wspierających integrację społeczną. Brak czynnego zaangażowania mieszkańców i lokalnych organizacji pozarządowych w rozwój kulturalny uniemożliwia stworzenie zróżnicowanej oferty spędzania wolnego czasu i zahamowuje integrację społeczną. Realizacja tego przedsięwzięcia ma służyć aktywizowaniu społeczności lokalnej w przekształceniu potencjału regionu na zróżnicowaną ofertę kulturalną mającą zintegrować mieszkańców i propagować tradycje, kulturę, sztukę lokalną na arenie krajowej nie tylko.
Zakres tematyczny projektów:	
W ramach komponentu: „Wdrażanie LSR”	
„Odnowa i rozwój wsi”	• wytyczenie i oznaczenie ścieżek turystycznych związanych

	z obiektami zabytkowymi, miejscami historycznymi i miejscami pamięci; • odnawianie, eksponowanie konserwacja lub renowacja obiektów zabytkowych, obiektów historycznych, miejsc pamięci; • zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów historycznych na cele publiczne; • zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne; • kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej związanych z estetyką i wykorzystaniem na cele turystyczne obiektów zabytkowych, obiektów historycznych, miejsc pamięci; • budowa, przebudowa, remonty lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne (zagospodarowanie terenów zielonych, poprawa małej infrastruktury gminnej); • budowa, przebudowa, remonty lub wyposażenie obiektów związanych z rozwojem funkcji społeczno-kulturalnych w tym: świetlic wiejskich; • adaptacja pomieszczeń na potrzeby wiejskich domów kultury, świetlic socjoterapeutycznych, klubów seniora itp.; • rozwój sieci małych obiektów sportowo - rekreacyjnych (boiska sportowe); • renowacja lokalnych obiektów zabytkowych (przydrożne kapliczki, pomniki, dworki).
„Małe projekty”	• organizacja imprez turystycznych i kulturalnych, związanych z obiektami zabytkowymi, miejscami historycznymi i miejscami pamięci; • budowa małej infrastruktury turystycznej w otoczeniu obiektów zabytkowych, miejsc historycznych i miejsc pamięci; • odbudowa, renowacja, restauracja albo remont lub oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub objętych ewidencją zabytków;

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

	• oznakowanie obiektów historycznych; • przygotowanie folderów i innych publikacji na temat dziedzictwa historyczno – kulturowego obszaru; • organizacja kursów, szkoleń, warsztatów, wizyt studyjnych i innych działań edukacyjnych w zakresie animacji kulturalnej; • organizacja imprez kulturalnych, integracyjnych, na obszarze działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój” np.: Dni Leśmianowskie, Dni Jana Kochanowskiego, plenery Jacka Malczewskiego, Spotkania Sobótkowe w Czarnolesie; • organizacja imprez będących rekonstrukcjami wydarzeń historycznych; • reaktywowanie i wspieranie działań kół gospodyń wiejskich, ludowych zespołów folklorystycznych, młodzieżowych zespołów i grup tanecznych; • organizacja wyjazdów kulturalno – rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży wiejskiej;
W ramach komponentu: „Wdrażanie projektów współpracy”	Współpraca w zakresie rozwoju turystyki i kultury Wiejskiej i promocji kulturalnej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
W ramach komponentu: „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”	• wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju w zakresie zagospodarowania i wykorzystania obiektów zabytkowych i miejsc historycznych; • działania informacyjno-doradcze o obszarze LSR ; • animowanie społeczności lokalnych; • promowanie i informowanie o walorach kulturalnych obszaru LGD; • szkolenia lokalnych liderów; • organizowanie różnego typu wydarzeń o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania LGD.

CEL OGÓLNY 3

Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru

LGD „Dziedzictwo i Rozwój”

CEL SZCZEGÓŁOWY 3.1.

Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych
Docelowi beneficjenci:	• instytucje i organizacje zajmujące się doradztwem w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, • jednostki samorządu terytorialnego, • mikroprzedsiębiorstwa, • rolnicy, • twórcy ludowi oraz osoby kultywujące tradycyjne wiejskie zawody, • producenci rolno-spożywczy, • szkoły i organizacje pozarządowe, • mieszkańcy zainteresowani prowadzeniem działalności gospodarczej.
Uzasadnienie:	W ramach tego przedsięwzięcia wspierane będą wszystkie działania, które służą pobudzeniu i rozwojowi przedsiębiorczości wiejskiej. W pierwszej kolejności należy stworzyć i realizować system szkoleń, dzięki którym będzie możliwe pozyskanie przez uczestników wiedzy i praktycznych umiejętności konkurowania na otwartym rynku i pozyskiwania środków na realizację inwestycji lub wdrożenie innowacji. W ramach tego przedsięwzięcia szczególnie promowane będą inicjatywy gospodarcze dążące do wykorzystania lokalnych tradycji i zasobów w sposób nowatorski lub służące odtworzeniu tradycyjnych gałęzi gospodarczych związanych z rzemiosłem i rękodzielnictwem ludowym, inicjatywy sprzyjające rozwojowi produkcji ekologicznej lub wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii. Realizacja tego przedsięwzięcia ma także prowadzić do wypromowania regionu jako atrakcyjnego dla rozwoju przedsiębiorczości i osadnictwa, a także przyczynić się do zmniejszenia poziomu bezrobocia poprzez propagowanie zwłaszcza wśród rolników i członków rodzin rolników samozatrudnienia lub

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

	zatrudniania w sektorach gospodarczych nie związanych z rolnictwem.
Zakres tematyczny projektów:	
W ramach komponentu: „Wdrażanie LSR”	
„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”	• usługi dla gospodarstw rolnych, przedsiębiorców lokalnych, producentów rolno-spożywczych, rzemieślników; • rachunkowość, doradztwo, usługi informatyczne dla gospodarstw rolnych, przedsiębiorców lokalnych, producentów rolno-spożywczych, rzemieślników; • produkcja, sprzedaż hurtowa i detaliczna produktów rzemieślniczych i tradycyjnych produktów lokalnych; • usługi turystyczne związane z rekreacją i wypoczynkiem wykorzystujące produkty rzemieślnicze; • odnawianie tradycyjnych zawodów w tym: garncarstwa, kowalstwa artystycznego, wikliniarstwa itp.
„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”	• usługi dla gospodarstw rolnych, przedsiębiorców lokalnych, producentów rolno-spożywczych, rzemieślników; • rachunkowość, doradztwo, usługi informatyczne dla gospodarstw rolnych, przedsiębiorców lokalnych, producentów rolno-spożywczych, rzemieślników; • produkcja, sprzedaż hurtowa i detaliczna produktów rzemieślniczych i tradycyjnych produktów lokalnych; • usługi turystyczne związane z rekreacją i wypoczynkiem wykorzystujące produkty rzemieślnicze; • odnawianie tradycyjnych zawodów w tym: garncarstwa, kowalstwa artystycznego, wikliniarstwa itp.
„Małe projekty”	• rozwój lokalnej aktywności i współpracy gospodarczej poprzez inicjowanie powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, surowcach i produktach rolnych i leśnych, tradycyjnych sektorach gospodarki oraz lokalnym dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym; • rozwój aktywności społeczności lokalnej poprzez promocję

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

	lokalnej twórczości rękodzielniczej i rzemieślniczej, promocję lokalnej twórczości ludowej, kulturalnej artystycznej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego oraz kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów w tym zachowanie i rozwój ginących zawodów; • organizacja imprez kulturalnych promujących rzemiosło, rękodzielnictwo i ginące zawody; • przygotowanie i wydanie folderów i innych publikacji na temat produktów lokalnych z obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”.
W ramach komponentu: „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”	• kampanie informacyjne o dostępnych funduszach pomocowych (wymogach, warunkach uczestnictwa w konkursach, sposobie aplikowania o fundusze); • informowanie o produktach rzemieślniczych i ginących zawodach z obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”; • szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR; • organizacja i udział w wydarzeniach o charakterze promocyjnym związanych z obszarem LGD; • wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej, rzemiosła tradycyjnego i twórców ludowych na terenie LGD; • animowanie społeczności lokalnej w zakresie podejmowania działalności gospodarczej pozarolniczej i działalności rzemieślniczej.

CEL SZCZEGÓŁOWY 3.2.

Działania edukacyjne, szkoleniowe i informacyjne LGD na rzecz mieszkańców

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podnoszenie świadomości i wykształcenia społeczności wiejskiej
Docelowi beneficjenci:	• dzieci i młodzież, • osoby bezrobotne, • przedsiębiorcy, • osoby zainteresowane prowadzeniem działalności pozarolniczej lub przedsiębiorstwa prywatnego,

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

	• kobiety wiejskie, • rolnicy, • pozostali mieszkańcy obszaru.
Uzasadnienie:	Spółeczność lokalna to najbardziej znaczący atut tego obszaru, bez zaangażowania, którego nie jest możliwe osiągnięcie celów, jakie wyznaczono w LSR. Potencjał ludzki to także jak dotąd najmniej zaangażowany czynnik w rozwój regionu. Planowane przedsięwzięcie ma to zmienić rozpoczynając od realizacji oddolnych projektów, które mają na celu podnieść kwalifikacje mieszkańców zarówno w zakresie rozwoju kariery zawodowej, aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, realizacji autorskich projektów przyczyniających się do rozwoju w sposób wielowątkowy obszaru działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”, propagowania zdrowego stylu życia. By podnieść poziom wiedzy i umiejętności społeczności lokalnej utworzony zostanie cały system doradczo-informacyjnoszkoleniowy, który ma przyczynić się do budowy społeczeństwa obywatelskiego i uświadomić współodpowiedzialność mieszkańców obszarów wiejskich za rozwój regionu. Projekty realizowane w ramach przedsięwzięcia mogą także sięgać do dotychczasowego dorobku kulturalnego i artystycznego. Projekty tego typu nie tylko rozwijają życie kulturalne, ale mają głęboki oddźwięk integracyjny, bowiem to starsze pokolenie może mieć możliwość przekazania swoich tradycji dzieciom i młodzieży i w ten sposób rozwijać tożsamość społeczną najmłodszych mieszkańców wsi.
Zakres tematyczny projektów:	
W ramach komponentu: „Wdrażanie LSR”	
„Małe projekty”	• organizacja kursów, szkoleń, warsztatów i innych działań edukacyjnych w zakresie nabywania umiejętności informatycznych, doradztwa zawodowego, kształcenia ustawicznego, zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na prowadzenie działalności lub realizację projektu, zdrowego stylu życia, ekologii itp.; • organizacja szkoleń, warsztatów, wizyt studyjnych oraz innych działań edukacyjnych w zakresie prowadzenia działalności

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

	gospodarczej, wyboru nisz rynkowych, konkurencji na wolnym rynku, promocji, pozyskiwania klientów, uzyskiwania certyfikatów, zawiązywania porozumień producenckich, rachunkowości, pozyskanie zewnętrznych środków finansowych na prowadzenie działalności lub realizacji projektu itp.; • udostępnianie na potrzeby społeczności lokalnej urządzeń i sprzętu komputerowego umożliwiającego dostęp do Internetu; • rozwijanie aktywności społeczności lokalnej przez remont połączony z modernizacją lub wyposażenie istniejących świetlic wiejskich oraz innych obiektów pełniących ich funkcje oraz zagospodarowanie terenu przylegającego do tych obiektów.
W ramach komponentu: „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”	• szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR; • badania potrzeb edukacyjnych mieszkańców obszaru LGD; • aktywizacja społeczności lokalnych pod kątem rozwoju kompetencji, nabywania nowych umiejętności;

Tabela 8. Matryca logiczna przedsięwzięć

Lp.	Przedsięwzięcie	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Ryzyko
1.	I Wykorzystanie walorów przyrodniczych jako cennych atutów obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	Wskaźniki oddziaływania: • Poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych • Poprawa estetyki przestrzeni publicznej • Ochrona i zachowanie walorów środowiska przyrodniczego • Poprawa jakości szlaków turystycznych • Wzrost ilości usług proponowanych turystom oraz mieszkańcom LSR	• Dane GUS • Dane z gmin wchodzących w skład LGD • Dane Mazowieckiej Organizacji Turystycznej • Dane PUP w Radomiu, Zwoleń i Lipsku • Dane instytucji kultury z terenu LGD • Dane urzędu ochrony zabytków • Sprawozdania właścicieli obiektów zabytkowych	• Koniunktura gospodarcza • Współpraca z urzędem ochrony zabytków • Współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz ochrony i zachowania dobrostanu środowiska naturalnego • Partnerstwo w realizacji zadań z zakresu ochrony i renowacji zabytków • Sprawne i terminowe przygotowanie dokumentacji technicznej dotyczącej projektów inwestycyjnych • Zaangażowanie partnerów (samorządowych, społecznych, gospodarczych) i społeczności lokalnej w realizacji inicjatyw z zakresu ochrony zabytków i środowiska naturalnego • Zainteresowanie właścicieli obiektów zabytkowych
Wskaźniki rezultatu: • Do 2015 r. 2 obiekty historyczne będą wykorzystane na cele publiczne • Do 2015 r. opracowany zostanie 1 dokument techniczny lub ekspertyza w zakresie zagospodarowania i wykorzystania obiektów zabytkowych i miejsc historycznych • Do 2015 r. przeprowadzona zostanie 1 akcja informowania o nowych technologiach wykorzystujących odnawialne źródła energii. • Do 2015 r. przygotowane i wydane zostanie 5 publikacji nt. walorów przyrodniczo- kulturalnych LGD „Dziedzictwo i Rozwój”				
Wskaźnik produktu: <i>Małe projekty</i> – minimum 5 zrealizowanych operacji <i>Odnowa i rozwój wsi</i> – minimum 2 zrealizowane operacje <i>Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja</i> – minimum 6 zrealizowanych operacji				

2.	II Podejmowanie działań w celu utworzenia konkurencyjnej oferty turystycznej i rozwoju turystyki dla obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	Wskaźniki oddziaływania: • Wzrost dochodów podmiotów gospodarczych świadczących usługi z zakresu obsługi turystyki • Wzrost liczby produktów turystycznych oferowanych na terenie LGD • Wzrost ilości gospodarstw rolnych uzyskujących dodatkowe dochody z działalności agroturystycznej i okołoturystycznej • Wzrost dochodów gmin z podatku dochodowego od osób fizycznych • Poprawa estetyki przestrzeni publicznej	• Dane GUS • Dane z terenu gmin wchodzących w skład LGD • Dane z PUP w Radomiu, Zwoleniu i Lipsku • Dane instytucji zajmujących się turystyką z terenu LGD • Dokumentacja w siedzibie LGD	• Wzrost dochodów obywateli (potencjalnych turystów) • Koniunktura gospodarcza • Zainteresowanie turystów nowymi ofertami turystycznymi • Partnerstwo w ramach opracowania nowej oferty turystycznej mikroregionu • Zainteresowanie rolników, podmiotów gospodarczych działających na obszarach wiejskich podejmowaniem działań w zakresie obsługi turystów i świadczeniem usług okołoturystycznych • Sprawne i terminowe przygotowanie dokumentacji technicznej dotyczącej projektów inwestycyjnych • Współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rozwoju funkcji turystycznej obszarów wiejskich • Zaangażowanie partnerów (samorządowych, społecznych, gospodarczych) i społeczności lokalnej w realizacji inicjatyw z zakresu turystyki
		Wskaźniki rezultatu: • Do 2015 r. powstaną ok. 3 ulepszone oferty w zakresie turystyki • Do 2015 r. opracowany zostanie 1 dokument dotyczący badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju w zakresie rozwoju oferty turystycznej obszaru LGD; Do 2015 r. zrealizowane zostaną 3 imprezy rekreacyjno – sportowe na terenie LGD • Do 2015 r. zrealizowanych zostanie 5 nowych inwestycji z zakresu małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na terenie LGD • Do 2015 r. 3 gospodarstwa rolne rozpoczną obsługę turystów • Do 2015 r. 2 podmioty gospodarcze rozpoczną świadczenie usług w zakresie turystyki.		
		Wskaźnik produktu: <i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i> – minimum 1 zrealizowane operacji <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i>- minimum 3 zrealizowanych operacji <i>Małe projekty</i> – minimum 20 zrealizowanych operacji <i>Odnowa i rozwój wsi</i> – minimum 6 zrealizowanych operacji <i>Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja</i> – minimum 8 zrealizowanych operacji		

3.	III Podejmowanie inicjatyw w celu budowy wizerunku kulturowego i uatrakcyjnienia oferty kulturalnej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	Wskaźniki oddziaływania: • Poprawa estetyki przestrzeni publicznej, stanu technicznego obiektów pełniących funkcje turystyczne, rekreacyjne i wypoczynkowe • Wzrost zainteresowania ofertą spędzania wolnego czasu ze strony mieszkańców, odwiedzających i turystów • Wzrost liczby inicjatyw na rzecz zachowania walorów kulturowych obszaru • Wzrost liczby mieszkańców deklarujących więź z obszarem LGD i świadomych jego walorów kulturowych Wskaźniki rezultatu: • Do 2015r. ok. 4 000 uczestników imprez organizowanych na obszarze działania LGD • Do 2015 r. 15 zorganizowanych imprez turystycznych, kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych • Do 2015r. 2 opracowania promujące ofertę spędzania wolnego czasu na terenie LGD • Do 2015r. opracowany zostanie 1 dokument dotyczący badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju w zakresie zagospodarowania i wykorzystania obiektów zabytkowych, atrakcyjnych przyrodniczo miejsc historycznych na cele kulturowe lub rekreacyjne. • Do 2015 r. przebudowane, wyremontowane lub wyposażone zostaną 3 świetlice wiejskie. • Do 2015 r. powstaną 4 boiska sportowe. Wskaźnik produktu: <i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i> – minimum 0 zrealizowane operacje <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i> - minimum 0 zrealizowane operacje <i>Małe projekty</i> – minimum 25 zrealizowanych operacji <i>Odnowa i rozwój wsi</i> – minimum 9 zrealizowane operacje <i>Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja</i> – minimum 10 zrealizowanych operacji	• Dane GUS • Dane z gmin wchodzących w skład LGD • Dane Mazowieckiej Organizacji Turystycznej • Dane instytucji kultury z terenu LGD • Dane urzędu ochrony zabytków • Sprawozdania właścicieli obiektów zabytkowych • Dokumentacja w siedzibie LGD	• Koniunktura gospodarcza • Zainteresowanie turystyką wiejską • Współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rozwoju i promocji kultury wiejskiej • Zainteresowanie właścicieli obiektów zabytkowych, • Efektywna współpraca z urzędem ochrony zabytków • Sprawne i terminowe przygotowanie dokumentacji technicznej • Zaangażowanie partnerów społecznych • Wzrost dochodów osób fizycznych • Różnorodność oferty spędzania wolnego czasu. • Dostosowanie oferty kulturalnej do potrzeb i oczekiwań mieszkańców i osób odwiedzających polskie wsie.

4.	IV Tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych	Wskaźniki oddziaływania: • Wzrost dochodów z prowadzenia działalności pozarolniczej • Wzrost liczby podmiotów gospodarczych świadczących usługi na rzecz gospodarstw rolnych, przedsiębiorców lokalnych, producentów rolno – spożywczych, rzemieślników, mieszkańców zainteresowanych prowadzeniem działalności pozarolniczej • Wzrost dochodów gmin z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych • Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców na obszarze Wskaźniki rezultatu: • Do końca 2015r. powstaną 3 pozarolnicze miejsca pracy • Do 2015r. zostanie przeprowadzonych 7 działań edukacyjnych na rzecz rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej • Do 2015r. opracowane zostanie 1 badanie, analiza, studium wykonalności, konsultacji, plan rozwoju w zakresie przedsiębiorczości wiejskiej, rzemiosła tradycyjnego i twórców ludowych na terenie LGD • Do 2015 r. 4 gospodarstwa rolne rozpoczną świadczenie usług dla innych gospodarstw rolnych, przedsiębiorców lokalnych i producentów rolno-spożywczych. Wskaźnik produktu: <i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i> – minimum 10 zrealizowane operacje <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i> - minimum 4 zrealizowanych operacji <i>Małe projekty</i> – minimum 1 zrealizowane operacje <i>Odnowa i rozwój wsi</i> – 0 zrealizowanych operacji <i>Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja</i> – minimum 9 zrealizowanych operacji	• Dane GUS ▪ Dokumentacja dostępna w biurze LGD ▪ Dane z gmin wchodzących w skład LGD ▪ Dane PUP w Radomiu, Zwoleniu, Lipsku ▪ Wpisy do rejestru w urzędach gmin	• Koniunktura gospodarcza • Mieszkańcy obszarów wiejskich zainteresowani działalnością gospodarczą wykraczającą poza rolnictwo.

5.	V Podnoszenie świadomości i wykształcenia społeczności wiejskiej	Wskaźniki oddziaływania: • Wzrost poziomu kompetencji zawodowych i osobistych mieszkańców obszaru LGD • Wzrost liczby osób korzystających z różnych form edukacji pozaszkolnej i uczestniczących w działaniach integracyjnych Wskaźniki rezultatu: • Do 2015r. 400 uczestników działań edukacyjnych • Do 2015r. 7 zorganizowanych działań edukacyjnych z zakresu nabywania umiejętności, informatycznych, doradztwa zawodowego kształcenia ustawicznego, zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, pozyskania środków finansowych na działalność lub realizację projektu, zdrowego stylu życia, ekologii itp. ▪ Do 2015r. minimum 3 akcje promujące aktywizację zawodową mieszkańców obszaru LGD ▪ Do 2015r. przeprowadzone zostanie 1 badanie potrzeb edukacyjnych mieszkańców obszaru LGD Do 2015 r. wyremontowane zostanie 8 obiektów sprzyjających integracji, podnoszeniu świadomości i wykształcenia społeczności wiejskiej. Wskaźnik produktu: <i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i> – 0 zrealizowanych operacji <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i> - 0 zrealizowanych operacji <i>Małe projekty</i> – minimum 8 zrealizowanych operacji <i>Odnowa i rozwój wsi</i> – minimum 0 zrealizowanych operacji <i>Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja</i> – minimum 10 zrealizowanych operacji	• Dane GUS ▪ Dane z gmin wchodzących w skład LGD ▪ Dane PUP w Radomiu, Zwoleniu, Lipsku ▪ Dane zebrane przez LGD Wpisy do rejestru w urzędach gmin	Zainteresowanie różnorodnymi formami podnoszenia kwalifikacji i umiejętności ▪ Oferta edukacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców ▪ Zaangażowanie partnerów (społecznych, gospodarczych) oraz samej społeczności lokalnej ▪ Zainteresowanie lokalnych podmiotów gospodarczych

V. Misja LGD.

Misja ustala pozycję Lokalnej Grupy Działania jako podmiotu inicjującego działania zmierzające do realizacji celów określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju. Misja jest myślą przewodnią działań podejmowanych czy to przez samą LGD, czy też przez pozostałych animatorów życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego z obszarów wiejskich.

Misją Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój” jest:

***Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrody, bogatego dziedzictwa kulturowego
oraz potencjału mieszkańców obszaru Lokalnej Grupy Działania
Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój” na rzecz podniesienia standardów
życia społeczności lokalnej i zapewnienia zrównoważonego rozwoju społeczno
- gospodarczego.***

VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.

Cele ogólne i szczegółowe określone w LSR wypływają i wiążą się ściśle ze specyfiką obszaru działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”, jej endogenicznymi zasobami i walorami. Rozwój lokalny, zgodnie z celami LSR, będzie przebiegał w oparciu o zasoby miejscowe, a w szczególności przyrodniczo-krajobrazowe, gospodarcze i społeczno-kulturowe.

Obszar działania LGD łączy spójność terytorialna, kulturowa, gospodarcza, wspólne problemy rozwoju i głównie wspólne cele do osiągnięcia poprzez rozwój i aktywizację potencjału zasobów ludzkich. Obszar działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój” posiada duże walory przyrodnicze, historyczne i kulturowe, w tym szczególnie: znaczną ilość zabytków, ciekawy krajobraz, obszary cenne przyrodniczo, zbiorniki wodne. Wszystko to stanowi bardzo dobrą podstawę do rozwijania na tym terenie szeroko pojętej działalności turystycznej. Temu ma służyć realizacja celu pierwszy: „Podniesienia atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD”, który wraz z trzema celami szczegółowymi zakłada rozwój infrastruktury, usług turystycznych i około turystycznych oraz promocję i ochronę walorów obszaru. Cel drugi Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru jest powiązany z celem pierwszym, bowiem w ramach planowanych przedsięwzięć dziedzictwo kulturalne obszaru nie tylko ma służyć promocji regionu i rozwoju funkcji turystycznych całego obszaru, ale także integrować lokalną społeczność i pobudzić życie kulturalne na wsiach. Obszar, na którym będzie realizowana Strategia posiada duży potencjał gospodarczo – społeczny. Gospodarka obszaru jest mocno uzależniona od sektora rolniczego przy zbyt małym udziale innych sektorów - zwłaszcza usługowo - handlowym. Problemy bezrobocia i rozdrobnienie gospodarstw rolnych są typowe dla obszarów wiejskich całego kraju i nie ominęły także terenów gmin tworzących LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. W efekcie występuje także i tu niebezpieczny wzrost migracji ludności, zwłaszcza ludzi młodych, do innych ośrodków metropolitalnych. Rozwój gospodarczy i uatrakcyjnienie życia społeczno - kulturalnego na wsiach jest magnesem do pozostania w rodzinnych miejscowościach i na terenie własnej gminy budowania swojego życia osobistego i zawodowego. By zniwelować powyższe problemy oraz wykorzystać lokalne zasoby społeczne i gospodarcze realizowany będzie trzeci z celów: „Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”.

Cel ogólny został rozwinięty poprzez dwa cele szczegółowe, których realizacja ma doprowadzić do rozwoju przedsiębiorczość, także i tej pozarolniczej na obszarach wiejskich, pobudzić i promować walory kulturowe wsi, budować wykształconą społeczność wiejską posiadającą umiejętności zarówno w zakresie konkurencyjności na otwartym rynku, jak i aktywnie działającą na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego obszaru.

VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych przez LGD „Dziedzictwo i Rozwój” dotyczy trzech obszarów: powiązań pomiędzy podmiotami trzech sektorów (publicznego, gospodarczego i społecznego) w związku z realizacją przedsięwzięć określonych w LSR; powiązań pomiędzy sektorami uczestniczącymi we wdrażaniu LSR; wykorzystania w realizacji przedsięwzięć endogenicznych zasobów obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”.

Cele i przedsięwzięcia wyznaczone w LSR zostały tak skonstruowane by przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i prywatnego mieli możliwość realizacji projektów. Dotyczy to przede wszystkim inicjatyw związanych z rozwojem funkcji pozarolniczych obszarów wiejskich i rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Drobna przedsiębiorczość wiejska bazuje na lokalnych produktach i sektorze usług dla mieszkańców i osób korzystających z dobrodziejstw wsi – turystów. Rozwój turystyki wiejskiej stanowi element zbiorczych działań prowadzonych tak przez rolników mogących oferować usługi agroturystyczne, jak i przez lokalnych przedsiębiorców mogących rozwijać ofertę usług około turystycznych bądź też wiązanych z promocją i sprzedażą lokalnych produktów lub wyrobów rękodzielniczych, czy też rzemieślniczych. Rozwój turystyki uzależniony jest od poziomu uświadomienia mieszkańcom korzyści, jakie płyną z tego typu działalności. W tym aspekcie to LGD ma tworzyć warunki sprzyjające rozwojowi nowych funkcji obszarów wiejskich. Ma ona dla gminy znaczenie wymierne, gdyż wzrost dochodów gospodarstw rolnych z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej oznacza wzrost dochodów samej gminy. Do zadań samorządu będzie należeć konieczność stworzenia właściwych warunków infrastrukturalnych poprawiających wizerunek polskiej wsi.

Estetyka gminna wpływa nie tylko na uatrakcyjnienie wizerunku wsi, ale także na poprawienie jej walorów osadniczych, przyczynia się do pobudzenia życia społeczno – kulturalnego, jak również i gospodarczego. Życie kulturalne gminy to nie tylko pole do działania dla sektora publicznego, ale także i dla sektora pozarządowego, lokalnych liderów, osób prywatnych czynnie włączających się w życie wsi. Sposób wyznaczenia przez LGD w LSR celów da tym podmiotom możliwość ubiegania się o środki na realizację projektów zaspokajających potrzeby kulturalne, społeczne dzieci, młodzieży wiejskiej i pozostałym mieszkańcom. Kultura to także bardzo ważny element promocyjny obszarów wiejskich.

Rozwój funkcji turystycznej uzależniony jest o stanu środowiska naturalnego będącego atutem obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. Niezbędne jest więc zapewnienie ochrony dóbr

przyrodniczych dla przyszłych pokoleń i prowadzenie skutecznej kampanii edukacyjnej uświadamiającej potrzeby ekologiczne mikroregionu. Stworzenie infrastruktury służącej nie tylko eksponowaniu i promocji walorów przyrodniczych, ale także ich ochronie. W to przedsięwzięcie zaangażowany jest zarówno samorząd gminny, organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony środowiska naturalnego jak i sama LGD.

Działania edukacyjne prowadzone zarówno na rzecz pobudzenia inicjatyw gospodarczych, aktywizacji kulturalno – społecznej, ochrony walorów środowiska naturalnego i zachowania oraz propagowania walorów historyczno – kulturalnych prowadzi do wzrostu kompetencji mieszkańców w zakresie rozwoju osobistego i zawodowego i będzie mieć wpływ na pozostałe cele. Wykształceni i świadomi mieszkańcy to większa dywersyfikacja działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich, bardziej atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna, mniej zagrożeń dla środowiska naturalnego.

Osiągnięcie celów, jakie wyznaczyła LGD uzależnione jest od stopnia integracji wszystkich partnerów życia społecznego z obszarów wiejskich. Zadanie LGD sprowadza się do udzielania merytorycznego i technicznego wsparcia mieszkańcom, przedsiębiorcom, organizacjom społecznym, samorządowi i pozostałym podmiotom mogących korzystać ze środków Osi Leader mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, instytucji samorządowych i innych w korzystaniu ze środków Osi 4 Leader.

VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Podejście innowacyjne w LSR LGD „Dziedzictwo i Rozwój” dotyczy tych działań w ramach poszczególnych przedsięwzięć, które stanowią nowość dla obszaru, na którym będzie wdrażana LSR.

Przykładami takiej innowacyjności są:

- poprzedzający przygotowanie LSR sposób przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami;
- szeroka aktywizacja w proces rozwój obszaru LGD różnych środowisk (gminy, przedsiębiorcy, osoby prywatne, stowarzyszenia);
- rozwój nowych funkcji mikroregionu;
- inwestycje w rozwój kwalifikacji osobistych i zawodowych mieszkańców;
- podejście do kwestii ekologicznych.

Na zawartość merytoryczną LSR wpływ mają opinie uzyskane od mieszkańców wszystkich jedenastu gmin, które tworzą LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. Na tym obszarze po raz pierwszy zastosowano na tak szeroką skalę bezpośrednią kampanię zorganizowaną przez Stowarzyszenie mającą na celu także zachęcenie nowych beneficjentów środków PROW do korzystania ze wsparcia na realizację autorskich projektów. Po raz pierwszy także to sami mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje społeczne mogą w sposób aktywny przyczynić się do rozwoju potencjału społecznego, gospodarczego, kulturowego swoich gmin. W ramach nowego podejścia LEADER podmioty te będą posiadały tak szerokie kompetencje decyzyjne, co do wyboru operacji dofinansowanych ze środków przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich. Walory kulturowe i przyrodnicze to elementy przemawiające za rozwojem funkcji turystycznej i agroturystycznej tego obszaru. Tym razem to sami rolnicy zainteresowani różnicowaniem prowadzonej przez siebie działalności i przedsiębiorcy świadczący usługi związane z turystyką, rekreacją, wypoczynkiem i sportem na terenach wiejskich mogą występować o środki na sfinansowanie własnych projektów. Przedsiębiorczość wiejska ma tym razem okazje do rozwoju w ramach różnorodnych działań gospodarczych, a zwłaszcza tych związanych z możliwością wykorzystania lokalnych produktów, rzemieślnictwa i rękodzielnictwa ludowego. W okresie realizacji LSR będzie okazja na rozwój potencjału gospodarczego tak całego regionu, jak i na pobudzenie inicjatyw gospodarczych samych mieszkańców.

Innowacyjne jest także podejście do kwestii rozwoju kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich. Podniesienie poziomu kompetencji mieszkańców poprzez system tematycznych szkoleń, warsztatów, wizyt studyjnych będzie dotyczyć nie tylko rozwoju nowych funkcji terenu działania LGD tj. przedsiębiorczość, turystyka. Coraz większy nacisk kładziony jest na

rozwój kwalifikacji osobistych. Stąd pomysł na szkolenia w zakresie doradztwa zawodowego, korzystania z nowoczesnych źródeł informatyzacji, ekologii oraz zdrowego stylu życia.

Równie innowacyjne jest podejście do kwestii ekologicznych przedstawione przez LGD w LSR. Podniesienie świadomości mieszkańców o konieczności prowadzenia działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego powinno zacząć się od inicjatyw oddolnych – szkoleń skierowanych do osób fizycznych i przedsiębiorców przekonujących, iż jest to dobro wspólne i jego ochrona przysłuży się zarówno prowadzeniu zdrowego stylu życia, jak i rozwojowi funkcji turystycznej obszarów wiejskich. Nowatorskie w skali regionu jest promowanie odnawialnych źródeł energii. Zakładamy innowacyjną organizację i technologię realizacji Strategii, głównie poprzez wykorzystanie i rozwój technologii informacyjnych, sieci e – Sycyna, Internetu, potencjału informatycznego partnerów i członków LGD.

IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji przez LGD i odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy, oraz kryteriów na podstawie, których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.

Procedura wyboru projektów przez LGD „Dziedzictwo i Rozwój” przebiega według określonych etapów:

I. Ustalenie terminu naboru wniosków oraz ogłoszenie naboru

II. Przyjmowanie wniosków przez LGD

III. Ocena merytoryczna, która składa się z:

a) oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju,

b) oceny zgodności operacji z lokalnymi kryteriami przyjętymi przez LGD.

IV. Informacja o wyborze operacji

Szczegółowy opis procedury wyboru operacji wraz z procedurą odwoławczą od decyzji Rady Stowarzyszenia opisany została w załączniku do niniejszej Strategii. Z kolei kryteria, na podstawie, których będzie dokonywany wybór operacji określone zostały odpowiednio w załącznikach do Strategii.

X. Budżet LSR dla każdego roku jej realizacji.

Budżet przedstawia stronę finansową przyjętych celów ogólnych, celów szczegółowych oraz planowanych do realizacji przedsięwzięć. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 — 2013 (Dz.U. nr 103, poz. 659, par. 2, pkt. 5 a, 5b, 5c), całkowity budżet Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój” w ramach Osi 4 LEADER

wynosi: 14 087 380 zł.

Środki te zostały podzielone na trzy komponenty, z których składa się OŚ 4 LEADER:

- Wdrażanie LSR

(kod 4.1.3 – „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” + „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” + „Odnowa i rozwój wsi” + „Małe projekty”)

$95\ 185 \times 116 \text{ zł} = 11\ 041\ 460 \text{ zł}$

- Wdrażanie projektów współpracy

(kod 4.2.1)

$95\ 185 \times 3 \text{ zł} = 285\ 555 \text{ zł}$

- Funkcjonowanie LGD

(kod 4.3.1)

$95\ 185 \times 29 \text{ zł} = 2\ 760\ 365 \text{ zł}$

Budżet LGD „Dziedzictwo i Rozwój” został przedstawiony w tabeli poniżej.

Załącznik nr 9 limity środków na działania Osi 4

Lata realizacji LSR	4.1/413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 Wdrażanie projektów współpracy	4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania w tym:			Razem Oś 4
	Operacje spełniające warunki przyznania pomocy dla działań			Małe projekty	Razem 4.1/413		Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.31	
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi							
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
2008-2009	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	95 978,80	130 767,56	226 746,36	226 746,36
2010	0,00	241 993,00	2 126 588,03	195 235,95	2 563 816,98	0,00	217 120,34	198 681,84	415 802,18	2 979 619,16
2011	83 308,50	73 563,00	1 773 862,00	433 224,22	2 363 957,72	0,00	210 841,58	237 194,89	448 036,47	2 811 994,19
2012	498 323,50	100 000,00	1 540 149,00	517 287,05	2 655 759,55	0,00	169 307,61	260 504,80	429 812,41	3 085 571,96
2013	300 000,00	300 000,00	807 420,00	233 793,90	1 641 213,90	135 555,00	210 000,00	290 000,00	500 000,00	2 276 768,90
2014	222 518,00	388 594,00	928 980,97	276 618,88	1 816 711,85	150 000,00	210 000,00	290 000,00	500 000,00	2 466 711,85
2015	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	114 931,67	125 035,91	239 967,58	239 967,58
2008-2015	1 104 150,00 zł	1 104 150,00 zł	7 177 000,00 zł	1 656 160,00 zł	11 041 460,00 zł	285 555,00 zł	1 228 180,00 zł	1 532 185,00 zł	2 760 365,00 zł	14 087 380,00 zł

XI. Proces przygotowania LSR.

W pracy nad Strategią wykorzystano zbudowany potencjał Stowarzyszenia oraz rezultaty osiągnięte w I i II Schemacie Projektu Pilotażowego Leader +. Lokalna Strategia Rozwoju LGD Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój” jest dokumentem strategicznym. Zgodnie z założeniami podejścia LEADER w kilkumiesięcznych pracach nad dokumentem zastosowano zasadę partnerstwa gwarantującą wkład merytoryczny w treść strategii przedstawicieli różnych środowisk: organom samorządu terytorialnego gmin i powiatu oraz ich jednostkom pomocniczym, organizacjom pozarządowym, nieformalnym zrzeszeniom społecznym, Kościołowi i innym związkom wyznaniowym, przedsiębiorcom lokalnym, rolnikom oraz pozostałym instytucjom publicznym, w tym także samym mieszkańcom gmin. Zadaniem przedstawicieli LGD było koordynowanie procesu budowy strategii i zapewnienie udziału w nim jak najszerszego panelu „ekspertów” – mieszkańców wsi, którzy mieli stać się decydentami, co do ostatecznej treści dokumentu. Biorąc pod uwagę rozmiar obszaru, na którym będzie wdrażana strategia, koniecznym stało się pozyskanie jak najszerszego materiału, który posłużył do opracowania w sposób kompleksowy celów i przedsięwzięć, jakie będą realizowane na całym obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. W tym celu posłużono się najbardziej miarodajnymi narzędziami badawczymi.

Konsultacje miały charakter zarówno oficjalnych spotkań z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych, jak i przeprowadzenia wśród społeczności gminnych badań ankietowych. We wszystkich metodach prowadzących do uzyskania opinii jak najszerszego grona społeczeństwa zapewniono możliwość swobodnego wypowiedzenia się osób zainteresowanych inicjatywom LEADER. Uzyskane tą drogą wnioski zostały przeanalizowane przez panel ekspercki i uwzględnione w treści LSR.

Wnikliwa diagnoza aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej obszaru jest efektem analizy ankiet wypełnionych przez przedstawicieli wszystkich lokalnych środowisk wiejskich. Odbiór społeczny inicjatywy LEADER okazał się bardzo szeroki. Docenione zostało zaangażowanie LGD w pozyskanie indywidualnych opinii mieszkańców, i ich uwzględnienie przy opracowaniu celów LGD, które mają zostać osiągnięte dzięki zaangażowaniu reprezentantów wszystkich sektorów. Wyniki ankiet uzupełniają przygotowane analizy statystyczne i strategiczne. Przy zdiagnozowaniu mikroregionu LGD niezbędnym stało się przeprowadzenie analizy SWOT tego obszaru. Umożliwia ona określenie tych elementów endogenicznych i egzogenicznych, które będą wpływać na przyszły rozwój. Wykazano, jakimi mocnymi stronami i jakie szanse rozwojowe ma do wykorzystania ten obszar, ale

także, jakie są słabe strony i z jakimi zagrożeniami musi się liczyć LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. Także na tym etapie zaangażowano szerokie grono społeczne.

Praca nad specyficznym dokumentem strategicznym, jakim jest LSR wymaga zaangażowania i poznania opinii jak największej części społeczności wiejskiej ze wszystkich środowisk lokalnych. W tym celu zorganizowano konsultacje społeczne, w których poza ekspertami w dziedzinie Osi 4 LEADER, członkami Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój” uczestnikami kluczowymi byli przedstawiciele wszystkich trzech sektorów – publicznego, społecznego i biznesowego. Quasi wykłady połączone z prezentacjami multimedialnymi poprzedzały publiczną dyskusję nad zawartością merytoryczną przygotowywanego dokumentu.

**Harmonogram konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze działania
LGD Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój”:**

- Oficjalne spotkanie konsultacyjne przedstawicieli władz samorządowych jedenastu gmin tworzących LGD „Dziedzictwo i Rozwój”:
  - Zwoleń 18.10.2008r.
  - Zwoleń 05.11.2008r.
- Konsultacje społeczne z mieszkańcami jedenastu gmin:
  - Gózd 13.10.2008r.
  - Kazanów 20.10.2008r.
  - Jastrzębia 20.10.2008r.
  - Zwoleń 21.10.2008r.
  - Pionki 21.10.2008r.
  - Jedlnia - Letnisko 21.10.2008r.
  - Iłża 23.10.2008r.
  - Policzna 24.10.2008r.
  - Przyłęk 27.10.2008r.
  - Tczów 27.10.2008r.
  - Zwoleń 28.10.2008r.
  - Ciepiałów 29.10.2008r.

Konsultacje z mieszkańcami i partnerami Stowarzyszenia, organizacjami instytucjami przeprowadził także Zarząd Stowarzyszenia i eksperci. Dnia 7 stycznia 2009r. odbyło się Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój”, na którym przedstawiono projekt Lokalnej Strategii Rozwoju wraz z załącznikami. Po dyskusji przyjęto ostateczny kształt dokumentu.

XII. Proces wdrażania i aktualizacji LSR.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie LSR, koordynowanie wszystkich działań zmierzających do osiągnięcia celów wyznaczonych w niniejszym dokumencie oraz za jego aktualizację jest Lokalna Grupa Działania „Dziedzictwo i Rozwój”. Skutecznej realizacji postawionych przed nią zadań będzie służyć organizacja długofalowej kompanii informacyjno – promocyjnej skierowanej do wszystkich mieszkańców obszaru. W ramach działań informacyjno – promocyjnych LGD odpowiada za:

przygotowanie pakietu informacyjnego dla mieszkańców i przyszłych beneficjentów,
przeprowadzenie szkoleń dla beneficjentów,
aktualizowanie informacji nt. LGD, dostępnych środkach pomocowych.

Tak szeroki udział społeczny w każdym etapie realizacji Strategii wynika ze zintegrowanego charakteru planowanych do realizacji przedsięwzięć. Przekazane zostaną opinii publicznej informacje o:

funkcji, jaką ma spełnić LGD i LSR w rozwoju obszarów wiejskich mikroregionu,
działaniach bieżących LGD,
możliwości uczestniczenia w działaniach prowadzonych przez LGD na zasadzie partnerstwa,
stopniu realizacji przedsięwzięć określonych w strategii,
funduszach strukturalnych w ramach, których można finansować rozwój lokalny i sposobach ubiegania się o środki pomocowe,
wskazanie korzyści płynących z możliwości, jakie daje inicjatywa LEADER mieszkańcom obszarów wiejskich.

W procesie wdrażania i aktualizacji LSR będą uczestniczyć następujące podmioty:

- Zarząd Stowarzyszenia
- Rada Stowarzyszenia
- Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia
- Komisja Rewizyjna Stowarzyszenia
- Biuro LGD
- inne podmioty m.in. osoby fizyczne, przedstawiciele organizacji społecznych, przedsiębiorcy, instytucje kultury, Kościoły i związki wyznaniowe, instytucje publiczne, pozostali mieszkańcy obszaru działania LGD – z głosem doradczym.

Z pośród podmiotów w/w główne obowiązki w zakresie wdrażania LSR spoczną na Zarządzie Stowarzyszenia i Biurze LGD pełniącego w tym obszarze funkcję organu pomocniczego. Zarząd Stowarzyszenia ma obowiązek monitorowania stopnia realizacji operacji podjętych w ramach poszczególnych przedsięwzięć. Podmiot ten wraz z pozostałymi organami należącymi do struktury organizacyjnej LGD będą odpowiadać za:

- określenie kryteriów realizacji LSR,
- organizację procesu aplikacji w ramach poszczególnych działań,

- gromadzenie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania i realizacji projektów w ramach LSR,
- monitoring realizacji poszczególnych operacji,
- zapewnienie zgodności LSR z dokumentami wyższego szczebla.

Komisja monitorująca składająca się z reprezentantów (po 1 osobie) Zarządu Stowarzyszenia, Rady Stowarzyszenia, Walnego Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia, Biura LGD, będzie raz na 2 lata oceniać stan wdrożenia LSR poprzez analizę stopnia realizacji planowanych przedsięwzięć oraz sformułują wnioski dotyczące ewentualnej aktualizacji strategii. W procesie tym zostaną uwzględnione wszelki inne wnioski napływające od mieszkańców z sugestiami, co do sposobu realizacji poszczególnych przedsięwzięć lub konieczności ustosunkowania się do nowego zagadnienia lub pojawiającego się problemu natury społecznej, gospodarczej lub kulturalnej. Kontakt pomiędzy strukturą LGD a mieszkańcami zapewnić mają pracownicy Biura LGD oraz forum na stronie internetowej Stowarzyszenia.

Wprowadzenie zmian do strategii wymaga ich przyjęcia przez Zarząd.

XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.

Ewaluacja to jakościowa ocena efektów realizowanych przedsięwzięć. Główny cel, dla którego przygotowana będzie ewaluacja LSR, to obniżenie ryzyka popełnienia omyłki w realizacji celów wyznaczonych w LSR. Ocena stanu realizacji poszczególnych przedsięwzięć i operacji będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki celów określonych zgodnie z metodologią stosowaną w przypadku funduszy strukturalnych – wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu. Wskaźniki oceny tworzą skuteczny mechanizm monitoringu sposobu funkcjonowania LGD i realizacji LSR.

Ocena funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania:

- Ocena *ex ante*
- Ocena *ex post*

Przy ocenie *ex ante* przygotowana zostanie analiza każdego planowanego przedsięwzięcia, która uwzględniła będzie opis spodziewanych efektów oraz ocenę jego wpływu na osiągnięcie celów zawartych w LSR.

Przy ocenie *ex post* ocenie będą podlegały te przedsięwzięcia, które zostały już zrealizowane.

Za prowadzenie oceny wdrażania LSR i funkcjonowania LGD odpowiada Zarząd Stowarzyszenia LGD „Dziedzictwo i Rozwój”. Do zadań Zarządu w tym obszarze należeć będzie:

- pozyskiwanie i gromadzenie danych z systemu monitoringu,
- opracowanie planu oceny każdej z faz wdrażania LSR,
- zapewnienie przeprowadzenia ewaluacji *ex-ante* – przed rozpoczęciem realizacji LSR,
- zapewnienie przeprowadzenia ewaluacji okresowej, jeśli wymagać będzie tego sytuacja, powstanie zagrożenie, co do możliwości osiągnięcia rezultatów zakładanych w przypadku konkretnego projektu i przedsięwzięcia,
- przekazanie wyników ewaluacji związanych z monitorowaniem wdrażania LSR Walnemu Zgromadzeniu LGD,
- upowszechnienie wyników przeprowadzonej ewaluacji,
- zapewnienie przeprowadzenia do dnia 30 czerwca 2013 roku ewaluacji stopnia realizacji LSR w odniesieniu do celów ogólnych, której wyniki posłużą przygotowania planu działań na następny okres programowania.

W tym celu raz w roku Zarząd LGD będzie przedkładał Walnemu Zgromadzeniu raport ewaluacyjny, który będzie zawierał:

- wykaz zrealizowanych przedsięwzięć
- opis efektów osiągniętych w przypadku każdego z przedsięwzięć wraz z ich porównaniem do założeń przyjętych w LSR,
- analiza wpływu realizowanego przedsięwzięcia na osiągnięcie celów określonych w LSR,
- ewentualne wnioski, co do zmiany sposobu funkcjonowania LGD i jej komórek organizacyjnych zapewniające sprawne realizowanie celów LSR.

Wnioski wynikające z raportu będą miały na celu wprowadzenie takiego rodzaju zmian, które w efekcie doprowadza do usprawnienia działania LGD oraz procesu aktualizacji LSR.

XIV. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana przez Lokalną Grupę Działania „Dziedzictwo i Rozwój” nie jest jedynym strategicznym dokumentem wdrażanych na tym obszarze. Dlatego też musi ona pozostać komplementarna z dokumentami planistycznymi poziomu lokalnego, regionalnego i krajowego.

Przedsięwzięcia w ramach LSR są komplementarne do dokumentów przygotowanych przez:

- a) gminy wchodzące w skład obszaru – np. strategie rozwoju, plany zagospodarowania przestrzennego, plany rozwoju lokalnego, wieloletnie plany inwestycyjne, strategie rozwiązywania problemów społecznych, plany gospodarki odpadami, programy ochrony środowiska
- b) samorzady powiatowe – np. strategii rozwoju, strategii zrównoważonego rozwoju
- c) samorząd województwa – strategie rozwoju regionu, regionalne strategie tematyczne dotyczące rozwoju wybranych branż (np. turystyki, infrastruktury, edukacji);
- d) powiatowe urzędy pracy – np. program promocji zatrudnienia i aktywizacji rynku pracy.

Zapoznanie się z tak szerokim zakresem materiału dało możliwość opracowania w ten sposób celów i przedsięwzięć zawartych w LSR by stanowiły one kontynuację działań już podjętych przez władze samorządowe. Co więcej dokumenty szczebla lokalnego pozwoliły określić obszary problemowe wymagające wsparcia i podjęcia konkretnych działań także przez LGD realizująca na tym obszarze LSR.

Wszystkie dokumenty wyżej wymienione muszą z kolei pozostać zgodne z dokumentami wyższego szczebla – przyjęte na szczeblu województwa i realizowane na obszarze całego kraju. Należą do nich:

- a) „Samorządowy Program Rozwoju Mazowsza”
- b) „Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020”
- c) „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego”
- d) Program Operacyjny Kapitał Ludzki
- e) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- f) Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Tabela 9. Odniesienie celów i przedsięwzięć zawartych w Lokalnej Strategii Rozwoju do dokumentów strategicznych i planistycznych szczebla lokalnego (gmin i powiatów)

Cel ogólny 1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD		
Cele szczegółowe		
1.1 Ochrona zasobów przyrody ze szczególnym uwzględnieniem sieci Natura 2000		
1.2 Turystyka jako alternatywna forma rozwoju obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”		
I Wykorzystanie walorów przyrodniczych jako cennych atutów obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	II Podejmowanie działań w celu utworzenia konkurencyjnej oferty turystycznej i rozwoju turystyki dla obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	
Strategia rozwoju gminy Gózd: IV Cel strategiczny: Utrzymanie dobrego stanu środowiska naturalnego	Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Iłża na lata 2002 – 2017 II Cel Strategiczny: „Gminną turystykę budujemy na ruinach”	Strategia rozwoju gminy Gózd: II Cel Strategiczny Rozwój gospodarczy przyjazny środowisku,
Program Ochrony Środowiska Dla Gminy Jedlnia – Letnisko Cel główny – Określenie polityki ekologicznej gminy Jedlnia-Letnisko cele szczegółowe: - stałe graniczenie emisji substancji i energii, - bierna i czynna ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i krajobrazu, - racjonalne gospodarowanie środowiskiem, - zwiększenie aktywności obywatelskiej i podnoszenie stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa.	Strategia Rozwoju Gospodarczego Gminy Pionki na lata 2007 – 2020 Nadrzędny cel strategiczny: POPRAWA ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY CELE STRATEGICZNE IV CEL - Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej	Lokalny Plan Rozwoju Gminy Pionki na lata 2007 – 2013 Lokalny Plan Rozwoju Gminy Pionki na lata 2007 – 2013 Programy z zakresu infrastruktury technicznej cele realizacji programu: Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa, turystyki, agroturystyki
Strategia Rozwoju Gospodarczego Gminy Pionki na lata 2007 – 2020 Nadrzędny cel strategiczny: POPRAWA ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY CELE STRATEGICZNE	Lokalny Plan Rozwoju Gminy Pionki na lata 2007 – 2013 Programy i zadania z obszaru infrastruktury drogowej	Strategia Rozwoju Gminy Tczów na lata 2007- 2015 CEL STRATEGICZNY V: Rozwój turystyki i rekreacji

III CEL - Gmina przyjazna dla środowiska	i cele realizacji programu: Ochrona środowiska naturalnego Programy z zakresu infrastruktury technicznej i cele realizacji programu: Ochrona środowiska naturalnego Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa, turystyki, agroturystyki	
Strategia Rozwoju Gminy Przyłęk na lata 2007 – 2015 Cel strategiczny IV: Ochrona walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowa – przyrodniczego gminy	Strategia Rozwoju Gminy Przyłęk na lata 2007 – 2015 Cel strategiczny III: Atrakcyjność turystyczna, sportowa i rekreacyjna gminy;	Strategia Rozwoju Powiatu Zwoleńskiego Na Lata 2007-2015 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE CEL STRATEGICZNY 5. Bogactwo środowiska przyrodniczego i kulturowego wizytówką regionu zwoleńskiego CEL STRATEGICZNY 6. Wspomaganie rozwoju funkcji rekreacji i wypoczynku
Program Ochrony Środowiska Gminy Policzna 3.1.Ochrona powietrza atmosferycznego 3.2.Ochrona gleb 3.4.Ochrona wód 3.6.Ochrona lasów 3.7.Ochrona przyrody, zwierząt, roślin i krajobrazu	Strategia Rozwoju Gminy Przyłęk na lata 2007 – 2015 Cel strategiczny III: Atrakcyjność turystyczna, sportowa i rekreacyjna gminy;	Program Ochrony Środowiska Gminy Policzna 3.11. Rozwój agroturystyki 3.12. Edukacja ekologiczna
Strategia Rozwoju Gminy Tczów na lata 2007-2015 CEL STRATEGICZNY III: Ochrona i utrzymanie dobrego stanu środowiska przyrodniczego	Strategia Rozwoju Gminy Zwoleń Na Lata 2002-2017 CEL STRATEGICZNY 7. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji	
Strategia Rozwoju Gminy Zwoleń Na Lata 2002- 2017 CEL STRATEGICZNY 6. Ochrona środowiska naturalnego	Strategia Rozwoju Powiatu Zwoleńskiego Na Lata 2007-2015	

	ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE CEL STRATEGICZNY 5. Bogactwo środowiska przyrodniczego i kulturowego wizytówką regionu zwoleńskiego CEL STRATEGICZNY 6. Wspomaganie rozwoju funkcji rekreacji i wypoczynku	
Strategia Rozwoju Powiatu Zwoleńskiego Na Lata 2007-2015 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE CEL STRATEGICZNY 5. Bogactwo środowiska przyrodniczego i kulturowego wizytówką regionu zwoleńskiego	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego Do 2020 Roku Cel strategiczny: Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców Cele operacyjne: 1.1. Likwidacja niedoborów w sferze infrastruktury technicznej oraz ochrona środowiska przyrodniczego	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego Do 2020 Roku Cel strategiczny: Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców Cele operacyjne: 1.1. Likwidacja niedoborów w sferze infrastruktury technicznej oraz ochrona środowiska przyrodniczego	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego Do 2020 Roku Cel strategiczny: Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców Cele operacyjne: 1.4. Rozwój infrastruktury turystycznej	

Strategia Rozwoju Powiatu Lipskiego Na Lata 2008-2020 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE CEL STRATEGICZNY IV. Powiat lipski przyjazny środowisku	Strategia Rozwoju Powiatu Lipskiego Na Lata 2008-2020 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE CEL STRATEGICZNY V. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz wspomaganie rozwoju kultury, sportu, turystyki i rekreacji	

Cel ogólny 2. Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru

Cel szczegółowy

2.1 Rozwój życia kulturalnego, promocja walorów i podtrzymywanie tożsamości społeczności wiejskiej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”

III Podejmowanie inicjatyw w celu budowy wizerunku kulturowego i uatrakcyjnienia oferty kulturalnej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”

Strategia Rozwoju Gospodarczego Gminy Pionki na lata 2007 – 2020
 Nadrzędny cel strategiczny: POPRAWA ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY
 CELE STRATEGICZNE
 II CEL - Doskonalenie infrastruktury społecznej

Lokalny Plan Rozwoju Gminy Pionki na lata 2007 – 2013
 Programy i zadania z obszaru infrastruktury drogowej i cele realizacji programu:
 Poprawa warunków życia mieszkańców,
 Rozwój przedsiębiorczości
 Zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej
 Poprawa estetyki wsi
 Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej gminy

Strategia Rozwoju Gminy Przyłęk na lata 2007 – 2015
 Cel strategiczny I: Wysoki standard rozwoju infrastruktury społecznej gwarancją poprawy jakości życia mieszkańców

Strategia Rozwoju Powiatu Zwoleńskiego Na Lata 2007-2015
 SFERA SPOŁECZNA
 CEL STRATEGICZNY 1. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury o charakterze społecznym

Strategia rozwoju gminy Policzna Cel strategiczny 1. Program poprawy jakości usług publicznych świadczonych przez gminę	
Cel ogólny 3 Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	
Cele szczegółowe	
3.1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych	
3.2 Działania edukacyjne, szkoleniowe i informacyjne LGD na rzecz mieszkańców	
IV Tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych	V Podnoszenie świadomości i wykształcenia społeczności wiejskiej
Strategia rozwoju gminy Gózd: I Cel strategiczny wysoki poziom życia mieszkańców gminy	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jastrzębia Cel strategiczny: Wiedza, świadomość i aktywność budują kapitał ludzki, mobilizują i integrują społeczność zapobiegając zagrożeniom. Cel główny dla obszaru – Edukacja publiczna: Kapitał ludzki oparty na wiedzy, budujący świadome i aktywne społeczeństwo.
Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Iłża na lata 2002 – 2017 I Cel Strategiczny: Dobre warunki życia mieszkańców IV Cel Strategiczny: Wspieramy lokalną przedsiębiorczość, zachęcamy inwestorów	Strategia Rozwoju Gospodarczego Gminy Pionki na lata 2007 – 2020 Nadrzędny cel strategiczny: POPRAWA ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY CELE STRATEGICZNE II CEL - Doskonalenie infrastruktury społecznej
Strategia Rozwoju Gospodarczego Gminy Pionki na lata 2007 – 2020 Nadrzędny cel strategiczny: POPRAWA ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY CELE STRATEGICZNE: kreowanie odpowiedniego klimatu do inwestowania na terenie gminy oraz rozwój przedsiębiorczości	Strategia Rozwoju Gminy Zwoleń Na Lata 2002-2017 CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój przedsiębiorczości CEL STRATEGICZNY 5. Doskonalenie infrastruktury społecznej
Lokalny Plan Rozwoju Gminy Pionki na lata 2007 – 2013 Programy z zakresu infrastruktury technicznej i cele realizacji programu: Poprawa warunków życia mieszkańców	Plan Gospodarki Odpadami Dla Gminy Jedlnia - Letnisko Na Lata 2007 – 2014 Planowane działania pozainwestycyjne zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi na

Stworzenie lepszych warunków do rozwoju przedsiębiorczości	terenie gminy Jedlnia – Letnisko: edukacji ekologicznej mieszkańców gminy w zakresie wprowadzanego systemu gospodarki odpadami i prawidłowych sposobów postępowania z odpadami oraz ich obowiązków wynikających z obowiązujących uregulowań prawnych.
Strategia Rozwoju Gminy Przyłęk na lata 2007 – 2015 Cel strategiczny VI: Sukcesywny rozwój sektora przedsiębiorczości	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego Do 2020 Roku <i>Cel strategiczny:</i> Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców <i>Cele operacyjne:</i> 1.3. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu
Strategia rozwoju gminy Policzna Cel strategiczny 1. Program poprawy jakości usług publicznych świadczonych przez gminę Cel strategiczny 4. Program wsparcia rozwoju wybranych funkcji gospodarczych	
Strategia Rozwoju Gminy Tczów na lata 2007-2015 CEL STRATEGICZNY I: Gwarancja wysokiego poziomu życia mieszkańców gminy CEL STRATEGICZNY VI: ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I SEKTORA USŁUG	
Strategia Rozwoju Gminy Zwoleń Na Lata 2002-2017 CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój przedsiębiorczości	
Strategia Rozwoju Powiatu Zwoleńskiego Na Lata 2007-2015 SFERA GOSPODARCZA CEL STRATEGICZNY 3. Tworzenie klimatu i warunków do inwestowania, promocji i rozwoju przedsiębiorczości	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego Do 2020 Roku <i>Cel strategiczny:</i> Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców	

<i>Cele operacyjne:</i> 1.3. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu	
Strategia Rozwoju Powiatu Lipskiego Na Lata 2008-2020 SFERA SPOŁECZNA CEL STRATEGICZNY II. Usprawnienie infrastruktury społecznej gwarantującej wysoki standard życia mieszkańców SFERA GOSPODARCZA CEL STRATEGICZNY VI. Wsparcie procesów rozwoju terenów wiejskich oraz modernizacja rolnictwa CEL STRATEGICZNY VII. Wspiera nie działań służących rozwojowi małych i średnich firm poprzez aktywizację lokalnych przedsiębiorców oraz przyciąga nie nowych inwestorów	

Powiązanie LSR z dokumentami szczebla wojewódzkiego:

Samorządowy Program Rozwoju Mazowsza”

KOMPONENT C Mazowiecki Program Wyrównywania Rozwoju Obszarów Wiejskich;

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020”

Cel nadrzędny: wzrost konkurencyjności gospodarki i równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie jako podstawę poprawy jakości życia mieszkańców.

Cel strategiczny – Poprawa spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej regionu w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Cel pośredni 1 - Rozwój kapitału społecznego 1.3. Wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu.

Cel pośredni 2 - Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.

Cele pośredni 4 - Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych.

4.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

4.4. Budowa i rozwój infrastruktury społecznej;

4.5. Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju

5. Cel pośredni – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu

5.1. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej;

5.2. Poprawa i promocja atrakcyjności inwestycyjnej w regionie;

5.3. Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego;

5.5. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa;

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego”

2.3 Poprawa warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego

2.4 Ochrona i wykorzystanie wartości kulturalnych

strategia Rozwoju Turystyki Dla Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013

CEL NADRZĘDNY STRATEGII - ZWIĘKSZENIE ZNACZENIA GOSPODARCZEGO TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

OBSZAR PRIORYTETOWY 1.: PRODUKT TURYSTYCZNY

CEL STRATEGICZNY 1: Rozwój oferty produktowej integrującej walory turystyczne regionu mazowieckiego dostosowanej do potrzeb odbiorców

OBSZAR PRIORYTETOWY 2.: ZASOBY LUDZKIE

CEL STRATEGICZNY 2: Wzmocnienie potencjału ludzkiego Regionu oraz przygotowanie kadr do recepcji ruchu turystycznego

Cel operacyjny 2.1:

Rozwój wysoko wykwalifikowanych kadr gospodarki turystycznej

Cel operacyjny 2.2:

Przygotowanie służb publicznych oraz pracowników sektora usług okołoturystycznych do obsługi ruchu turystycznego

Cel operacyjny 2.3:

Przygotowanie mieszkańców województwa do recepcji turystów

OBSZAR PRIORYTETOWY 3.: WSPARCIE MARKETINGOWE

CEL STRATEGICZNY 3: Osiągnięcie spójności działań marketingowych

Cel operacyjny 3.1:

Wykreowanie marki województwa mazowieckiego

Cel operacyjny 3.2:

Wdrożenie zintegrowanego regionalnego systemu informacji turystycznej

OBSZAR PRIORYTETOWY 4.: PRZESTRZEŃ TURYSTYCZNA

CEL STRATEGICZNY 4: Zrównoważony rozwój przestrzeni turystycznej na terenie całego województwa mazowieckiego

Cel operacyjny 4.1:

Zwiększenie dostępności turystycznej województwa

Cel operacyjny 4.2

Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej województwa zgodnie z potrzebami turystów

Cel operacyjny 4.3:

Rozwój infrastruktury turystycznej, paraturystycznej i okołoturystycznej na terenie województwa mazowieckiego

OBSZAR PRIORYTETOWY 5.: WSPARCIE INSTYTUCJONALNE

CEL STRATEGICZNY 5: Zbudowanie efektywnego systemu instytucjonalnego działającego na rzecz rozwoju turystyki w województwie

Cel operacyjny 5.1:

Wzmocnienie instytucji, organizacji i podmiotów funkcjonujących na rynku turystycznym

Cel operacyjny 5.2:

Stworzenie platformy wielopłaszczyznowej trójsektorowej współpracy

Cel operacyjny 5.3:

Podniesienie znaczenia turystyki jako dochodowej gałęzi gospodarki Regionu

a także Programami Operacyjnymi realizowanymi na obszarze województwa mazowieckiego:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

Priorytet I. Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu

Priorytet IV. Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka

Priorytet VI. Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji

Priorytet VII. Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Priorytet VII: Promocja integracji społecznej w zakresie rozwoju inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych.

Priorytet VIII: Regionalne kadry gospodarki w zakresie wsparcia zatrudnienia, kadr dla gospodarki, przedsiębiorczości, integracji społecznej

- Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach w zakresie następujących obszarów: rozwoju systemów kształcenia przez całe życie, rozwoju wykształcenia i kompetencji, rozwoju potencjału adaptacyjnego

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Priorytet IV: Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska

Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

Priorytet IX: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna

Priorytet X: Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii

Priorytet XI: Kultura i dziedzictwo kulturowe

PO Innowacyjna Gospodarka:

Priorytet 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia Działanie 4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym w zakresie zastosowania nowych rozwiązań technologicznych lub organizacyjnych w produkcji i usługach ograniczających szkodliwe oddziaływanie na środowisko; Działanie 4.5 Wsparcie inwestycji o dużym znaczeniu dla gospodarki – wsparcie przeznaczone jest dla przedsiębiorców na nowe inwestycje w sektorze produkcyjnym i usługowym o charakterze innowacyjnym

Priorytet 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym – działanie 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym

Priorytet 7. Budowa i rozwój społeczeństwa informacyjnego w zakresie następujących obszarów: budowa platform e-usług dla obywatela

XV. Planowane działania, przedsięwzięcia lub operacje realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.

W chwili obecnej LGD nie planuje żadnych działań/przedsięwzięć/operacji w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.

Niemniej jednak LGD w celu uniknięcia ewentualnego nakładania się interwencji poszczególnych Programów Operacyjnych będzie stosować się do zapisów „Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej” zaakceptowanymi przez Komitet Koordynacyjny NSRO. Dokument ten szczegółowo określa kryteria rozgraniczające, które opierają się głównie na: zasięgu terytorialnym działań, wartości projektów, rodzaju beneficjenta itd. i jest efektem uzgodnień wszystkich instytucji zaangażowanych w programowanie rozwoju na lata 2007-2013.

XVI. Wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Dziedzictwo i Rozwój” będzie realizowana poprzez zawarte w niej trzy cele ogólne:

1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD;
  2. Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru;
  3. Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój.”
- Wymienione cele mają charakter strategiczny i będą realizowane w dłuższym okresie czasu - w latach 2009 - 2015. Wykonanie ich przyczyni się do polepszenia warunków życia i funkcjonowania mieszkańców na całym obszarze LGD, głównie poprzez zwiększenie atrakcyjności analizowanego terenu pod względem turystycznym jak i inwestycyjnym. Wysoka jakość usług turystycznych, różnorodność dziedzictwa przyrodniczego oraz charakterystyczna atmosfera miejsca będzie najlepszą reklamą w szczególności dla gmin tworzących LGD „Dziedzictwo i Rozwój”.

1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD	-ochrona cennego dziedzictwa przyrodniczego wsi; -rozwój turystyki oraz agroturystyki w regionie; -uzyskanie dodatkowych dochodów przez mieszkańców terenów wiejskich, dzięki zwiększeniu zainteresowania agroturystyką, turystyką kulturalną, aktywną; -utworzenie bazy małej infrastruktury turystycznej; -wypromowanie obszaru objętego LSR.
2. Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru	-ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego; -rewitalizacja obiektów zabytkowych i przystosowanie ich do celów publicznych; -rozwój życia kulturalnego na wsiach; -zaangażowanie społeczności wiejskiej w życie kulturalne, -wzrostu aktywności i integracja mieszkańców, poprzez organizację imprez pobudzających życie społeczno – kulturalne na obszarach wiejskich,
-postuluje się utworzenie szerokiej oferty turystycznej – agroturystycznej oraz rozszerzenie bazy usługowej związanej z turystyką wiejską przy jednoczesnym prowadzeniu działań zmierzających do zachowania nieskazitelnych walorów środowiska przyrodniczego -postuluje się pobudzenie życia kulturalnego na obszarze i promocję dotychczasowego dorobku kulturalnego wsi. Dziedzictwo kulturalne ma pełnić bardzo ważną rolę integrującą społeczność lokalną i utrwalającą tożsamość mieszkańców wsi.	

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

	-podniesienia atrakcyjności obszaru pod względem inwestycyjnym i rekreacyjnym.
3. Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	-zwiększeniem aktywności społecznej; -aktywizacja życia gospodarczego wsi; -rozwój kształcenia ustawicznego i podniesienie kompetencji mieszkańców;
-postuluje się rozwój przedsiębiorczości, szczególnie tej drobnej - mikroprzedsiębiorczości, w oparciu o ożywienie tradycyjnych zawodów oraz rzemiosła oraz wykorzystanie lokalnych produktów. Proponuje się również pobudzenie nowych inicjatyw gospodarczych zaspokajających potrzeby lokalnej społeczności i wspierających lokalny rynek pracy.	-zmniejszenie poziomu bezrobocia na wsiach, poprzez szeroką akcję edukacyjną i szkoleniową -poprawa jakości życia mieszkańców obszaru, poprzez zmniejszenie salda migracji zarobkowej, poprawę stanu infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.

Zatwierdzono w dniu 29.04.2014 r. na Walnym Zebraniu Członków.

Podpis Przewodniczącego Walnego Zebrania Członków

.....
Agnieszka Strzelecka

XVII. Informacja o załącznikach.

- 1) Procedura naboru pracowników LGD;
- 2) Opisy stanowisk precyzujące podział obowiązków, zakres, odpowiedzialność na poszczególnych stanowiskach;
- 3) Wzory dokumentów stosowanych w procedurze oceny:
  - procedura oceny zgodności projektów z LSR, wyboru projektów przez LGD, odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego LGD - określenie kryteriów oceny zgodności projektów z LSR, kryteriów wyboru projektów, a także procedury zmiany tych kryteriów,
  - karta oceny zgodności wniosku z LSR wraz z instrukcją wypełniania,
  - karty oceny wniosku wg kryterium lokalnego wraz z instrukcją wypełniania.
- 4) Regulamin Rady Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój” w Zwoleniu

ZAŁĄCZNIK NR 1

Procedura naboru pracowników LGD

Kadra Biura LGD musi spełniać wymogi ściśle określone w LSR, co jest gwarancją profesjonalności działań podejmowanych przez LGD. Proces rekrutacji pracowników odbywać się będzie zgodnie z zasadami jawności i konkurencyjności. Osoby ubiegające się o stanowisko w Biurze LGD muszą poddać się procesowi rekrutacyjnemu składającemu się z następujących etapów:

1. Ogłoszenie konkursu na dane stanowisko , na stronie WWW Stowarzyszenia i w siedzibie LGD.

Ogłoszenie zawiera:

- nazwę i adres Stowarzyszenia;
- określenie stanowiska;
- katalog wymogów koniecznych i pożądaných stawianych przed potencjalnymi kandydatami;
- wykaz dokumentów niezbędnych do złożenia przez osoby ubiegające się o zatrudnienie;
- zakres obowiązków związanych z konkretnym stanowiskiem;
- termin i miejsce złożenia aplikacji;

2. Weryfikacja złożonych dokumentów przez członka Stowarzyszenia wyznaczonego przez Zarząd Stowarzyszenia odpowiedzialnego za rekrutację pracowników pod względem spełnienia przez kandydatów wymogów formalnych określonych w ogłoszeniu o konkursie;

3. Przeprowadzenie testu kwalifikacyjnego wyłaniającego 2 najlepszych kandydatów na dane stanowisko z największą liczbą punktów;

4. Rozmowa kwalifikacyjna;

5. Ogłoszenie wyników konkursu i podanie ich do publicznej wiadomości wraz z uzasadnieniem za pośrednictwem tych samych środków użytych do ogłoszenia konkursu;

6. W przypadku gdy żaden z kandydatów nie będzie spełniać wymagań koniecznych, Zarząd LGD ma prawo do zmiany niektórych z tych wymagań w celu zapewnienia ciągłości pracy biura. Istnieje także możliwość zatrudnienia tymczasowej osoby nie spełniającej wszystkich warunków koniecznych. Zatrudnienie tej osoby będzie utrzymane do momentu pojawienia się kandydaty osoby lub osób, które spełniają nowo określone wymogi konieczne. Oznacza to także, iż LGD będzie miała prawo do ogłoszenia nowego naboru na dane stanowisko w celu zapewnienia jak najlepszej jakości usług świadczonych przez Biuro i sprawnej realizacji zadań jakie wyznaczyła sobie LGD.

Oceny testów i rozmowy kwalifikacyjnej dokonują:

- W przypadku stanowiska Kierownika Biura - Zarząd LGD
- W przypadku pozostałych stanowisk - Kierownik Biura LGD i Zarząd

Warunkiem obligatoryjnym stawianym przed kandydatami jest złożenie kompletu dokumentów, na który składają się:

1. list motywacyjny;
2. życiorys – curriculum vitae;

3. kserokopie dokumentów potwierdzających wykształcenie;
4. kserokopie zaświadczeń o ukończonych kursach, szkoleniach;
5. oświadczenie kandydata o niekaralności za przestępstwo popełnione umyślnie;
6. oświadczenie o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych dla potrzeb procesu rekrutacji w Lokalnej Grupie Działania „Dziedzictwo i Rozwój” zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (tekst jednolity z 2002 roku, Dz. U. Nr 101, poz. 926 ze zm.) poświadczony własnoręcznym podpisem.

Przewiduje się utworzenie następujących stanowisk:

- Kierownik Biura - umowa o pracę w wymiarze ½ etatu;
- Specjalista ds. wdrażania LSR - umowa o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy;
- Specjalista ds. aktywizacji społecznej - umowa o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy;
- Główny księgowy projektu - umowa zlecenie.

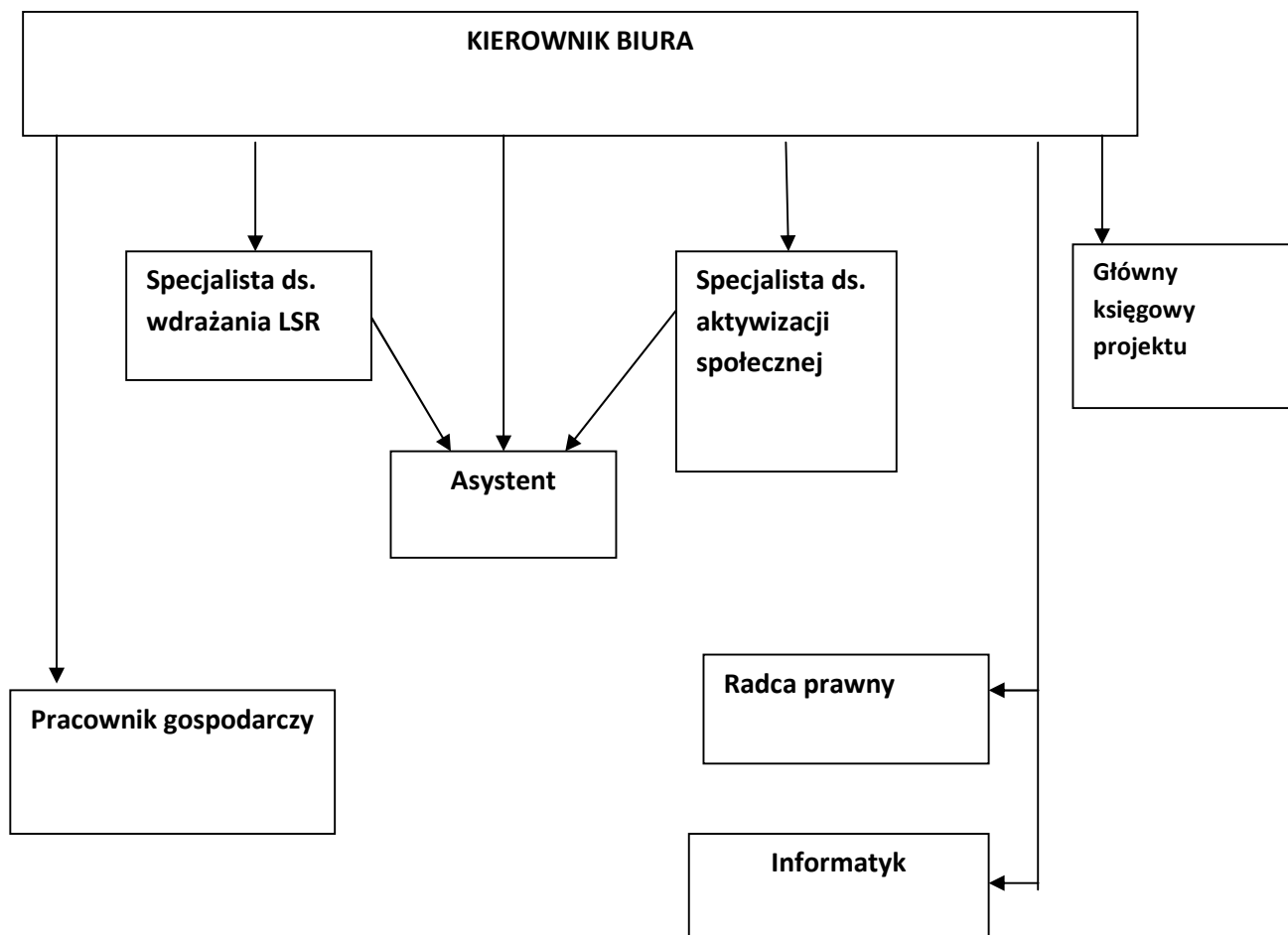
Dodatkowe zatrudnienie może dotyczyć stanowisk:

- Asystent – umowa o pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy – ½ etatu
- Pracownik gospodarczy - umowa o pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy – ½ etatu. (lub umowa zlecenie).

Z uwagi na specyfikę zagadnień dotyczących korzystania przez różne podmioty ze środków Unii Europejskiej i procesów działania samej LGD i jej Biura przewiduje się także ewentualne korzystanie z usług:

- Radcy prawnego
- Informatyka

Stowarzyszenie chce współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy prowadzącym program prac subsydiowanych: staże zawodowe i przygotowania zawodowego. LGD pragnie także zaangażować w swoje działania mieszkańców i promować ideę wolontariatu.

ZAŁĄCZNIK NR 2

OPIS STANOWISK PRECYZUJĄCY PODZIAŁ OBOWIĄZKÓW I ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI NA POSZCZEGÓLNYCH STANOWISKACH

Lp.	Stanowisko	Opis stanowiska	Wymagania konieczne	Wymagania pożądane
1.	Kierownik Biura	• koordynowanie pracy Biura LGD, • zapewnienie wysokiej jakości obsługi beneficjentów, • nadzór nad realizacją budżetu LGD, • zapewnienie sprawnego przepływu informacji pomiędzy Biurem i władzami LGD, • realizowanie innych zadań zleconych przez Zarząd LGD.	• wykształcenie wyższe, • bardzo dobra znajomość zasad i podejścia LEADER, • doświadczenie w realizacji projektów z podejścia LEADER, • znajomość przepisów prawa i zagadnień związanych z funduszami Unii Europejskiej oraz rozwojem obszarów wiejskich, która zostanie potwierdzona pozytywnym wynikiem pisemnego testu, • doświadczenie w zarządzaniu projektami finansowanymi z funduszy strukturalnych UE, • biegła znajomość obsługi komputera i urządzeń biurowych, • doświadczenie w zarządzaniu zespołem.	• doświadczenie w planowaniu lub realizacji projektów infrastrukturalnych, • umiejętność oceny planowanych inwestycji pod względem ekonomicznym, • doświadczenie w aktywizowaniu mieszkańców wsi, • doświadczenie w koordynacji projektów o charakterze podobnym do operacji objętych wsparciem w ramach działań PROW, • prawo jazdy kat. B
2.	Specjalista ds. wdrażania LSR	• obsługa projektodawców, • realizowanie działań informacyjnych w zakresie możliwości finansowania projektów i pozyskania środków, • przygotowywanie raportów dotyczących realizacji poszczególnych działań objętych LSR, • przygotowywanie opinii o projektach składanych w ramach ogłoszonych naborów wniosków, • realizowanie innych zadań zleconych przez Kierownika Biura.	• wykształcenie wyższe, • bardzo dobra znajomość źródeł finansowania projektów realizowanych na obszarach wiejskich, • doświadczenie w przygotowaniu projektów o charakterze podobnym do operacji objętych wsparciem w ramach działań PROW, • bardzo dobra znajomość procedur ubiegania się o dofinansowanie w ramach funduszy strukturalnych UE, • biegła znajomość posługiwania się komputerem i urządzeniami biurowymi.	• doświadczenie w przygotowaniu lub koordynacji projektów realizowanych na obszarach wiejskich zwłaszcza w ramach PROW, • znajomość jednego z oficjalnych języków UE, • prawo jazdy kat. B.
3.	Specjalista ds. aktywizacji	• obsługa projektodawców, • realizowanie działań informacyjnych w zakresie możliwości finansowania „małych projektów” objętych	• wykształcenie co najmniej średnie • doświadczenie w aktywizowaniu mieszkańców wsi, • bardzo dobra znajomość zasad podejścia LEADER,	• doświadczenie w realizacji projektów o charakterze podobnym

	społecznej	LSR, • aktywizowanie mieszkańców do udziału w realizacji LSR, • przygotowywanie raportów dotyczących realizacji projektów, • przygotowywanie opinii o projektach składanych w ramach ogłoszonych naborów wniosków, • planowanie i koordynację przedsięwzięć realizowanych przez LGD w ramach działania 4.3. PROW (tj. nabywanie umiejętności i aktywizacja), • realizowanie innych zadań zleconych przez Kierownika Biura.	• doświadczenie w planowaniu projektów o charakterze podobnym do projektów objętych wsparciem w ramach tzw. „małych projektów”.	do projektów objętych wsparciem w ramach tzw. „małych projektów”, • doświadczenie w pracy w sektorze pozarządowym, • znajomość jednego z oficjalnych języków UE, • prawo jazdy kat. B.
4.	Główny księgowy projektu	• odpowiada za wydatkowanie środków przez LGD, • monitorowanie postępu realizacji budżetu LGD, • rozliczanie wydatków, w tym przygotowywanie wniosków o płatność, • prowadzenie spraw księgowych, finansowych i kadrowych.	• wykształcenie wyższe, • doświadczenie w rozliczaniu projektów finansowanych z funduszy strukturalnych UE, • znajomość zasad prowadzenia dokumentacji kadrowej i księgowej, • biegła umiejętność posługiwania się komputerem i urządzeniami biurowymi.	• wykształcenie ekonomiczne, • doświadczenie w pracy w dziale księgowości,
5.	Asystent biura	• Odpowiada za zaopatrzenie biura LGD, • archiwizację dokumentacji, • prowadzenie korespondencji, • prowadzenie sekretariatu, obsługę władz LGD, • protokołowanie zebrań, realizowanie innych zadań zleconych przez Dyrektora Biura	• wykształcenie co najmniej średnie, • biegła umiejętność obsługi komputera i innych urządzeń biurowych, • komunikatywność, • dobra organizacja pracy.	• doświadczenie w pracy biurowej

ZAŁĄCZNIK NR 3

Wzory dokumentów stosowane w procedurze oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji:

- 1. Procedura wyboru projektów przez LGD „Dziedzictwo i Rozwój”,**
- 2. Karta oceny zgodności operacji z LSR wraz z instrukcją wypełniania,**
- 3. Karty oceny zgodności operacji wg kryterium lokalnego wraz z instrukcją wypełniania.**

- 1. Procedura wyboru projektów przez LGD „Dziedzictwo i Rozwój” przebiega według określonych etapów:**

- I. Ustalenie terminu naboru wniosków oraz ogłoszenie naboru
- II. Przyjmowanie wniosków przez LGD
- III. Ocena merytoryczna, która składa się z:
  - a) oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju,
  - b) oceny zgodności operacji z lokalnymi kryteriami przyjętymi przez LGD.
- IV. Podjęcie uchwał.

W ramach realizacji LSR, po zatwierdzeniu jej przez samorząd województwa, LGD wybiera projekty do realizacji w ramach środków przyznanych na realizację strategii.

Beneficjent przy wypełnianiu wniosku o dofinansowanie może korzystać z bezpłatnej pomocy zatrudnionego w tym celu pracownika Biura LGD.

Etap I

Ustalenie terminu naboru wniosków oraz ogłoszenie naboru

1. Podjęcie decyzji przez zarząd LGD w sprawie rozpoczęcia naboru wniosków o pomoc w ramach środków przewidzianych na realizację LSR.
2. Wystąpienie z wnioskiem do organu samorządu województwa o ogłoszenie terminu naboru wniosków zgodnie z terminami określonymi Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.
3. Organ samorządu województwa podaje do publicznej wiadomości (na stronie internetowej urzędu marszałkowskiego lub samorządowej jednostki, na tablicy ogłoszeń urzędu marszałkowskiego lub samorządowej jednostki, w prasie o zasięgu obejmującym obszar LGD) informacji o możliwości składania za pośrednictwem danej LGD wniosków o przyznanie pomocy.
4. Informacja o możliwości składania wniosków zamieszczana jest na stronie internetowej LGD oraz w jej siedzibie na tablicy ogłoszeń.
5. Informacja o możliwości składania wniosków zawiera:
  - wskazanie terminu składania wniosków - nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni, rozpoczynający bieg nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia podania do publicznej wiadomości tej informacji,
  - wskazanie miejsca składania wniosków o przyznanie pomocy,
  - wskazanie miejsca zamieszczenia wzoru formularza wniosku o przyznanie pomocy,
  - wskazanie miejsca zamieszczenia kryteriów wyboru poszczególnych działań przez LGD, określonych w LSR, w tym kryteriów na podstawie, których ocenia się uzasadnienie realizacji projektu w ramach LSR.
  - Wskazanie miejsca zamieszczenia wykazu dokumentów niezbędnych do weryfikacji spełnienia kryteriów wyboru poszczególnych działań określonych w LSR..

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”

- limit dostępnych środków.
- minimalne wymagania, których spełnienie jest niezbędne do wyboru projektu przez LGD.

Etap II Przyjmowanie wniosków przez LGD

1. Wniosek o przyznanie pomocy składa się bezpośrednio w miejscu określonym w pkt 5 w etapie I.
2. Złożenie wniosku potwierdza się na kopii. Potwierdzenie zawiera datę złożenia wniosku oraz jest opatrzone pieczęcią LGD i podpisane przez osobę przyjmującą wniosek.
3. Jeżeli wniosek o przyznanie pomocy nie został złożony w terminie lub we wniosku nie wskazano adresu wnioskodawcy i nie ma możliwości ustalenia tego adresu na podstawie posiadanych danych, lub wniosek dotyczy projektu, który nie został wybrany przez LGD, lub na podstawie przekazanych przez LGD dokumentów lub wyjaśnień nie można stwierdzić, że projekt został wybrany przez LGD, właściwy organ samorządu województwa pozostawia wniosek bez rozpatrzenia.
4. Usunięto
5. Jeżeli wniosek o przyznanie pomocy nie spełnia innych niż określone w pkt 3 wymagań, właściwy organ samorządu województwa wzywa wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania chyba, że zachodzą nie budzące wątpliwości przesłanki nie przyznania pomocy.
6. Jeżeli wnioskodawca, pomimo wezwania do usunięcia braków, nie usunął w terminie:
  - żadnego z braków, właściwy organ samorządu województwa nie przyznaje pomocy;
  - wszystkich braków, właściwy organ samorządu województwa wzywa ponownie wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania chyba, że zachodzą nie budzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy.
7. Jeżeli wnioskodawca, pomimo ponownego wezwania do usunięcia braków, nie usunął w terminie wszystkich braków, właściwy organ samorządu województwa nie przyznaje pomocy.
8. Złożony wniosek o przyznanie pomocy nie może być zmieniany przez wnioskodawcę w zakresie planu finansowego operacji lub zestawienia rzeczowo – finansowego operacji, z wyłączeniem zmian wynikających z wezwań właściwego organu samorządu województwa i jednej zmiany w zakresie planu finansowego operacji lub zestawienia rzeczowo – finansowego operacji, dokonanej za zgodą samorządu województwa, jeżeli zmiana ta nie spowoduje zmiany celów operacji wskazanych we wniosku o przyznanie pomocy.
9. LGD dokonuje wyboru operacji na podstawie kryteriów określonych w LSR, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.
10. W terminie określonym Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, LGD sporządza listę wybranych operacji ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach oceny spełniania kryteriów lokalnych, listę operacji, które nie zostały wybrane, uwzględniając wyniki oceny projektów dokonanej na skutek złożonych odwołań.

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”

---

11. LGD przekazuje właściwemu organowi samorządu województwa wszystkie listy wraz ze złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy.
12. Pomoc na realizację operacji przysługuje według kolejności operacji na liście operacji wybranych przez LGD. Wniosek o przyznanie pomocy rozpatruje się w terminie 3 miesięcy od dnia przekazania tego wniosku przez LGD właściwemu organowi samorządu województwa. W przypadku nie rozpatrzenia wniosku w terminie, o którym mowa w niniejszym pkt, właściwy organ samorządu województwa zawiadamia wnioskodawcę o przyczynach zwłoki, wskazując nowy termin rozpatrzenia wniosku, nie dłuższy niż 3 miesiące.
13. Niezwłocznie po dokonaniu oceny projektów pod względem zgodności z LSR oraz spełniania kryteriów wyboru, lecz nie później niż w terminie 21 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy, LGD sporządza listę ocenionych małych projektów, ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach tej oceny, i przekazuje ją wnioskodawcom, informując ich na piśmie o:
  - a. zgodności projektu z LSR albo jego niezgodności z LSR - wskazując przyczyny niezgodności;
  - b. liczbie uzyskanych punktów w ramach tej oceny lub miejscu na liście ocenionych projektów;
  - c. możliwości złożenia odwołania od wyników tej oceny zgodnie z procedurą określoną w Regulaminie Rady Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój”.
13. a) LGD informuje na piśmie wnioskodawcę o:
  - 1) wybraniu projektu albo jego niewybraniu, wskazując przyczyny niewybrania,
  - 2) liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny projektów pod względem spełniania kryteriów wyboru projektów lub miejscu na liście projektów, które zostały wybrane - w terminie 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy, z tym że informując wnioskodawcę o wybraniu projektu, wskazuje się również, czy projekt ten mieści się w ramach limitu, o którym mowa w pkt. 5 etapu I.

Etap III Ocena merytoryczna

1. Głosowanie przez wypełnienie kart do oceny merytorycznej każdej operacji obejmuje:
  - głosowanie w sprawie zgodności operacji z LSR,
  - głosowanie w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych, przyjętych przez LGD, w zależności od działania PROW 2007-2013 do którego została zgłoszona operacja.
2. W głosowaniu odbywającym się przez wypełnienie kart do oceny operacji, członkowie Rady oddają głos za pomocą kart oceny operacji, stanowiących załączniki do niniejszej strategii, wydanych przez komisję skrutacyjną. Karty oceny operacji muszą być opieczetowane pieczęcią LGD i podpisane przez członków komisji skrutacyjnej.
3. Głos oddany przez członka Rady w formie wypełnionej karty oceny operacji jest nieważny, jeśli zachodzi co najmniej jedna z poniższych okoliczności:
  - na karcie brakuje nazwiska i imienia lub podpisu członka Rady,
  - na karcie brakuje informacji pozwalających zidentyfikować operację, której dotyczy ocena (numer wniosku, nazwa wnioskodawcy, nazwa projektu).
4. Karty muszą być wypełnione piórem, długopisem lub cienkopisem.
5. Znaki „X” winny być postawione w polu przeznaczonych na to kwadratu.
6. Głos w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR oddaje się przez zaznaczenie wybranej odpowiedzi poprzez wstawienie „X” w odpowiedniej kratce przy sformułowaniu: „**Głosuję za UZNANIEM operacji za zgodną z LSR**” lub **Głosuję za NIEUZNANIEM operacji za zgodną z LSR**”. Pozostawienie obu pól pustych bądź wypełnienie obu pól będzie uznane za głos nieważny.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

7. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia Karty Oceny Zgodności Operacji z LSR, komisja skrutacyjna wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień, członek Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w kratkach lub pozycjach pustych, oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach i kratkach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis.
8. Jeśli po dokonaniu poprawek i uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.
9. Wynik głosowania w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR jest pozytywny, jeśli bezwzględna większość głosów została oddana na opcję, że operacja jest zgodna z LSR.
10. Wyniki głosowania ogłasza Przewodniczący Rady.
11. Oddanie głosu w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD polega na wypełnieniu tabeli zawartej na „Karcie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD”, która jest odpowiednia do typu ocenianej operacji. Wszystkie rubryki zawarte w tabeli muszą być wypełnione, w przeciwnym razie głos uważa się za nieważny.
12. W trakcie zliczania głosów, komisja skrutacyjna zobowiązana jest sprawdzić, czy łączna ocena punktowa operacji zawarta w pozycji „SUMA PUNKTÓW” została obliczona poprawnie.
13. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD, komisja skrutacyjna wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień, członek Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w pozycjach pustych, oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis.
14. Jeżeli po dokonaniu poprawek i uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.
15. Wynik głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD oblicza się w taki sposób, że sumuje się oceny punktowe wyrażone na kartach stanowiących głosy oddane ważnie w pozycji „SUMA PUNKTÓW” i dzieli przez liczbę ważnie oddanych głosów.
15. a) Liczba uzyskanych punktów obliczana w sposób określony w punkcie 15 decyduje o kolejności na liście rozpatrywanych projektów w ramach poszczególnych działań. Finansowanie uzyskują projekty do wyczerpania istniejącego limitu środków przeznaczonych na dane działanie, według kolejności na liście, które spełnią minimalne wymagania, niezbędne do wyboru operacji przez LGD. Minimalne wymagania dla każdego z działań określone zostały w tabelach zawierających listy kryteriów oceny zgodności operacji z kryteriami lokalnymi wraz z ich opisem.
16. Na podstawie wyników głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD sporządza się listę operacji wybranych do finansowania i przekazuje ją Instytucji Wdrażającej.
17. W terminie 7 dni kalendarzowych od otrzymania pisemnej informacji o wyniku głosowania Rady wnioskodawca ma prawo wnieść odwołanie od decyzji Rady. Odwołanie musi być pisemnie uzasadnione. Odwołanie rozpatruje Rada na kolejnym posiedzeniu. O wynikach ponownego rozpatrzenia wniosku wnioskodawca zostanie poinformowany w terminie 14 dni od dnia posiedzenia Rady, na którym wniosek zostanie rozpatrzony. Od decyzji podjętej przez Radę w wyniku ponownego rozpatrzenia wniosku ponowne odwołanie nie przysługuje.

Kryteria oceny merytorycznej

Ocena merytoryczna składa się z:

- a) oceny zgodności operacji z LSR;
- b) oceny zgodności operacji z lokalnymi kryteriami przyjętymi przez LGD.

Ocenę zgodności operacji z LSR dokonuje każdy członek Rady przy pomocy Karty Oceny Zgodności Operacji z LSR, będącej załącznikiem do niniejszej strategii. Operację można uznać za zgodną z LSR, kiedy realizuje co najmniej jeden z celów ogólnych, co najmniej jeden z celów szczegółowych oraz że jest ona zgodna z co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR.

Ocenę zgodności operacji z kryteriami lokalnymi LGD, dokonuje się na:

- a) Karcie Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami – dla operacji zgłoszonej przez wnioskodawcę do działania „Wdrażanie LSR – małe projekty”;
- b) Karcie Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami – dla operacji zgłoszonej przez wnioskodawcę do działania „Odnowa i rozwój wsi”;
- c) Karcie Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami – dla operacji zgłoszonej przez wnioskodawcę do działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”;
- d) Karcie Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami – dla operacji zgłoszonej przez wnioskodawcę do działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”;

Poniższe tabele zawierają listy kryteriów oceny zgodności operacji z kryteriami lokalnymi wraz z ich opisem.

Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania „Wdrażanie LSR – małe projekty”

Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium
1.	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej obszaru LGD: 0 – 1 pkt	Ocenie podlega wpływ realizacji operacji na rozwój lokalnej bazy turystycznej, poszerzanie oferty turystycznej obszaru LGD oraz kreowania marki turystycznej. Preferowane są operacje, które przyczyniają się do powstawania nowych obiektów turystycznych, nowych przedsiębiorstw działających w szeroko rozumianej branży turystycznej, nowych produktów turystycznych, nowych wydarzeń turystycznych. Preferowane są również operacje wnoszące nową jakość do już istniejących zasobów turystycznych obszaru LSR i jej oferty turystycznej.
2.	Korzyści lub oddziaływanie operacji na obszar działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”: 0 - 3pkt	Oceniany jest zasięg oddziaływania operacji oraz powszechność pożytków z jej realizacji. Preferowane są te operacje, które swoim zasięgiem obejmują jak największy obszar LSR.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

3.	Operacja ma innowacyjny charakter: 0 – 2 pkt	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD. Zaliczyć tu należy np.: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, zaspokojenie potrzeb, które były pomijane w dotychczasowych działaniach, modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, itp.
4.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego: 0 – 10 pkt	Ocenie podlega stopień wykorzystania przez operację lokalnych zasobów, dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego. Preferowane są operacje, które w jak największym stopniu opierają działania na zasobach lokalnych oraz dziedzictwie.
5.	Działalność, której dotyczy operacja przyczynia się do promowania walorów regionu/obszaru działania LGD Dziedzictwo i Rozwój: 0 – 1 pkt	Ocenie podlega uwzględnienie w realizacji operacji działań zmierzających do promocji walorów obszaru LGD lub upowszechniania informacji na ich temat. Oceniany jest również wpływ realizacji operacji na upowszechnianie wiedzy o obszarze LGD i współkreowanie jej wizerunku.
6.	Działalność, której dotyczy operacja, przyczyni się do zwiększenia kwalifikacji mieszkańców, pobudzenia aktywności ludzi młodych i wzmocnienia ich więzi z miejscem zamieszkania: 0 – 10 pkt	Oceniany jest wpływ realizacji operacji na młodą część społeczności obszaru LSR. Preferowane są te operacje, które kierują swoje działania do dzieci i młodzieży w celu przybliżania wiedzy o regionie, aktywizowania do inicjatyw społecznych i wolontarystycznych, upowszechniania projektów międzypokoleniowych, itp.
7.	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: 0 -5 pkt	Oceniany jest wkład i zaangażowanie Wnioskodawcy w realizowaną operację. Preferowani są wnioskodawcy podejmujących mniejsze inicjatywy, a tym samym dąży się do aktywowania małych grup formalnych i nieformalnych, które mają szansę na dofinansowanie niewielkich pod względem kosztów projektów.
8.	Działalność, której dotyczy operacja dotyczy obiektów zabytkowych: 0 – 5 pkt	Oceniany jest wkład w zachowanie dziedzictwa kultury materialnej. Preferowane są działania zmierzające do poprawy stanu obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub objętych ewidencją zabytków a także organizacja imprez turystycznych i kulturalnych związanych z obiektami zabytkowymi, miejscami historycznymi i miejscami pamięci.
Max ilość punktów, którą operacja może otrzymać w trakcie oceny – 37 punkty		
Liczba punktów stanowiąca minimalne wymaganie, którego spełnienie jest niezbędne do wyboru operacji przez LGD – 14 punktów		

**Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania
„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”**

Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium
1.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów: 0 – 2 pkt	Oceniane jest doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów z udziałem finansowania zewnętrznego, w tym Unii Europejskiej. Ponadto ocenie może być również poddany opis zarządzania projektem przez wnioskodawcę, jego doświadczenie w odniesieniu do zakresu tematycznego i zasięgu projektu, zaplecze techniczno-organizacyjne, zaangażowana kadra.
2.	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej obszaru LGD albo wzmocnienia jej marki turystycznej: 0 – 1 pkt	Ocenie podlega wpływ realizacji operacji na rozwój lokalnej bazy turystycznej, poszerzanie oferty turystycznej obszaru LGD oraz kreowania marki turystycznej. Preferowane są operacje, które przyczyniają się do powstawania nowych obiektów turystycznych, nowych przedsiębiorstw działających w szeroko rozumianej branży turystycznej, nowych produktów turystycznych, nowych wydarzeń turystycznych. Preferowane są również operacje wnoszące nową jakość do już istniejących zasobów turystycznych obszaru LSR i jej oferty turystycznej.
3.	Realizacja operacji spowoduje utworzenie, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne: 0 – 3 pkt	Oceniana jest korzyść ekonomiczna operacji dla obszaru LGD pod kątem tworzenia nowych miejsc pracy. Preferowane są operacje wskazujące na utworzenie jak największej liczby nowych miejsc pracy.
4.	Innowacyjność, rozwój potencjału wytwórczego: 0 -10pkt	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD. Zaliczyć tu należy np.: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, zaspokojenie potrzeb lokalnych, które były pomijane w dotychczasowych działaniach, modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, itp.
5.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego: 0 – 10 pkt	Ocenie podlega stopień wykorzystania przez operację lokalnych zasobów, dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego. Preferowane są operacje, które w jak największym stopniu opierają działania na zasobach lokalnych oraz dziedzictwie.
6.	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do promowania walorów regionu/obszaru działania LGD Dziedzictwo i Rozwój: 0 – 1 pkt	Ocenie podlega uwzględnienie w realizacji operacji działań zmierzających do promocji walorów obszaru LGD lub upowszechniania informacji na ich temat. Oceniany jest również wpływ realizacji operacji na upowszechnianie wiedzy o obszarze LGD i współkreowanie jej wizerunku.
7.	Operacja dotyczy obiektów zabytkowych: 0 – 5 pkt	Oceniany jest wkład w zachowanie dziedzictwa kultury materialnej. Preferowane są działania zmierzające do poprawy stanu obiektów zabytkowych i przeznaczenie ich na cele

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

	publiczne związane z rozwojem życia kulturalnego i turystyki wiejskiej
Max ilość punktów, którą operacja może otrzymać w trakcie oceny – 32 punkty	
Liczba punktów stanowiąca minimalne wymaganie, którego spełnienie jest niezbędne do wyboru operacji przez LGD – 12 punktów	

Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania
„Odnowa i rozwój wsi”

Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium
1.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów: 0 – 10 pkt	Oceniane jest doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów z udziałem finansowania zewnętrznego, w tym Unii Europejskiej. Ponadto ocenie może być również poddany opis zarządzania projektem przez wnioskodawcę, jego doświadczenie w odniesieniu do zakresu tematycznego i zasięgu projektu, zaplecze techniczno-organizacyjne, zaangażowana kadra.
2.	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej obszaru LGD albo wzmocnienia jej marki turystycznej: 0 – 1 pkt	Ocenie podlega wpływ realizacji operacji na rozwój lokalnej bazy turystycznej, poszerzanie oferty turystycznej obszaru LGD oraz kreowania marki turystycznej. Preferowane są operacje, które przyczyniają się do powstawania nowych obiektów turystycznych, nowych przedsiębiorstw działających w szeroko rozumianej branży turystycznej, nowych produktów turystycznych, nowych wydarzeń turystycznych. Preferowane są również operacje wnoszące nową jakość do już istniejących zasobów turystycznych obszaru LSR i jej oferty turystycznej.
3.	Korzyści lub oddziaływanie operacji na obszar działania „Dziedzictwo i Rozwój” LGD: 0 – 3 pkt	Oceniany jest zasięg oddziaływania operacji oraz powszechność pożytków z jej realizacji. Preferowane są te operacje, które swoim zasięgiem obejmują jak największy obszar LSR.
4.	Operacja ma innowacyjny charakter: 0 – 2 pkt	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD. Zaliczyć tu należy np.: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, zaspokojenie potrzeb, które były pomijane w dotychczasowych działaniach, modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, itp.
5.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego: 0 – 10 pkt	Ocenie podlega stopień wykorzystania przez operację lokalnych zasobów, dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego. Preferowane są operacje, które w jak największym stopniu opierają działania na zasobach lokalnych oraz dziedzictwie.
6.	Działalność, której dotyczy operacja przyczynia się do promowania walorów regionu/obszaru działania	Ocenie podlega uwzględnienie w realizacji operacji działań zmierzających do promocji walorów obszaru LGD lub upowszechniania informacji na ich temat. Oceniany jest również wpływ realizacji operacji na upowszechnianie wiedzy

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

	LGD Dziedzictwo i Rozwój: 0 – 1 pkt	o obszarze LGD i współkreowanie jej wizerunku.
7.	Działalność, której dotyczy operacja, przyczyni się do zwiększenia kwalifikacji mieszkańców, pobudzenia aktywności ludzi młodych i wzmocnienia ich więzi z miejscem zamieszkania: 0 – 1 pkt	Oceniany jest wpływ realizacji operacji na młodą część społeczności obszaru LSR. Preferowane są te operacje, które kierują swoje działania do dzieci i młodzieży w celu przybliżania wiedzy o regionie, aktywizowania do inicjatyw społecznych i wolontarystycznych, upowszechniania projektów międzypokoleniowych, itp.
8.	Działalność, której dotyczy operacja dotyczy obiektów zabytkowych: 0 – 5 pkt	Oceniany jest wkład w zachowanie dziedzictwa kultury materialnej. Preferowane są działania zmierzające do poprawy stanu obiektów zabytkowych i przeznaczenie ich na cele publiczne związane z rozwojem życia kulturalnego i turystyki wiejskiej
Max ilość punktów, którą operacja może otrzymać w trakcie oceny – 33 punkty		
Liczba punktów stanowiąca minimalne wymaganie, którego spełnienie jest niezbędne do wyboru operacji przez LGD – 13 punktów		

**Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania
„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”**

Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium
1.	Wnioskodawca ma oświadczenie w realizacji projektu: 0 – 2 pkt	Oceniane jest doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów z udziałem finansowania zewnętrznego, w tym Unii Europejskiej. Ponadto ocenie może być również poddany opis zarządzania projektem przez wnioskodawcę, jego doświadczenie w odniesieniu do zakresu tematycznego i zasięgu projektu, zaplecze techniczno-organizacyjne, zaangażowana kadra.
2.	Powierzchnia gospodarstwa: 0 – 5 pkt	Ocenie podlega wielkość gospodarstwa rolnego wnioskodawcy w stosunku do średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w województwie. Preferowani są wnioskodawcy posiadający najmniejsze gospodarstwa rolne, a więc najbardziej potrzebujący przekwalifikowania na działalność nierolniczą.
3.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych produktów, ich promocję lub dystrybucję: 0 – 1 pkt	Ocenie podlega stopień wykorzystania przez operację lokalnych produktów, a także sposób ich promocji i dystrybucji. Preferowane są operacje rozwijające działalność nie związana ściśle z rolnictwem, ale bazująca na lokalnej produkcji rolnej, produktach rzemieślniczych i rękodzielniczych.
4.	Innowacyjność, rozwój potencjału wytwórczego : 0 – 10 pkt	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD. Zaliczyć tu należy np.: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, zaspokojenie potrzeb lokalnych, które były pomijane w dotychczasowych działaniach, modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

		społeczności lokalnej w rozwój, itp.
5.	Działalność, której dotyczy operacja jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego: 0 – 10 pkt	Ocenie podlega stopień wykorzystania przez operację lokalnych zasobów, dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego. Preferowane są operacje, które w jak największym stopniu opierają działania na zasobach lokalnych oraz dziedzictwie.
6.	Działalność, której dotyczy operacja przyczynia się do promowania walorów regionu/obszaru działania LGD Dziedzictwo i Rozwój: 0 – 1 pkt	Ocenie podlega uwzględnienie w realizacji operacji działań zmierzających do promocji walorów obszaru LGD lub upowszechniania informacji na ich temat. Oceniany jest również wpływ realizacji operacji na upowszechnianie wiedzy o obszarze LGD i współkreowanie jej wizerunku.
7.	Operacja dotyczy obiektów zabytkowych: 0 -1 pkt	Oceniany jest wkład w zachowanie dziedzictwa kultury materialnej. Preferowane są działania zmierzające do poprawy stanu obiektów zabytkowych i przeznaczenie ich na cele publiczne związane z rozwojem życia kulturalnego i turystyki wiejskiej
Max ilość punktów, którą operacja może otrzymać w trakcie oceny 30 punktów		
Liczba punktów stanowiąca minimalne wymaganie, którego spełnienie jest niezbędne do wyboru operacji przez LGD – 12 punktów		

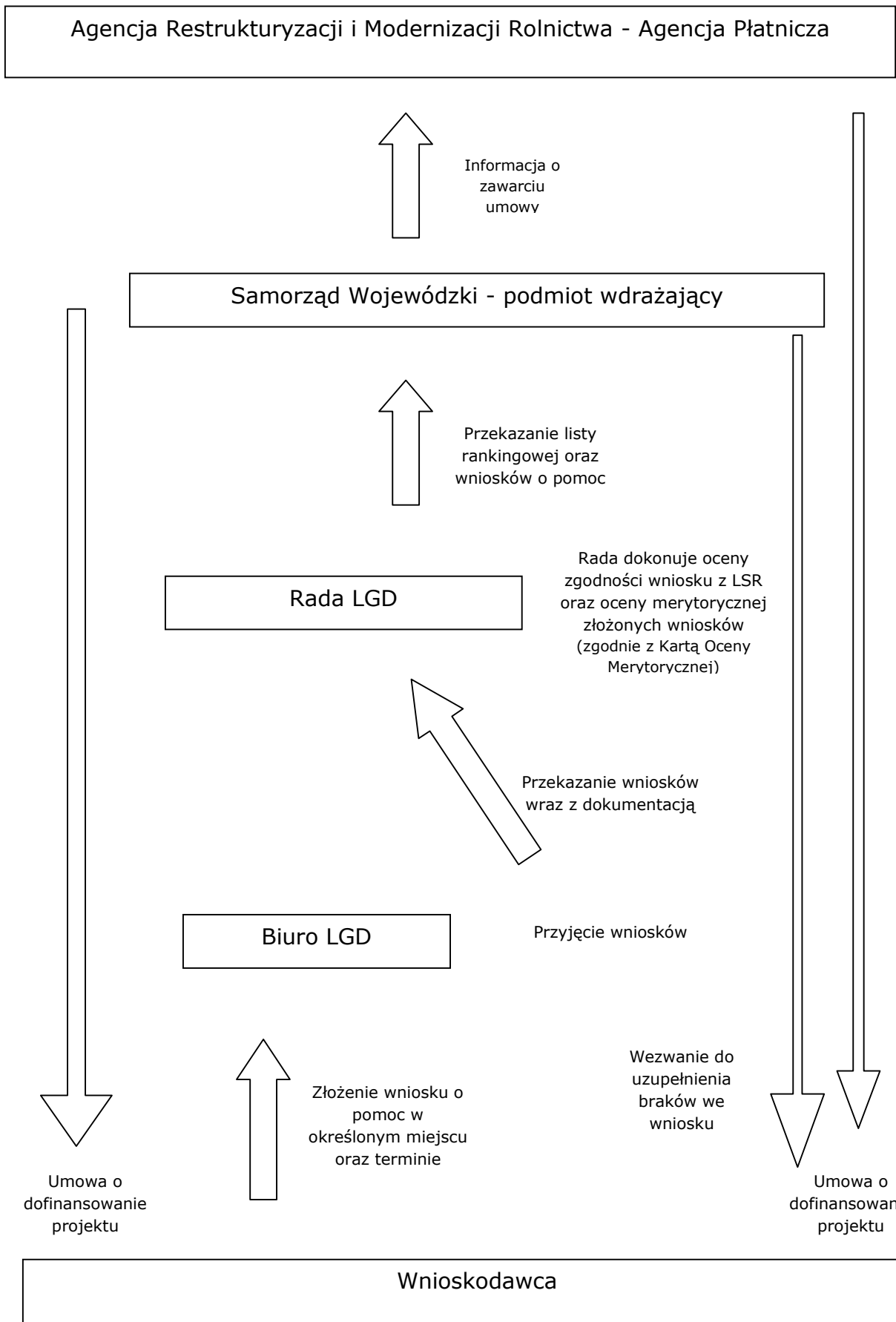
Procedura zmiany kryteriów lokalnych

1. O ewentualną zmianę kryteriów lokalnych może wnioskować: Zarząd Stowarzyszenia oraz Rada Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”.
2. Rada Stowarzyszenia przekazuje swoją propozycję odnośnie kryteriów lokalnych Zarządowi Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”, a ten – po akceptacji – kieruje je do Walnego Zebrania.

Etap IV Podjęcie uchwał

1. W stosunku do każdej operacji będącej przedmiotem posiedzenia Rady podejmowana jest przez Radę decyzja w formie uchwały o wybraniu bądź nie wybraniu operacji do finansowania, której treść musi uwzględnić:
  - wyniki głosowania w sprawie uznania operacji za zgodne z LSR,
  - wyniki głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD i sporządzoną na tej podstawie listę rankingową wniosków,
  - dostępność środków LGD na poszczególne typy operacji.
  - minimalne wymagania określone w kartach oceny operacji według lokalnych kryteriów.
2. Przewodniczący Rady odczytuje uchwały dotyczące poszczególnych operacji rozpatrywanych w trakcie posiedzenia, bez potrzeby ich przegłosowania.
3. Każda uchwała powinna zawierać:
  - informacje o wnioskodawcy operacji (imię i nazwisko lub nazwę, miejsce zamieszkania lub miejsce działalności, adres lub siedzibę, PESEL lub REGON, NIP),
  - tytuł operacji zgodny z tytułem podanym we wniosku,
  - kwotę pomocy o jaką ubiegał się wnioskodawca zgodną z kwotą podaną we wniosku,
  - informację o decyzji Rady w sprawie zgodności lub braku zgodności operacji z LSR,
  - łączną ocenę punktową, którą otrzymał wniosek,
  - informację o finansowaniu lub nie finansowaniu realizacji operacji.

SCHEMAT PROCEDURY WYBORU OPERACJI

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

2. Karta oceny zgodności operacji z LSR wraz z instrukcją wypełniania.

Karta oceny zgodności operacji z LSR

Wniosek nr:.....złożony przez: .....

Nazwa operacji: .....

Działanie PROW:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
- Odnowa i rozwój wsi
- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty

1. Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR?:	Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź	
Celu 1: Podniesienie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej obszaru LGD	☐ tak	☐ nie
Celu 2: Dziedzictwo kulturowe ważnym czynnikiem rozwoju, integracji i promocji obszaru	☐ tak	☐ nie
Celu 3: Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	☐ tak	☐ nie
Ocena uzasadnienia zgodności operacji z celem/celami ogólnym LSR 0 – 3 pkt.	Liczba punktów ____	
2. Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?	Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź	
Celu 1.1: Ochrona zasobów przyrody ze szczególnym uwzględnieniem sieci Natura 2000	☐ tak	☐ nie
Celu 1.2: Turystyka jako alternatywna forma rozwoju obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	☐ tak	☐ nie
Celu 2.1: Rozwój życia kulturalnego, promocja walorów i podtrzymywanie tożsamości społeczności wiejskiej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	☐ tak	☐ nie
Celu 3.1: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych	☐ tak	☐ nie
Celu 3.2: Działania edukacyjne, szkoleniowe i informacyjne LGD na rzecz mieszkańców	☐ tak	☐ nie
Ocena uzasadnienia zgodności operacji z celem/celami szczegółowymi LSR 0 – 3 pkt.	Liczba punktów ____	
3. Czy operacja jest zgodna z przedsięwzięciami planowanymi w ramach LSR?	Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź	
I: Wykorzystanie walorów przyrodniczych jako cennych atutów obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	☐ tak	☐ nie
II: Podejmowanie działań w celu utworzenia konkurencyjnej oferty turystycznej i rozwoju turystyki dla obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	☐ tak	☐ nie
III: Podejmowanie inicjatyw w celu budowy wizerunku kulturalnego i uatrakcyjnienia oferty kulturalnej obszaru LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	☐ tak	☐ nie
IV: Tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej i gospodarstw rolnych	☐ tak	☐ nie

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

V: Podnoszenie świadomości i wykształcenia społeczności wiejskiej	☐ tak	☐ nie
Ocena uzasadnienia zgodności operacji z przedsięwzięciem/przedsięwzięciami LSR 0 – 3 pkt.	Liczba punktów ____	
SUMA PUNKTÓW	.....	

Uzasadnienie zgodności operacji z przedsięwzięciami planowanymi w ramach LSR (w uzasadnieniu należy m.in. wykazać, że oceniana operacje można uznać za operacje rekomendowana w ramach LSR):

.....
 .....
 .....

Głosuje za* :

- u z n a n i e m operacji za zgodna z LSR
- n i e u z n a n i e m operacji za zgodna z LSR

.....

Data i czytelny podpis członka Rady

Instrukcja wypełnienia:

W odniesieniu do każdego celu i przedsięwzięcia wyszczególnionego w punktach 1, 2 i 3 należy wybrać i zaznaczyć odpowiedź „tak” lub odpowiedź „nie” przez postawienie znaku X w odpowiednim polu.

Należy dokonać oceny punktowej uzasadnienia przedstawionego przez Wnioskodawcę we wniosku o udzielenie pomocy w zakresie zgodności planowanej operacji w ramach realizacji LSR:

- 0 pkt. – brak uzasadnienia operacji we wniosku o udzielenie pomocy,
 1 pkt. – z uzasadnienia przedstawionego przez Wnioskodawcę wynika, że operacja jest zgodna z jednym celem/przedsięwzięciem,
 2 pkt. – z uzasadnienia przedstawionego przez Wnioskodawcę wynika, że operacja jest zgodna z dwoma celami/przedsięwzięciami,
 3 pkt. – z uzasadnienia przedstawionego przez Wnioskodawcę wynika, że operacja jest zgodna z więcej niż z dwoma celami/przedsięwzięciami.

Operacje można uznać za zgodna z LSR, gdy z odpowiedzi udzielonych na pytania zawarte w punktach 1, 2 i 3 wynika, że jej realizacja przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego celu ogólnego LSR, co najmniej jednego celu szczegółowego LSR oraz że jest ona zgodna z co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR, a w ocenie punktowej uzasadnienia uzyska min. 3 punkty.

* Głosowanie za uznaniem operacji za zgodna lub niezgodna z LSR polega na zaznaczeniu wybranej odpowiedzi poprzez wstawienie X w odpowiedniej kratce. Pozostawienie obu pól pustych bądź wypełnienie obu pól będzie uznane za głos nieważny

.....
 Pieczęć LGD

.....
 Podpis Sekretarza Posiedzenia

3. Karty oceny zgodności operacji wg kryterium lokalnego wraz z instrukcją wypełniania:

a) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami

dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” do działania „Wdrażanie LSR – małe projekty”;

b) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami

dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” do działania „Odnowa i rozwój wsi”;

c) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” do działania

„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”;

d) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami

dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” do działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

a) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami

dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” do działania „Wdrażanie LSR – małe projekty”

Wniosek nr ..... złożony przez: .....

Nazwa operacji: .....

Data złożenia wniosku: .....

Nazwa wnioskodawcy: .....

Lp.	Lokalne kryteria oceny operacji	Możliwa ocena punktowa	Przyznana ocena
1.	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej obszaru LGD albo wzmocnienia jej marki turystycznej	0 pkt - nie przyczyni się 1 pkt – przyczyni się	.....
2.	Korzyści lub oddziaływanie operacji na obszar działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	0 pkt – jednej miejscowości 1 pkt – co najmniej 2 miejscowości, lecz nie więcej niż jednej gminy 2 pkt – od 2 do 4 gmin objętych LSR 3 pkt – wszystkich gmin objętych LSR	.....
3.	Operacja ma innowacyjny charakter	0 pkt - nie 2 pkt - tak	.....
4.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego	0 pkt – działalność nie wpisuje się w żaden warunek mocnych stron analizy SWOT, 1 pkt – 3 pkt – działalność wpisuje się przynajmniej w 1 warunek mocnych stron analizy SWOT, 4 pkt – 6 pkt – działalność wpisuje się przynajmniej w 2 warunki mocnych stron analizy SWOT, 7 pkt – 10 pkt – działalność wpisuje się przynajmniej w 3 warunki mocnych stron analizy SWOT.	.....
5.	Działalność, której dotyczy operacja przyczynia się do promowania walorów regionu/obszaru działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	0 pkt - nie przyczynia się 1 pkt – przyczynia się	.....
6.	Działalność, której dotyczy operacja, przyczyni się do zwiększenia kwalifikacji mieszkańców, pobudzenia aktywności ludzi młodych i wzmocnienia ich więzi z miejscem zamieszkania	0 pkt – nie zgodna z żadnym warunkiem mocnych stron analizy SWOT, 1 pkt – 3 pkt – zgodna przynajmniej z 1 warunkiem mocnych stron analizy SWOT, 4 pkt – 6 pkt – zgodna przynajmniej z 2 warunkami mocnych stron analizy SWOT, 7 pkt – 10 pkt – zgodna przynajmniej z 3 warunkami mocnych stron analizy SWOT.	.....
7.	Wnioskowana kwota pomocy wynosi:	0 pkt – powyżej 20 tys. zł, 1 pkt – 3 pkt – od 15 do 20 tys. zł, 4 pkt – 5 pkt – mniej niż 15 tys. zł.	.....
8.	Działalność, której dotyczy operacja dotyczy obiektów zabytkowych.	0 pkt - nie 5 pkt - tak	.....
SUMA PUNKTÓW:			.....
..... <i>Pieczęć LGD</i>		..... Data i czytelny podpis członka Rady	
..... <i>Podpis Komisji Skrutacyjnej</i>			

**Instrukcja wypełniania karty oceny
operacji według lokalnych kryteriów wyboru**

W odniesieniu do każdego kryterium wyszczególnionego w punkcie **Lokalne kryteria oceny operacji** należy wybrać właściwą odpowiedź i przyznać liczbę punktów zgodnie z punktacją w rubryce „**Możliwa ocena punktowa**”. Wypełniamy kolumnę „**Przyznana ocena**” dla wszystkich kryteriów, a następnie sumujemy wszystkie rubryki, a wynik (sumę) wpisujemy w rubrykę „**Suma**”. Pod tabelą Członek Rady składa czytelny podpis.

Aby wniosek został wybrany przez LGD, średnia arytmetyczna z wszystkich ważnych kart osób uprawnionych do głosowania powinna osiągnąć minimalny próg określony w Kryteriach oceny merytorycznej - Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania „Wdrażanie LSR – małe projekty” tj. 14 punktów.

Definicja innowacyjności operacji:

Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może oznaczać:

- zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD
- nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych,
- rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług,
- zaspokojenie potrzeb, które były pomijane w dotychczasowych działaniach,
- modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru,
- nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, itp.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

b) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami

dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój” do działania „Odnowa i rozwój wsi”

Wniosek nr .....złożony przez: .....

Nazwa operacji: .....

Data złożenia wniosku: .....

Nazwa wnioskodawcy: .....

Lp.	Lokalne kryteria oceny operacji	Możliwa ocena punktowa	Przyznana ocena
1.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów	0 pkt - wnioskodawca nie zrealizował żadnego projektu, 3 pkt - wnioskodawca zrealizował minimum 1 projekt, 5 pkt - wnioskodawca zrealizował minimum 2 projekty, 10 pkt – wnioskodawca zrealizował minimum 3 projekty.	.....
2.	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej obszaru LGD albo wzmocnienia marki turystycznej	0 pkt - nie przyczyni się 1 pkt – przyczyni się	.....
3.	Korzyści lub oddziaływanie operacji na obszar działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	0 pkt - jednej miejscowości 1 pkt - co najmniej 2 miejscowości, lecz nie więcej niż jednej gminy 2 pkt - od 2 do 4 gmin objętych LSR 3 pkt - wszystkich gmin objętych LSR	.....
4.	Operacja ma innowacyjny charakter	0 pkt - nie 2 pkt - tak	.....
5.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego	0 pkt - działalność nie wpisuje się w żaden warunek mocnych stron analizy SWOT, 1 pkt - 3 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 1 warunek mocnych stron analizy SWOT, 4 pkt - 6 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 2 warunki mocnych stron analizy SWOT, 7 pkt - 10 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 3 warunki mocnych stron analizy SWOT,	.....
6.	Działalność, której dotyczy operacja przyczynia się do promowania walorów regionu/obszaru działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	0 pkt - nie przyczynia się 1 pkt – przyczynia się	.....
7.	Działalność, której dotyczy operacja, przyczyni się do zwiększenia kwalifikacji mieszkańców, pobudzenia aktywności ludzi młodych i wzmocnienia ich więzi z miejscem zamieszkania	0 pkt - nie przyczyni się 1 pkt – przyczyni się	.....
8.	Działalność, której dotyczy operacja dotyczy obiektów zabytkowych.	0 pkt - nie 5 pkt - tak	.....
SUMA PUNKTÓW:			.....
..... <i>Pieczęć LGD</i>		..... Data i czytelny podpis członka Rady	
..... <i>Podpis Komisji Skrutacyjnej</i>			

**Instrukcja wypełniania karty oceny
operacji według lokalnych kryteriów wyboru**

W odniesieniu do każdego kryterium wyszczególnionego w punkcie **Lokalne kryteria oceny operacji** należy wybrać właściwą odpowiedź i przyznać liczbę punktów zgodnie z punktacją w rubryce „**Możliwa ocena punktowa**”. Wypełniamy kolumnę „**Przyznana ocena**” dla wszystkich kryteriów, a następnie sumujemy wszystkie rubryki, a wynik (sumę) wpisujemy w rubrykę „**Suma**”. Pod tabelą Członek Rady składa czytelny podpis.

Aby wniosek został wybrany przez LGD, średnia arytmetyczna z wszystkich ważnych kart osób uprawnionych do głosowania powinna osiągnąć minimalny próg określony w Kryteriach oceny merytorycznej - Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” tj. 12 punktów.

Definicja innowacyjności operacji:

Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może oznaczać:

- zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD
- nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych,
- rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług,
- zaspokojenie potrzeb, które były pomijane w dotychczasowych działaniach,
- modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru,
- nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, itp.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

c) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami

dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
do działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”

Wniosek nr ..... złożony przez: .....

Nazwa operacji: .....

Data złożenia wniosku: .....

Nazwa wnioskodawcy: .....

Lp.	Lokalne kryteria oceny operacji	Możliwa ocena punktowa	Przyznana ocena
1.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów	0 pkt - wnioskodawca nie zrealizował żadnego projektu, 2 pkt – wnioskodawca zrealizował minimum 1 projekt,	.....
2.	Powierzchnia gospodarstwa, które posiada lub w którym pracuje wnioskodawca	5 pkt – do 10 ha 2 pkt – od 10 do 25 ha 0 pkt – powyżej 25 ha	.....
3.	Działalność, której dotyczy operacja jest oparta o wykorzystanie lokalnych produktów, ich promocję lub dystrybucję	0 pkt - nie 1 pkt - tak	.....
4.	Innowacyjność, rozwój potencjału wytwórczego	0 pkt - nie 10 pkt - tak	.....
5.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego	0 pkt - działalność nie wpisuje się w żaden warunek mocnych stron analizy SWOT, 1 pkt - 3 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 1 warunek mocnych stron analizy SWOT, 4 pkt - 5 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 2 warunki mocnych stron analizy SWOT, 7 pkt - 10 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 3 warunki mocnych stron analizy SWOT.	.....
6.	Działalność, której dotyczy operacja przyczynia się do promowania walorów regionu/obszaru działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	0 pkt - nie przyczynia się 1 pkt – przyczynia się	.....
7.	Operacja dotyczy obiektów zabytkowych.	0 pkt - nie 1 pkt - tak	.....
SUMA PUNKTÓW:			.....
..... <i>Pieczęć LGD</i>		..... Data i czytelny podpis członka Rady	
..... <i>Podpis Komisji Skrutacyjnej</i>			

**Instrukcja wypełniania karty oceny
operacji według lokalnych kryteriów wyboru**

W odniesieniu do każdego kryterium wyszczególnionego w punkcie **Lokalne kryteria oceny operacji** należy wybrać właściwą odpowiedź i przyznać liczbę punktów zgodnie z punktacją w rubryce „**Możliwa ocena punktowa**”. Wypełniamy kolumnę „**Przyznana ocena**” dla wszystkich kryteriów, a następnie sumujemy wszystkie rubryki, a wynik (sumę) wpisujemy w rubrykę „**Suma**”. Pod tabelą Członek Rady składa czytelny podpis.

Aby wniosek został wybrany przez LGD, średnia arytmetyczna z wszystkich ważnych kart osób uprawnionych do głosowania powinna osiągnąć minimalny próg określony w Kryteriach oceny merytorycznej - Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” tj. 12 punktów.

Definicja innowacyjności operacji:

Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może oznaczać:

- zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD
- nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych,
- rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług,
- zaspokojenie potrzeb, które były pomijane w dotychczasowych działaniach,
- modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru,
- nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, itp.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

d) Karta Oceny Zgodności Operacji z Lokalnymi Kryteriami

dla operacji zgłaszanych na obszarze LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
do działania „**Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw**”

Wniosek nr ..... złożony przez: .....

Nazwa operacji: .....

Data złożenia wniosku: .....

Nazwa wnioskodawcy: .....

Lp.	Lokalne kryteria oceny operacji	Możliwa ocena punktowa	Przyznana ocena
1.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów	0 pkt - wnioskodawca nie zrealizował żadnego projektu, 2 pkt- wnioskodawca zrealizował minimum 1 projekt	.....
2.	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej obszaru LGD albo wzmocnienia jej marki turystycznej	0 pkt - nie przyczyni się 1 pkt – przyczyni się	.....
3.	Realizacja operacji spowoduje utworzenie nowych miejsc pracy, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne	1 pkt – co najmniej 1 i mniej niż 2 miejsc pracy 2 pkt - co najmniej 2 i mniej niż 3 miejsc pracy 3 pkt – co najmniej 3 miejsc pracy	.....
4.	Operacja ma innowacyjny charakter	0 pkt - nie 2 pkt - tak	.....
5.	Działalność, której dotyczy operacja, jest oparta o wykorzystanie lokalnych zasobów albo lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego lub przyrodniczego	0 pkt - działalność nie wpisuje się w żaden warunek mocnych stron analizy SWOT, 1 pkt - 3 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 1 warunek mocnych stron analizy SWOT, 4 pkt - 6 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 2 warunki mocnych stron analizy SWOT, 7 pkt - 10 pkt - działalność wpisuje się przynajmniej w 3 warunki mocnych stron analizy SWOT.	.....
6.	Działalność, której dotyczy operacja przyczynia się do promowania walorów regionu/obszaru działania LGD „Dziedzictwo i Rozwój”	0 pkt - nie przyczynia się 1 pkt – przyczynia się	.....
7.	Operacja dotyczy obiektów zabytkowych:	0 pkt - nie 5 pkt - tak	.....
SUMA PUNKTÓW:			.....
..... <i>Pieczęć LGD</i>		..... Data i czytelny podpis członka Rady	
..... <i>Podpis Komisji Skrutacyjnej</i>			

**Instrukcja wypełniania karty oceny
operacji według lokalnych kryteriów wyboru**

W odniesieniu do każdego kryterium wyszczególnionego w punkcie **Lokalne kryteria oceny operacji** należy wybrać właściwą odpowiedź i przyznać liczbę punktów zgodnie z punktacją w rubryce „**Możliwa ocena punktowa**”. Wypełniamy kolumnę „**Przyznana ocena**” dla wszystkich kryteriów, a następnie sumujemy wszystkie rubryki, a wynik (sumę) wpisujemy w rubrykę „**Suma**”. Pod tabelą Członek Rady składa czytelny podpis.

Aby wniosek został wybrany przez LGD, średnia arytmetyczna z wszystkich ważnych kart osób uprawnionych do głosowania powinna osiągnąć minimalny próg określony w załączniku nr 3 do LSR; Kryteria oceny merytorycznej - Kryteria lokalne dla operacji zgłaszanych do działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” tj. 12 punktów.

Definicja innowacyjności operacji:

Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może oznaczać:

- zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD
- nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych,
- rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług,
- zaspokojenie potrzeb, które były pomijane w dotychczasowych działaniach,
- modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru,
- nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, itp.

Załącznik nr 4

**Regulamin Rady Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój”
w Zwoleniu**

ROZDZIAŁ I

Postanowienia ogólne

&1

Regulamin Rady LGD „Dziedzictwo i Rozwój” określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady.

&2

Terminy użyte w niniejszym Regulaminie oznaczają:

- 1) LGD - oznacza Lokalną Grupę Działania „Dziedzictwo i Rozwój”
- 2) Rada - oznacza organ decyzyjny LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
- 3) Regulamin - oznacza Regulamin Rady LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
- 4) Walne Zebranie Członków - oznacza walne zebranie członków LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
- 5) Zarząd - oznacza Zarząd LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
- 6) Prezes Zarządu - oznacza Prezesa Zarządu LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
- 7) Biuro - oznacza Biuro LGD „Dziedzictwo i Rozwój”

ROZDZIAŁ II

Członkowie Rady

&3

1. Członkowie Rady są wybierani przez Walne Zebranie Członków LGD „Dziedzictwo i Rozwój”
2. Rada konstituuje się na swoim pierwszym zebraniu wybierając: przewodniczącego, 2 zastępców i sekretarza Rady.
3. Członek Rady nie może być:
  - a) pracownikiem Biura
  - b) członkiem Zarządu
  - c) członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój”

&4

1. Członkowie Rady mają obowiązek uczestniczenia w posiedzeniach Rady.

2. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Rady, członek Rady zawiadamia o tym przed terminem posiedzenia Przewodniczącemu Rady, a następnie jest obowiązany w ciągu 7 dni usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność Przewodniczącemu Rady.
3. Za przyczyny usprawiedliwiające niemożność wzięcia przez członka Rady udziału w posiedzeniu Rady uważa się:
  - 1) chorobę albo konieczność opieki nad chorym potwierdzoną zaświadczeniem lekarskim,
  - 2) podróż służbową,
  - 3) inne prawnie lub losowo uzasadnione przeszkody.

&5

1. Członkowi Rady w okresie sprawowania funkcji przysługuje dieta za udział w posiedzeniach Rady.
2. Przewodniczącemu Rady przysługuje dieta w podwójnej wysokości.
3. Wysokość diety ustala Zarząd.
4. W przypadku wcześniejszego opuszczenia posiedzenia przez Członka Rady dieta za to posiedzenie ulega obniżeniu o 50%.
5. Dieta jest obliczana na podstawie listy obecności i wypłacana członkom Rady w terminie do 21 dni po każdym posiedzeniu.

&6

Przewodniczący Rady i Zarząd udzielają członkom Rady pomocy w wykonywaniu przez nich funkcji członka Rady.

ROZDZIAŁ III

Przewodniczący Rady

&7

Przewodniczącemu Rady, Zastępców i Sekretarza wybiera Rada ze swojego składu na pierwszym posiedzeniu.

&8

1. Przewodniczący Rady organizuje pracę Rady i przewodniczy posiedzeniom Rady.
2. Pełniąc swą funkcję Przewodniczący Rady współpracuje z Zarządem i Biurem LGD oraz korzysta z ich pomocy.

ROZDZIAŁ IV

Przygotowanie i zwołanie posiedzeń Rady

&9

Posiedzenia Rady są zwoływane odpowiednio do potrzeb wynikających z naboru wniosków prowadzonych przez LGD.

&10

Posiedzenia Rady zwołuje Przewodniczący Rady, uzgadniając miejsce, termin i porządek posiedzenia z Prezesem Zarządu i Biurem LGD.

&11

W przypadku dużej ilości spraw do rozpatrzenia. Przewodniczący Rady może zwołać posiedzenie trwające dwa lub więcej dni.

&12

1. Członkowie Rady, powinni być pisemnie, telefonicznie lub w inny skuteczny sposób zawiadomieni o miejscu, terminie i porządku posiedzenia Rady najpóźniej 7 dni przed terminem posiedzenia.
2. W okresie 7 dni przed terminem posiedzenia Rady jej członkowie powinni mieć możliwość zapoznania się ze wszystkimi materiałami i dokumentami związanymi z porządkiem posiedzenia, w tym z wnioskami, które będą rozpatrywane podczas posiedzenia.

Materiały i dokumenty w formie kopii mogą być przesłane łącznie z zawiadomieniem o posiedzeniu lub udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

ROZDZIAŁ V

Posiedzenia Rady

&13

1. Posiedzenia Rady są jawne. Zawiadomienie o terminie, miejscu i porządku posiedzenia Rady podaje się do publicznej wiadomości co najmniej na 7 dni przed posiedzeniem.
2. W posiedzeniach Rady mogą uczestniczyć - prezes Zarządu lub wskazany przez niego członek Zarządu.
3. Przewodniczący Rady może zaprosić do udziału w posiedzeniu osoby trzecie, w szczególności osoby, których dotyczą sprawy przewidziane w porządku posiedzenia.

&14

1. Posiedzenia Rady otwiera, prowadzi i zamyka Przewodniczący Rady.
2. W przypadku nieobecności Przewodniczącego posiedzenie prowadzi jeden z zastępców.
3. Obsługę posiedzeń Rady zapewnia Biuro LGD.

&15

1. Przed otwarciem posiedzenia członkowie Rady potwierdzają swoją obecność podpisem na liście obecności.
2. Wcześniejsze opuszczenie posiedzenia przez Członka Rady wymaga poinformowania o tym

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”

---

przewodniczącego obrad.

3. Prawomocność posiedzenia i podejmowanych przez Radę decyzji (quorum) wymaga obecności co najmniej 50% składu Rady.

&16

1. Po otwarciu posiedzenia. Przewodniczący Rady podaje liczbę obecnych członków Rady na podstawie podpisanej przez nich listy obecności i stwierdza prawomocność posiedzenia (quorum).
2. W razie braku quorum Przewodniczący Rady zamyka obrady wyznaczając równocześnie nowy termin posiedzenia.
3. W protokole odnotowuje się przyczyny, z powodu których posiedzenie nie odbyło się.

&17

1. Po stwierdzeniu quorum Przewodniczący Rady przeprowadza wybór dwóch lub więcej sekretarzy posiedzenia, stanowiących komisję skrutacyjną, której powierza się obliczanie wyników głosowań, kontrolę quorum oraz wykonywanie innych czynności o podobnym charakterze.
2. Po wyborze sekretarzy posiedzenia Przewodniczący przedstawia porządek posiedzenia i poddaje go pod głosowanie Rady.
3. Członek Rady może zgłosić wniosek o zmianę porządku posiedzenia. Rada poprzez głosowanie przyjmuje lub odrzuca zgłoszone wnioski.
4. Przewodniczący obrad prowadzi posiedzenie zgodnie z porządkiem przyjętym przez Radę.
5. Porządek obrad obejmuje w szczególności:
  - 1) omówienie wniosków o przyznanie pomocy złożonych w ramach naboru prowadzonego przez LGD oraz podjęcie decyzji o wyborze operacji do finansowania.
  - 2) informację Zarządu o przyznaniu pomocy przez samorząd województwa na operacje, które były przedmiotem wcześniejszych posiedzeń Rady.
  - 3) wolne głosy, wnioski i zapytania.
6. Decyzja w sprawie wyboru projektów do finansowania jest podejmowana w formie uchwały Rady.
7. Przed rozpoczęciem obrad związanych z wyborem operacji na działania 4.1. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju wszyscy członkowie Rady są zobowiązani złożyć dodatkowo - podpisane **deklarację bezstronności na ręce Przewodniczącego Zebrania**.
8. Wzór deklaracji bezstronności stanowi załącznik do regulaminu.
9. Osoba, która nie złoży podpisanej deklaracji podlega wykluczeniu z dyskusji i głosowania.

&18

- 1) Przewodniczący Rady czuwa nad sprawnym przebiegiem i przestrzeganiem porządku posiedzenia, otwiera i zamyka dyskusję oraz udziela głosu w dyskusji.
- 2) Przedmiotem wystąpień mogą być tylko sprawy objęte porządkiem posiedzenia.
- 3) W dyskusji głos mogą zabierać członkowie Rady, członkowie Zarządu oraz osoby zaproszone do udziału

w posiedzeniu. Przewodniczący Rady może określić maksymalny czas wystąpienia.

- 4) Przewodniczący obrad w pierwszej kolejności udziela głosu osobie referującej aktualnie rozpatrywaną sprawę, osobie opiniującej operację, przedstawicielowi Zarządu, a następnie pozostałym dyskutantom według kolejności zgłoszeń. Powtórne zabranie głosu w tym samym punkcie porządku obrad możliwe jest po wyczerpaniu listy mówców. Ograniczenie to nie dotyczy osoby referującej sprawę, osoby opiniującej operację oraz przedstawiciela Zarządu.
- 5) Jeżeli mówca w swoim wystąpieniu odbiega od aktualnie omawianej sprawy lub przekracza maksymalny czas wystąpienia, przewodniczący obrad zwraca mu na to uwagę. Po dwukrotnym zwróceniu uwagi Przewodniczący Rady może odebrać mówcy głos. Mówca, któremu odebrano głos, może zażądać w tej sprawie decyzji Rady. Rada podejmuje decyzję niezwłocznie po wniesieniu takiego żądania.
- 6) Jeżeli treść lub forma wystąpienia albo też zachowanie mówcy w sposób oczywisty zakłóca porządek obrad lub powagę posiedzenia. Przewodniczący Rady przywołuje mówcę do porządku lub odbiera mu głos. Fakt ten odnotowuje się w protokole posiedzenia.
- 7) Po wyczerpaniu listy mówców Przewodniczący Rady zamyka dyskusję.
W razie potrzeby Przewodniczący może zarządzić przerwę w celu wykonania niezbędnych czynności przygotowawczych do głosowania, na przykład przygotowania poprawek w projekcie uchwały lub innym rozpatrywanym dokumencie, przygotowania kart do głosowania.
- 8) Po zamknięciu dyskusji Przewodniczący Rady rozpoczyna procedurę głosowania. Od tej chwili można zabrać głos tylko w celu zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania i to jedynie przed zarządzeniem głosowania przez Przewodniczącego.

&19

1. Przewodniczący Rady może udzielić głosu poza kolejnością zgłoszonych mówców, jeżeli zabranie głosu wiąże się bezpośrednio z głosem przedmówcy lub w trybie sprostowania, jednak nie dłużej niż 2 minuty. Poza kolejnością może także udzielić głosu członkom Zarządu, osobie referującej sprawę i osobie opiniującej projekt.
2. Poza kolejnością udziela się głosu w sprawie zgłoszenia wniosku formalnego, w szczególności w sprawach:
  - 1) stwierdzenia quorum,
  - 2) sprawdzenia listy obecności,
  - 3) przerywania, odroczenia lub zamknięcia posiedzenia,
  - 4) zmiany porządku posiedzenia (kolejności rozpatrywania poszczególnych punktów),
  - 5) głosowania bez dyskusji,
  - 6) zamknięcia listy mówców,
  - 7) ograniczenia czasu wystąpień mówców,
  - 8) zamknięcia dyskusji,
  - 9) zarządzenia przerwy,
  - 10) zarządzenia głosowania imiennego,
  - 11) przeliczenia głosów,
  - 12) reasumpcji głosowania.

3. Wniosek formalny powinien zawierać żądanie i zwięzłe uzasadnienie, a wystąpienie w tej sprawie nie może trwać dłużej niż 2 minuty.

4. Rada rozstrzyga o wniosku formalnym niezwłocznie po jego zgłoszeniu.

O przyjęciu lub odrzuceniu wniosku Rada rozstrzyga po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.

5. Wnioski formalne, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2 nie poddaje się pod głosowanie.

&20

Po wyczerpaniu porządku posiedzenia, Przewodniczący Rady zamyka posiedzenie.

ROZDZIAŁ VI

Głosowanie

&21

Po zamknięciu dyskusji w danej sprawie Przewodniczący Rady rozpoczyna procedurę głosowania i zarządza głosowanie zgodnie z postanowieniami wynikającymi ze statutu LGD oraz niniejszego regulaminu.

&22

1. Wszystkie głosowania Rady są jawne.

2. O wyniku głosowania decyduje zwykła większość głosów.

3. W przypadku równej ilości głosów decyduje głos Przewodniczącego Rady

4. Głosowania Rady mogą odbywać się w następujących formach:

1) przez podniesienie ręki na wezwanie Przewodniczącego Rady,

2) przez wypełnienie i oddanie sekretarzom posiedzenia kart do oceny operacji, stanowiących załączniki do niniejszego regulaminu.

5. Członek rady zostaje wyłączony z głosowania nad wyborem operacji, jeśli operacja ta dotyczy bezpośrednio jego wniosku lub jego gminy bądź też podmiotu, który reprezentuje.

6. Postanowienia Statutu Stowarzyszenia zawarte w **§ 19a** punkt 6, 7, 8, i 10 stosuje się odpowiednio.

&23

1. W głosowaniu przez podniesienie ręki komisja skrutacyjna oblicza głosy „za”, głosy „przeciw” i głosy „wstrzymuję się od głosu”, po czym informują Przewodniczącego Rady o wyniku głosowania.

2. Wyniki głosowania ogłasza Przewodniczący Rady.

&24

1. Głosowanie przez wypełnienie kart do oceny operacji obejmuje:
  - 1) głosowanie w sprawie zgodności operacji z LSR,
  - 2) głosowanie w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych przyjętych przez LGD.
2. W głosowaniu odbywającym się przez wypełnienie kart do oceny operacji radni oddają głos za pomocą kart oceny operacji, wydanych członkom Rady przez komisją skrutacyjną. Każda strona karty oceny operacji musi być opieczątowana pieczęcią LGD i podpisana przez sekretarzy posiedzenia,
3. Głos oddany przez członka Rady w formie wypełnionej karty oceny operacji jest nieważny, jeżeli zachodzi co najmniej jedna z poniższych okoliczności:
  - 1) na karcie brakuje nazwiska i imienia lub podpisu członka Rady,
  - 2) na karcie brakuje informacji pozwalających zidentyfikować operację, której dotyczy ocena (numeru wniosku, nazwy wnioskodawcy, nazwy projektu).
4. Karty muszą być wypełniane piórem, długopisem lub cienkopisem.
5. Znaki „X” lub „V” winny być postawione w polu przeznaczonego na to kwadratu.

&25

1. Głos w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR oddaje się przez skreślenie jednej z opcji zaznaczonych gwiazdką w zawartym na karcie oceny operacji sformułowaniu: **„Głosuję za uznaniem, że operacja jest/nie jest zgodna z LSR”**. Pozostawienie lub skreślenie obu opcji uważa się za głos nieważny.
2. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny zgodności operacji z LSR komisja skrutacyjna wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień członek Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w kratkach lub pozycjach pustych, oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach i kratkach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis.
3. Jeżeli po dokonaniu poprawek i uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.
4. Wynik głosowania w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR jest pozytywny, jeśli bezwzględna większość głosów (50% +1) została oddana na opcję, że operacja jest zgodna z LSR.
5. Wyniki głosowania ogłasza przewodniczący Rady.

&26

1. Oddanie głosu w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD polega na wypełnieniu tabeli zawartej na „Karcie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD”,

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania „Dziedzictwo i Rozwój”

---

która jest odpowiednia do typu ocenianej operacji. Wszystkie rubryki zawarte w tabeli muszą być wypełnione, w przeciwnym razie głos uważa się za nieważny.

2. W trakcie zliczania głosów komisja skrutacyjna jest zobowiązana sprawdzić, czy łączna ocena punktowa operacji zawarta w pozycji „SUMA PUNKTÓW” została obliczona poprawnie.
3. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD sekretarze posiedzenia wzywają członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień członek Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w pozycjach pustych, oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis.
4. Jeżeli po dokonaniu poprawek i uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.
  5. Wynik głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD oblicza się w taki sposób, że sumuje się oceny punktowe wyrażone na kartach stanowiących głosy oddane ważnie w pozycji „SUMA PUNKTÓW” i dzieli przez liczbę ważnie oddanych głosów.
  6. Wyniki głosowania ogłasza Przewodniczący Rady.
  7. Na podstawie wyników głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD sporządza się listę operacji wybranych do finansowania.

&27

1. W stosunku do każdej operacji będącej przedmiotem posiedzenia Rady podejmowana jest przez Radę decyzja w formie uchwały o wybraniu bądź nie wybraniu operacji do finansowania, której treść musi uwzględniać:
  - 1) wyniki głosowania w sprawie uznania operacji za zgodne z LSR,
  - 2) wyniki głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD i sporządzoną na tej podstawie listę rankingową wniosków,
  - 3) dostępność środków LGD na poszczególne typy operacji.
2. Przewodniczący Rady odczytuje uchwały dotyczące poszczególnych projektów rozpatrywanych w trakcie posiedzenia, bez potrzeby ich przegłosowania.
3. Każda uchwała powinna zawierać:
  - 1) informacje o wnioskodawcy operacji (imię i nazwisko lub nazwę, miejsce zamieszkania lub miejsce działalności, adres lub siedzibę, PESEL lub REGON, NIP)
  - 2) tytuł operacji zgodny z tytułem podanym we wniosku,
  - 3) kwotę pomocy o jaką ubiegał się wnioskodawca zgodną z kwotą podaną we wniosku,
  - 4) informację o decyzji Rady w sprawie zgodności lub braku zgodności operacji z LSR,
  - 5) informację o finansowaniu lub nie finansowaniu realizacji operacji.

ROZDZIAŁ VII

Dokumentacja z posiedzeń Rady

&28

1. W trakcie posiedzenia Rady sporządzany jest protokół.
2. Wyniki głosowań odnotowuje się w protokole posiedzenia.
3. Z każdego głosowania dokonywanego przez wypełnienie kart do oceny operacji komisja skrutacyjna sporządza protokół, w którym zawarte są informacje o przebiegu i wynikach głosowania. Karty oceny operacji, złożone w trakcie danego głosowania stanowią załącznik do protokołu komisji skrutacyjnej z tego głosowania.
4. Protokół komisji skrutacyjnej powinien zawierać w szczególności:
  - 1) skład osobowy komisji skrutacyjnej,
  - 2) określenie przedmiotu głosowania,
  - 3) określenie liczby uprawnionych do głosowania, liczby biorących udział w głosowaniu, ilości oddanych głosów ważnych i nieważnych,
  - 4) wyniki głosowania,
  - 5) podpisy członków komisji skrutacyjnej.

& 29

1. Uchwałąm Rady nadaje się formę odrębnych dokumentów, z wyjątkiem uchwał proceduralnych, które odnotowuje się w protokole posiedzenia.
2. Podjęte uchwały opatruje się datą i numerem, na który składają się: numer kolejny uchwały od początku danego roku kalendarzowego zapisany cyframi arabskimi, łamane przez dwie ostatnie cyfry roku.
3. Uchwałą podpisuje Przewodniczący Rady po jej podjęciu.
4. Uchwały podjęte przez Radę, nie później niż 7 dni od ich uchwalenia, Przewodniczący Rady przekazuje Zarządowi.

&30

1. Protokół z posiedzenia Rady sporządza się w terminie 7 dni po odbyciu posiedzenia i wyklada do wglądu w Biurze LGD na okres 7 dni w celu umożliwienia członkom Rady wniesienia ewentualnych poprawek w jego treści.
2. Wniesioną poprawkę, o której mowa w ust. 1 rozpatruje Przewodniczący Rady. Jeżeli Przewodniczący nie uwzględni poprawki, poprawkę poddaje się pod głosowanie na następnym posiedzeniu Rady, która decyduje o przyjęciu lub odrzuceniu poprawek.
3. Po zakończeniu procedury dotyczącej możliwości naniesienia poprawek do protokołu przewidzianej w ust. 1 i 2, przewodniczący obrad podpisuje protokół.
4. Protokoły i dokumentacja z posiedzeń Rady jest gromadzona i przechowywana w Biurze LGD. Dokumentacja ma charakter jawny i jest udostępniana do wglądu wszystkim zainteresowanym.

ROZDZIAŁ VIII

Wolne głosy, wnioski i zapytania

§ 31

1. Wolne głosy, wnioski i zapytania formułowane są ustnie na każdym posiedzeniu Rady, a odpowiedzi na nie udzielane są bezpośrednio na danym posiedzeniu.
2. Czas formułowania zapytania nie może przekroczyć 3 minut.
3. Jeśli udzielenie odpowiedzi, o której mowa w ust. 1, nie będzie możliwe na danym posiedzeniu, udziela się jej pisemnie, w terminie 14 dni od zakończenia posiedzenia.

ROZDZIAŁ IX

Odwołanie od decyzji Rady

§ 32

1. Każdy wnioskodawca ma prawo do odwołania się od decyzji Rady w terminie 7 dni kalendarzowych od otrzymania pisemnej informacji o wyniku głosowania Rady.
2. W tym samym terminie wnioskodawcy przysługuje prawo wglądu do protokołu oceny w siedzibie Biura LGD.
3. Odwołanie to będzie miało postać wniosku do Rady o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji na kolejnym posiedzeniu Rady.
4. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji będzie musiał być szczegółowo uzasadniony.
5. Jedynym organem uprawnionym do rozpatrzenia takiego wniosku jest Rada.
6. Wniosek o ponowne rozpatrzenie operacji pozostanie bez rozpatrzenia w przypadku gdy:
  - 1) będzie wniesiony po upływie ww. terminu 7 dni kalendarzowych;
  - 2) będzie wniesiony przez nieuprawniony podmiot, tzn. nie będący wnioskodawcą, którego wniosek o dofinansowanie operacji podlegał ocenie;
  - 3) nie będzie zawierał pisemnego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji.
7. W momencie ponownego rozpatrywania wniosku o dofinansowanie operacji członkowie Rady będą rozpatrywali wniosek na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie i tylko w tych jego elementach, których dotyczyć będzie uzasadnienie podane przez wnioskodawcę.
8. Wniosek o dofinansowanie operacji, który w wyniku ponownego rozpatrzenia uzyska liczbę punktów, która kwalifikowałaby go do objęcia dofinansowaniem w danym naborze zyska prawo dofinansowania w ramach dostępnych środków.
9. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie konkretnej operacji będzie mógł zostać złożony tylko jeden raz.
10. O wynikach ponownego rozpatrzenia wniosku wnioskodawca zostanie poinformowany w terminie 14 dni od dnia posiedzenia Rady, na którym wniosek zostanie rozpatrzony.

**Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009 – 2015 dla Lokalnej Grupy Działania
„Dziedzictwo i Rozwój”**

---

11. Decyzja podjęta przez Radę w wyniku ponownego rozpatrzenia wniosku jest ostateczna i odwołanie od niej nie przysługuje.

&33

1. Regulamin wchodzi w życie z chwilą jego uchwalenia przez Walne Zebranie Członków.
2. Zmian w niniejszym regulaminie może dokonać Walne Zebranie Członków na wniosek Prezesa Zarządu.

Regulamin został przyjęty przez Walne Zebranie Członków w dniu 25 kwietnia 2013 r.

Załącznik do Regulaminu Rady Stowarzyszenia

**DEKLARACJA POUFNOŚCI I BEZSTRONNOŚCI CZŁONKA RADY
STOWARZYSZENIA „DZIEDZICTWO I ROZWÓJ”**

Imię i nazwisko Członka Rady .....

Nazwa operacji: .....

Numer wniosku: .....

Działanie PROW:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
- Odnowa i rozwój wsi
- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty

Niniejszym oświadczam, że:

- zapoznałem/zapoznałam się z Regulaminem Rady Stowarzyszenia „Dziedzictwo i Rozwój” w Zwoleniu,

- nie pozostaję w związku małżeńskim ani w faktycznym pożyciu albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej, i nie jestem związany/a z tytułu przysposobienia, opieki, kurateli z podmiotem ubiegającym się o dofinansowanie; jego zastępcami prawnymi lub członkami władz osoby prawnej ubiegającej się o udzielenie dofinansowania. W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuje się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie Przewodniczącego Rady i wycofanie się z oceny danej operacji,

- nie pozostaję z podmiotem ubiegającym się o dofinansowanie w takim stosunku prawnym lub faktycznym, który może budzić uzasadnione wątpliwości, co do mojej bezstronności. W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuje się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie Przewodniczącego Rady i wycofania się z oceny danej operacji,

- zobowiązuje się, do wypełnienia moich obowiązków w sposób uczciwy i sumienny, zgodnie z posiadaną wiedzą,

- zobowiązuje się do zachowania w tajemnicy i zaufaniu wszystkich informacji i dokumentów ujawnionych mi lub wytworzonych przeze mnie lub przygotowanych przeze mnie w trakcie lub jako rezultat oceny i zgadzam się, że informacje te powinny być użyte tylko dla celów niniejszej oceny i nie mogą zostać ujawnione stronom trzecim.

Zwoleń, dnia .....

.....

Podpis